

Kazalo

stran

*Dr. Marjan Odar***UVODNIK****3***Editorial**Dr. Borut Bratina***KODEKS O UPRAVLJANJU IN REVIZORJEVA ODGOVORNOST****5***Corporate governance code and auditor's responsibility**Darinka Hvala, Aleksander Ferik***UGOTAVLJANJE TRANSFERNIH CEN****23***Determination of transfer pricing**Mag. Saša Jerman***OPREDELITEV POSLOVNIH KOMBINACIJ PO SRS-jih IN
MSRP-jih****39***Definition of Business Combinations according to SRS 2016 and IFRS**Dr. Andreja Primec***NEFINANČNO POROČANJE PO ZGD-1****60***Non-financial reporting under the revised Companies Act (ZGD-1)**Mag. Igor Strnad***OBLIGACIJSKI PRAVNI POSLI S Poudarkom
NA POSEBNOSTIH POGODB O STORITVAH****73***Binding legal transactions with emphasis on the specificities of contracts
of services*

IZ PRAKSE ZA PRAKSO

POSLOVODSKA PREDSTAVITEV V PRIMERU REVIZORJEVE PRILAGODITVE MNENJA ZARADI OMEJITEV PODROČJA REVIDIRANJA	86
NEPRISTRANSKOST PRI OCENJEVANJU VREDNOSTI ZA POTREBE DELODAJALCA	89
DELOVNI PROGRAM POSLA PO COSO – CELOVITEM OKVIRU NOTRANJEGA KONTROLIRANJA (2013)	91
POROČANJE O NOTRANJEREVIZIJSKEM POSLU	97
UPORABA PROGRAMSKE OPREME ZA VODENJE POSLOVNIH KNJIG	101
RAZVELJAVITEV KNJIŽB (STORNO)	104
OPROSTITVE DDV-ja ZA STORITVE, KI SO NEPOSREDNO POVEZANE Z IZVOZOM IN UVOZOM BLAGA	107
ANONIMIZACIJA OSEBNIH PODATKOV	110

NOVOSTI IN OBVESTILA

KANDIDATI, KI SO USPEŠNO ZAKLJUČILI IZOBRAŽEVANJE PRI INŠTITUTU	113
--	-----

Dr. Marjan Odar

Uvodnik

Editorial

Poletne mesece novinarji in mediji običajno imenujejo čas kislih kumaric. Po pravici povedano mi ni bilo nikoli povsem jasno, zakaj tako poimenovanje. Vem le, da je to čas, ko mediji v pomanjkanju pomembnih novic začnejo objavljati bolj trivialne. V Slovarju slovenskih frazemov je takale obrazložitev: "O pomenu frazema čas kislih kumaric ob ostalih najbolje pove zadnji navedek. Frazemi čas kislih kumaric, obdobje kislih kumaric in sezona kislih kumaric so verjetno prevzeti po nemškem izrazu Sauregurkenzeit v pomenu 'poletno poslovno zatišje'. Ta se nanaša na kumarice, ki so priljubljena jed Berlinčanov v poletnih mesecih. Pojavil se je v poznem 18. stoletju. Vzoredna angleška izraza sta cucumbertime in season of the very smallest potatoes. V zvezi z nepomembnostjo časa kislih kumaric sta tudi hr.-srb. kiseli krastavci 'neumnost, neresna stvar', prodavati kisele krastavce 'varati, goljufati koga' in bostandžiji krastavce prodavati 'učiti koga kaj, ki to mnogo bolje zna'". No, sedaj vemo. Ampak letos medijem verjetno ne bo primanjkovalo novic. Arbitraža, referendum o drugem tiru in predsedniške volitve bodo verjetno še kar nekaj časa polnili časopisne stolpce in elektronske medije. Pa na ameriškega predsednika in njegovo tvitanje ne smemo nikoli pozabiti. Za večino bodo to kar zanimive počitniške teme, ki jih bo marsikdo "nadgradil" še s svojimi pogledi in razmišljanji ter komentarji.

Kaj pa kaka druga, mogoče pomembnejša področja, ki gredo kar nekako neopazno mimo nas vsak dan oziroma pri nekaterih celo vzbujajo nezadovoljstvo in nelagodje? Na primer: leto 2016 je bilo najtoplejše leto, odkar izvajamo merjenje na globalni ravni, tako rekordno visoke temperature pa so glasen alarm za nujno mednarodno ukrepanje, opozarja Svetovni sklad za naravo. Ali ste morda prezrli opozorilo nekaterih znanstvenikov, da ima človeštvo samo še štiri leta časa, da začne resno ukrepati? No, po drugi strani pa drugi strokovnjaki opozarjajo, da je to le del normalnih in tudi pričakovanih nihanj temperatur. Kakorkoli že – spremembe se dogajajo, pa če nam je to všeč ali ne. Če ne verjamete, se zapeljite proti Gorenjski, na obronke Jelovice na primer, pa boste zelo hitro videli, kakšne so kljub povečani sečnji posledice napadov podlubnikov. Smreka v nižinskem delu izumira in ponekod je kmalu ne bo več. Tako kot včasih naj bi rasla le na višini nad

tisoč metrov. Spemembe se dogajajo tudi drugje v naravi. Ali ni ta tema morda pomembnejša od čivkanja ameriškega predsednika? No, pa saj ni le lubadar tisti, ki uničuje naša zelena pljuča. Cestnega prometa je vedno več. Torej vedno več tudi škodljivih izpuhov in trdnih delcev v zraku, vedno večje onesnaženje zraka. Podobno je z onesnaženostjo voda. Vas bo morda presenetilo, da smo kot otroci med pešačenjem v šolo pili vodo iz potoka? Če danes le pogledam ta potok, mi tudi na kraj pameti ne pade, da bi si roke umil. Ja, časi se spreminjajo. Skrb za okolje, ekologija ali kakorkoli že to poimenujete, je prav gotovo ena od pomembnih tem, ki bi jo lahko ali kar morali mediji pogosteje obravnavati, saj nam bo vsem krojila in določala življenjsko okolje. In vsi bi lahko kaj naredili in se začeli drugače obnašati. Ampak ne; arbitražna, na katero navadni državljani praktično ne moremo popolnoma nič vplivati, je že kar nekaj časa vodilna tema, ki povrh vsega seje večkrat še negativne emocije in razburja. Seveda je tudi pomembno, kako naj bi končno uredili meje, ampak za okolje nam je pa skoraj vseeno, kakšno je, in kar preveč nekritično sprejemamo dejstva. Še celo več. Ljubljana naj bi po vzoru drugih mest uvedla ekološko takso za avtomobile. Kaj hujšega! Večina v tem ukrepu vidi izgovor za polnjenje mestnega proračuna. Kaj bi šele bilo, če bi na primer prepovedali vožnjo avtomobilov z dizelskimi motorji, kot bodo to verjetno kmalu storili v Parizu. Take teme mediji premalo odpirajo. Zakaj? Tudi zato, ker se to ne bere, ker to niso lahke teme, niso trači, ni opravljanje in niso rumene novice iz zasebnega življenja, v katerih bi se naslajali nad drugimi ali jim zavidali glamuroznost. Ker se na primer okoljevarstvene teme ne prodajajo, večine to ne zanima, mediji o njih ne pišejo, prodaja pada. Pa smo na začetku začaranega kroga. Tako preprosto je to, kajne? No, morda res; je pa verjetno na mestu tudi vprašanje, kako dolgo še. Morda pa je čas kislih kumaric ravno pravšnji, da malo razmislimo o tem. Le kaj je z mano? Mi je že vročina udarila v glavo? Na plaži pa res ne bomo o okolju! Bomo o tem intenzivneje po dopustih, kajne? Naredite si prijeten, lenoben in sproščujoč dopust z možgani na paši in čivavo na straži. ☺

Dr. Borut Bratina*

Kodeks o upravljanju in revizorjeva odgovornost

Corporate governance code and auditor's responsibility

POVZETEK ● *Zadnja gospodarska kriza je nazorno pokazala, kakšne negativne posledice ima lahko slabo in neodgovorno korporativno upravljanje, zato se iščejo rešitve v trdnejši zavezi ravnanja v skladu s kodeksi upravljanja, ki kot priporočena dobra praksa upravljanja bolj ustrezajo podjetjem kot zakonska določila. Ker pa kodeksi niso zavezujoči kot zakonodaja, morajo podjetja pregledno razkrivati, ali upoštevajo kodekse ali ne. Te izjave morajo izdelati po zakonu, nato jih pregledajo revizorji hkrati z računovodskimi izkazi. Tudi za pregled teh poročil prevzemajo revizorji odškodninsko odgovornost.*

Ključne besede ● *kodeks upravljanja, poslovno poročilo, revizorjevo poročilo, revizorjeva odgovornost*

SUMMARY ● *The recent financial crisis has clearly shown the negative consequences of an irresponsible corporate governance. Solutions are being searched for in stricter obligations with regard to governance code compliance, since the latter are more suitable for companies than hard law. But, due to the non-binding nature of soft law, it is necessary for the respective companies to transparently disclose their compliance with such codes. Such disclosure must be prepared in the form of report, which is mandatory by law and is reviewed by certified auditors together with the financial statements. The auditors take the same liability for damages for the review of the report as they do for the financial statements.*

Key words ● *corporate governance code, business report, auditing report, auditor's responsibility*

JEL: M 1, M 4

1. UVOD

Zadnja svetovna gospodarska kriza je nazorno pokazala, kako lahko neodgovorno upravljanje, vodenje in nadziranje gospodarskih družb pripelje do globalne gospodarske in družbene krize. Upoštevati moramo povezanost gospodarskih družb na trgu, kjer lahko propad ene izmed družb prizadene tudi druge družbe na

* Borut Bratina, dr. prav. znanosti, izr. profesor za pravo, visokošolski učitelj na Ekonomsko-poslovni fakulteti Univerze v Mariboru, borut.bratina@um.si.

podlagi "domino efekta". Večina družb je danes na trgu povezanih v skupine družb, ki potem tvorijo velike skupine mednarodnih podjetij (t. i. multinacionalke). Ta velika svetovna podjetja po svoji ekonomski moči presegajo dejansko in ekonomsko moč mnogih posameznih držav. Majhne in ekonomsko šibke države težko s svojimi predpisi omejijo družbeno neodgovorno delovanje takšnih podjetij. Velika mednarodna podjetja imajo mrežo svojih podjetij in podružnic razvejano po vsem svetu in izkoriščajo neusklajenost predpisov v posameznih državah. V javnosti je zadnje čase najbolj izpostavljen primer davčnega optimiranja teh velikih mednarodnih podjetij, ki največkrat v posamezni državi plačujejo veliko manj davka kot neprimerljivo manjša domača podjetja v teh državah. Pri rešitvi tega problema so posamezne države povsem nemočne, zato je potrebna usklajena davčna politika na svetovni ravni. Vsaka posamezna država lahko pravno uredi delovanje podjetij na svojem ozemlju; tako tistih, ki so registrirane in ustanovljene v tej državi, kot tudi tistih, ki delujejo in poslujejo v tej državi. Veljavnost nacionalne pravne ureditve ne sega v tujino, tam pač veljajo pravila tiste druge države.

Pomemben dopolnilni pravni vir pa predstavljajo različni kodeksi, ki so zgolj priporočila in niso obvezni kot kogentna zakonska pravila. Kršitev prisilnih zakonskih pravil je sankcionirana in pristojni državni organi lahko izrekaajo ustrezne kazenske in civilne sankcije. Ker se podjetja pogosto spretno izognejo celo sankcijam za kršitev predpisov, je aktualno vprašanje, kako potem podjetja pripraviti, da bodo spoštovala pravila nezavezujočih kodeksov in se po njih ravnala.¹

V članku bom natančneje razčlenil vsebino in pomen kodeksov upravljanja ter pojasnil, kakšno vlogo imajo pri tem revizorji.

Najpomembnejše poročilo, ki ga mora pripraviti poslovodstvo vsake gospodarske družbe, je letno poročilo, ki ga natančneje ureja ZGD-1. Tako 54. člen ZGD-1 določa, da morajo družbe in podjetniki voditi poslovne knjige in jih enkrat letno zaključiti ter potem na njihovi podlagi za vsako poslovno leto v treh mesecih (v štirih mesecih pa konsolidirano) po koncu poslovnega leta sestaviti letno poročilo. Pri verodostojnosti letnih poročil ima pomembno vlogo revizor, ki s svojo strokovnostjo in neodvisnostjo zagotavlja poštenost in resničnost pregledanih

---

¹ Družbena odgovornost podjetij je danes postala zahteva in se počasi prebija v zakonodajo. Pomembno vlogo pa imajo mednarodna skupnost in mednarodne organizacije. Evropska komisija je že leta 2001 sprejela dokument z nazivom Zeleni dokument za promocijo Evropskih usmeritev za družbeno odgovornost podjetij. Mednarodna organizacija za standardizacijo – ISO je leta 2010 sprejela poseben standard kakovosti ISO 26000 z naslovom Družbena odgovornost podjetij. V Sloveniji deluje več organizacij, ki se posebej ukvarjajo z družbeno odgovornim delovanjem podjetij, kot na primer Inštitut za razvoj družbene odgovornosti – IRDO.

letnih poročil in njihovih sestavin. V skladu s 57. členom ZGD-1 mora revizor pregledati letna poročila velikih in srednjih kapitalskih družb ter dvojnih družb. Natančnejša pravila revidiranja ureja Zakon o revidiranju (ZRev-2).

Vsebino letnega poročila natančneje določa ZGD-1 v 60. členu. Letno poročilo je tako sestavljeno iz računovodskega dela in poslovnega poročila². V članku ne bom posebej obravnaval računovodskega dela letnega poročila, kjer je vloga zunanjega revizorja bolj ali manj "klasična". Več pozornosti bom namenil poslovnemu poročilu, ki postaja v zadnjem času vse pomembnejše, in analiziral pomembnost revizorjeve vloge v zvezi s poslovnim poročilom. ZGD-1 v 57. členu natančneje ureja vprašanja revidiranja letnih poročil gospodarskih družb. Tako mora revizor skladno z ZGD-1 revidirati računovodsko poročilo ter pregledati poslovno poročilo v obsegu, potrebnem, da preveri, ali je njegova vsebina v skladu z drugimi sestavinami letnega poročila. Pri pregledu izjave o upravljanju družbe se omeji na 3. in 4. točko petega odstavka 70. člena ZGD-1.³ Pri tem je najpomembnejša razlika v tem, da revizor poda revizijsko mnenje k računovodskim izkazom, medtem ko poslovnemu poročilu poda le mnenje k t. i. "drugim informacijam", ki obsegajo poslovno poročilo. Pregled poslovnega poročila pomeni izvedbo takšnih revizorjevih postopkov, s katerimi revizor ugotavlja in na podlagi katerih kasneje poroča, ali je pri proučevanju poslovnega poročila prišel do informacij in spoznanj, na podlagi katerih lahko utemeljeno sklepa, da⁴:

- a) poslovno poročilo iz neupravičenih oziroma nepojasnjenih razlogov ne vsebuje vseh sestavnih delov, predpisanih z zakonom;
- b) podatki in informacije, predstavljeni v poslovnem poročilu, niso bili ustrezno preneseni iz računovodskih izkazov v poslovno poročilo;
- c) informacije, sklepi, ocene in predvidevanja družbe, ki jih je proučil revizor, predstavitev in razkritij v poslovnem poročilu ne podpirajo dovolj.

Pregled ni revizija poslovnega poročila, temveč izvedba postopkov v skladu z MSR 720 in določbami Stališča Revizijskega sveta Slovenskega inštituta za revizijo.⁵

---

² Osebnе družbe in majhne nejavne kapitalske družbe niso dolžne sestavljati poslovnega poročila.

³ 3. točka petega odstavka 70. člena ZGD-1 določa: "Opis glavnih značilnosti sistemov notranjih kontrol in upravljanja tveganj v družbi v povezavi s postopkom računovodskega poročanja."

4. točka petega odstavka 70. člena ZGD-1 pa zahteva določena razkritja podatkov, pomembnih za družbe, ki so zavezane Zakonu o prevzemih.

⁴ Stališče 1: Revizorjev pregled in poročanje o letnem poročilu, ki ga je 3. 3. 2011 sprejel Revizijski svet Slovenskega inštituta za revizijo, Uradni list RS, št. 18/2011 z dne 15. 3. 2011.

⁵ Drugi odstavek 3. člena Stališča 1: Revizorjev pregled in poročanje o letnem poročilu, Uradni list, št. 18/2011.

Sestavni del revizorjevega poročila je revizijsko mnenje, ki je lahko brez pridržkov, s pridržki ali odklonilno in v katerem je jasno navedeno mnenje revizorja o tem, ali so letni računovodski izkazi resničen in pošten prikaz v skladu z ustreznim okvirom računovodskega poročanja ter izpolnjujejo zakonske zahteve, kjer je to ustrezno, in če revizor ne more izraziti revizijskega mnenja, zavrnitev mnenja. O pregledu poslovnega poročila pa izda revizor mnenje, ali je poslovno poročilo skladno z računovodskimi izkazi istega poslovnega leta in ali je bilo poslovno poročilo pripravljeno v skladu z veljavnimi pravnimi zahtevami. V skladu s 6. točko drugega odstavka 57. člena mora revizor v svojem poročilu navesti tudi, ali je glede na poznavanje in razumevanje družbe in njenega okolja, ki ju je revizor pridobil med revizijo, ugotovil bistveno napačne navedbe v poslovnem poročilu, pri čemer navede naravo morebitnih takšnih navedb.

2. PРАВNA UREDITEV VSEBINE POSLOVNEGA POROČILA V KORPORACIJSKEM PRAVU

Konec marca 2017 je bila objavljena zadnja novela ZGD-1J⁶, ki je začela veljati 15. 4. 2017 in v slovenski pravni red prenaša Direktivo 2014/95/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. 10. 2014 o spremembi Direktive 2013/34/EU glede razkritja nefinančnih informacij in informacij o raznolikosti nekaterih velikih podjetij in skupin. Evropski zakonodajalec izrecno navaja v obrazložitvi predloga te direktive, da želi EU z njo izboljšati t. i. družbeno odgovornost podjetij (angl. corporate social responsibility). To želi doseči z večjo preglednostjo delovanja posameznih družb, ki bodo po novem morale svoje aktivnosti in ravnanja na tem področju vključiti v poslovna poročila in jih objaviti skupaj z letnim poročilom. Izjemno pomembno pa je, da bodo revizorji morali pregledati tudi ta del letnega poročila.

Izjavo o nefinančnem poslovanju bodo dolžne po novem 70.c členu ZGD-1 izdelati velike družbe, ki so subjekti javnega interesa in katerih povprečno število zaposlenih je večje od 500. K izdelavi tega poročila so zavezane tudi družbe, ki sestavljajo konsolidirano poslovno poročilo, če so subjekt javnega interesa in je na bilančni presečni dan na ravni skupine povprečno število zaposlenih na ravni skupine večje od 500.

Z novelo ZGD-1J se spreminja prvi odstavek 57. člena ZGD-1: "Letna poročila velikih in srednjih kapitalskih družb ter dvojnih družb pregleda revizor na način in

---

⁶ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1J), Uradni list RS, št. 15/2017 z dne 31. 3. 2017.

pod pogoji, določenimi z zakonom, ki ureja revidiranje. Revizor mora revidirati računovodsko poročilo ter pregledati poslovno poročilo v obsegu, potrebnem, da preveri, ali je njegova vsebina v skladu z drugimi sestavinami letnega poročila. Revizor preveri, ali poslovno poročilo vsebuje izjavo o upravljanju družbe in izjavo o nefinančnem poslovanju ter pregleda njuno formalno popolnost, vsebinsko pa se v mnenju omeji na pregled podatkov iz 3. in 4. točke petega odstavka 70. člena tega zakona. Vse to velja tudi za konsolidirana letna poročila."

Iz vsega navedenega lahko ugotovimo jasen trend povečanja pomena poslovnega poročila in njegovih sestavin, saj se z vsako novo spremembo direktiv in uredb ter ZGD-1 dodaja nova sestavina poslovnega poročila in večja vloga zunanjega revizorja letnega poročila.

Spremembe evropske in slovenske korporacijske zakonodaje pa gredo v dve smeri:

1. povečanje preglednosti poslovanja skupine družb, velikih družb in t. i. subjektov javnega interesa;
2. poenostavitev računovodskega poročanja za majhna in mikro podjetja.

Za majhna in mikro podjetja Direktiva 2013/34/EU pomembno poenostavlja pripravo računovodskih izkazov, saj le-te pripravljajo le bilanco stanja in izkaz poslovnega izida ter le še nekaj dodatnih razkritij v obliki pojasnil, s čimer pomembno privarčujejo pri stroških priprave računovodskih informacij. Izrecno je navedeno, da se majhnih in mikro podjetij ne obremenjuje z izdelavo izkaza denarnih tokov.⁷

Bilančno in računovodsko pravo EU-ja je urejeno dvotirno, saj so konsolidirana letna poročila urejena neposredno z uredbami kot zakonskimi viri EU-ja, ki se nato v državah članicah uporabljajo neposredno, medtem ko so bilančno-računovodska pravila za letna poročila drugih gospodarskih družb urejena z direktivami, ki jih morajo nato posamezne države članice šele implementirati v svoj pravni red. Sestavljanje konsolidiranih letnih poročil je torej poenoteno (unificirano z uredbami) na ravni EU-ja, medtem ko so pravila za računovodske izkaze in letna poročila za d. d. in tudi d. o. o. z direktivami usklajena (harmonizirana) v EU-ju in njenih članicah. Na ta način sta zagotovljeni primerljivost in preglednost med računovodskimi izkazi in letnimi poročili na ravni EU-ja tako za delničarje kot tudi za druge deležnike gospodarskih družb. Vse navedeno pospešuje in olajša pretok kapitala med državami članicami EU-ja.

---

⁷ Vlada R Slovenije, Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o gospodarskih družbah-1J, št. 007-82/2016.

Glavni razlog za pripravo novele ZGD-1I, ki je po obsegu ena največjih sprememb ZGD-ja, saj obsega več kot 100 členov⁸, je bila uskladitev slovenske korporacijske zakonodaje z združeno računovodsko direktivo EU-ja.⁹ Eden najpomembnejših ciljev novele ZGD-1I je bilo izboljšanje korporativnega upravljanja v družbah.

Za potrebe poročanja je novela ZGD-1I skladno z Direktivo 2014/56/EU v četrtem odstavku 53. člena ZGD-1 opredelila t. i. subjekt javnega interesa – SJI (angl. public-interest entity – PIE). Subjekt javnega interesa je družba, s katere vrednostnimi papirji se trguje na organiziranem trgu vrednostnih papirjev (to so t. i. javne delniške družbe), ali kreditna institucija po Zakonu o bančništvu – ZBan¹⁰, ali zavarovalnica po Zakonu o zavarovalništvu – ZZavar-1.¹¹

Z namenom izboljšanja korporativnega upravljanja je že novela ZGD-1I s spremembo petega odstavka 70. člena¹² razširila krog družb, ki morajo v svoje poslovno poročilo vključiti izjavo o upravljanju družbe. Sedaj morajo to izjavo dati vse družbe, ki so zavezane k reviziji, in ne le t. i. javne delniške družbe. V skladu s 57. členom ZGD-1 so k reviziji zavezane velike in srednje kapitalske družbe ter dvojne družbe. Revidirati je treba tudi konsolidirane računovodske izkaze.

Zaradi razširitve kroga družb, ki morajo dati izjavo o upravljanju družbe, so podpisniki kodeksa upravljanja javnih delniških družb le-tega prenovili in ga vsebinsko približali tudi nejavnim družbam, da bi ga lahko izbrale za svoj kodeks upravljanja. Pripravljen in objavljen je tudi poseben kodeks za nejavne družbe, ki ga lahko izberejo gospodarske družbe, zavezane reviziji letnega poročila, ki niso hkrati javne delniške družbe.

Kot sem že navedel, vse večji vsebinski pomen pridobiva poslovno poročilo kot pomemben sestavni del letnega poročila. Podrobnejšo vsebino natančneje določa 70. člen ZGD-1. Skladno z zakonom mora poslovno poročilo vsebovati vsaj pošten prikaz razvoja in izidov poslovanja družbe in njenega finančnega položaja, vključno z opisom bistvenih tveganj in negotovosti, ki jim je družba izpostavljena. Pošten prikaz mora tako biti uravnotežena in celovita analiza razvoja in izidov

---

⁸ Podrobneje o vseh novostih novele ZGD-1I v delu Kocbek in Prelič (2015), Zakon o gospodarskih družbah z novelo ZGD-1I in uvodnimi pojasnili. IUS SOFTWARE, GV Založba, Ljubljana 2015.

⁹ Združena računovodska Direktiva 2013/34/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. 6. 2013 je bila objavljena v Uradnem listu EU, L 182/19 z dne 29. 6. 2013.

¹⁰ Zakon o bančništvu-ZBan-2, Uradni list RS, št. 25/15.

¹¹ Zakon o zavarovalništvu-ZZavar-1, Uradni list RS, št. 93/15.

¹² Peti odstavek 70. člena ZGD-1 določa: "Družbe, ki so zavezane k reviziji, vključijo v svoje poslovno poročilo izjavo o upravljanju družbe ..."

poslovanja družbe ter njenega finančnega položaja. Ta analiza mora vsebovati ključne računovodske, finančne in druge kazalce, ki potrjujejo navedene trditve v poslovnem poročilu. Vključene morajo biti tudi informacije, povezane z varstvom okolja in delavcev.

V poslovnem poročilu morajo biti prikazani tudi vsi pomembnejši poslovni dogodki, ki so nastopili po koncu poslovnega leta, pričakovani razvoj družbe, aktivnosti družbe na področju raziskav in razvoja, navedba podružnic in po novem posebej še opis politike raznolikosti.

Skladno s četrtem odstavkom 70. člena ZGD-1 je treba v poslovnem poročilu prikazati cilje in ukrepe upravljanja finančnih tveganj družbe, če je to pomembno za presojo premoženja in obveznosti družbe, njenega finančnega položaja in poslovnega izida.

Peti odstavek 70. člena ZGD-1 pa določa vsebino posebne izjave o upravljanju družbe, ki jo bom v nadaljevanju posebej obravnaval.

Družbe, za katere velja Zakon o prevzemih – ZPre-1¹³, morajo razkrivati še mnoge podatke o strukturi osnovnega kapitala, vrsti in vsebini delnic, vseh omejitvah prenosa delnic, o posameznih pomembnejših delničarjih in njihovih pravicah, omejitvah glasovalnih pravic, obrambne mehanizme pred prevzemi in podobno.

Velike družbe, katerih dejavnost zajema raziskovanje, iskanje, odkrivanje, razvijanje in izkoriščanje zalog mineralov, nafte, zemeljskega plina ali drugih naravnih materialov v okviru določenih gospodarskih dejavnosti, morajo skladno s 70.b členom ZGD-1 posebej javno objaviti poročilo o vseh plačilih državnim, regionalnim ali lokalnim organom države članice ali tretjih držav v zvezi z opravljanjem teh dejavnosti.

V poglavju o povezanih družbah ima ZGD-1 določeno še eno pomembno poročilo¹⁴, ki ga morajo posebej pripraviti poslovodstva odvisnih družb in ga pregleda revizor. Tako mora poslovodstvo odvisne družbe v prvih treh mesecih poslovnega leta sestaviti poročilo o razmerjih s povezanimi družbami, v katerem navede vse pravne posle, ki jih je družba sklenila v preteklem poslovnem letu z obvladujočo družbo ali z njo povezano družbo ali na pobudo ali v interesu teh družb, in tudi vsa druga dejanja, ki jih je storila ali opustila na pobudo ali v interesu teh družb v preteklem poslovnem letu. V skladu s petim odstavkom 545. člena ZGD-1 mora poslovodstvo družbe posebej pojasniti, ali je bila družba s temi posli prikrajšana ali ne. Če je bila prikrajšana, mora pojasniti, ali je bilo prikrajšanje

---

¹³ Zakon o prevzemih ZPre-1, Uradni list RS, št. 79/06 s spremembami.

¹⁴ Tretji, četrti in peti odstavek 545. člena in 546. člen ZGD-1.

nadomeščeno. To pojasnilo se vključi v poslovno poročilo. Letos so morale družbe prvič sestaviti to poročilo po novem skladno z novelo ZGD-1I in navesti vse posle, in ne le t. i. škodljivih poslov, kot je bilo določeno prej. Ta poročila o odnosih s povezanimi družbami mora pregledati tudi zunanji revizor letnega poročila in dati svoje mnenje na način in v obliki, kot to podrobneje predpisuje 546. člen ZGD-1. Podrobnejša pravila in vsebino revizorjevega poročila z omejenim zagotovitom je sprejel tudi Revizijski svet Slovenskega inštituta za revizijo na seji 2. 3. 2016 in ga v obliki Stališča 2 objavil v Uradnem listu RS.¹⁵

3. KORPORATIVNO UPRAVLJANJE IN POMEN KODEKSOV O UPRAVLJANJU

Pod pojmom korporativno upravljanje razumemo splet odnosov in postopkov med posameznimi organi v družbi in med njimi in delničarji ter prav tako odnosi z drugimi deležniki v družbi, kot so na primer zaposleni, upniki, poslovni partnerji, potrošniki, kupci, sindikati, državni organi, poklicna združenja, mednarodne organizacije ...¹⁶

Pri doseganju sinergije med makroekonomskimi in strukturnimi politikami je korporativno upravljanje (skupaj s poslovno etiko in z družbeno odgovornostjo podjetij) eden ključnih elementov za izboljšanje ekonomske učinkovitosti in rasti pa tudi za povečanje zaupanja vlagateljev. Dobro korporativno upravljanje niža stroške kapitala, kar spodbuja podjetja k učinkoviti rabi virov in jim daje zagon za rast.¹⁷

Učinkovito in dobro korporativno upravljanje v posameznih družbah in v gospodarstvu nasploh je v interesu in korist tako družbenikov in drugih deležnikov v družbi kot tudi v širšem družbenoekonomskem pomenu. Prav zaradi navedenega je korporativno upravljanje gospodarskih družb pravno regulirano z zakonodajo in drugimi abstraktnimi splošnimi pravnimi viri (predpisi) ter tudi in predvsem z avtonomnimi pravnimi viri, kot so kodeksi, priporočila dobre prakse, in seveda še z internimi splošnimi akti na ravni posamezne družbe.

V Sloveniji velja prenovljeni Kodeks upravljanja javnih delniških družb, ki sta ga skupaj oblikovala Ljubljanska borza, d. d., Ljubljana, in Združenje nadzornikov

---

¹⁵ Stališče 2 – Pregled poročila o odnosih do povezanih družb, Uradni list št.23/16.

¹⁶ Bratina (2016). Novosti v korporativnem upravljanju v Sloveniji, XXXI. Posvetovanje Društva računovodij, finančnikov in revizorjev Maribor o novostih na področju računovodstva, revizije, davčin in financ v Mariboru, 6. 10. 2016, str. 1.

¹⁷ Bohinc (2016). Družbena odgovornost, Fakulteta za družbene vede, Založba FDV, 2016, str. 127.

Slovenije ter ga 27. 10. 2016 sprejela in objavila. Veljati in uporabljati pa se je začel 1. 1. 2017. Prve izjave o upravljanju po novem kodeksu skladno z ZGD-1 lahko tako pričakujemo v začetku leta 2018 za poslovno leto, ki se je začelo po 1. 1. 2017.

Razlogi za posodobitev in uskladitev kodeksa iz leta 2010 zaradi spremenjene slovenske korporacijske zakonodaje (ZGD-1), uredb in direktiv EU-ja so večplastni in so navedeni v preambuli k spremembah kodeksa. Razvrstimo jih lahko v tri kategorije:

- sprememba zakonodaje,
- sprememba avtonomnih virov in dobre prakse ter
- analiza učinkovanja kodeksa v praksi.

Zaradi spremembe ZGD-1 morajo vse družbe, ki so zavezane k revidiranju (ne več samo javne delniške družbe, katerim je v osnovi namenjen navedeni kodeks), zaradi zahtevane višje stopnje preglednosti skladno s 70. členom ZGD-1 v poslovnem poročilu obvezno razkriti izjavo o upravljanju družbe, ki je kot poseben oddelek vključena v poslovno poročilo.

Od te izjave o upravljanju skladno z ZGD-1 pa moramo razlikovati še posebno izjavo o skladnosti s kodeksom, ki jo dajo družbe, z delnicami katerih se trguje v prvi in standardni kotaciji Ljubljanske borze. Na podlagi Pravil borze (25. in 26. člen) morajo javne delniške družbe, ki kotirajo na Ljubljanski borzi, na podlagi načela "spoštuj ali pojasni" enkrat letno v dokumentu Izjava o skladnosti s kodeksom razkriti, ali poslujejo skladno s kodeksom upravljanja javne delniške družbe ter pojasniti odstopanja od kodeksa ter razloge zanje. Tudi ta dokument je potem sestavni del izjave o upravljanju po 70. členu ZGD-1.

Prvo poglavje kodeksa Okvir upravljanja družbe med drugim vsebuje tudi priporočila glede oblikovanja izjave o upravljanju in nadzoru nad skladnostjo s kodeksom. Združenje nadzornikov Slovenije (v nadaljevanju ZNS) sistematično spremlja in analizira izjave o upravljanju ter ugotavlja njihovo neustreznost. Prav zaradi tega je potreben še zunanji strokovni nadzor teh izjav, tako od revizorja kot tudi v obliki monitoringa od zunanjega strokovnjaka, kar priporoča tudi direktiva EU-ja.

Določilo 2 kodeksa priporoča, da uprava skupaj z nadzornim svetom oblikuje in sprejema Politiko upravljanja družbe, v kateri določi poglobitve usmeritve upravljanja družbe z upoštevanjem zastavljenih dolgoročnih ciljev družbe, ter z njo seznaniti vse deležnike z razkritjem na spletnih straneh družbe. Natančnejša vsebina dokumenta Politika upravljanja je opredeljena v II. poglavju kodeksa z naslovom Opredelitev pojmov. Skladno s kodeksom je torej Politika upravljanja okvir upravljanja, ki ga skupaj sestavita nadzorni svet in uprava družbe. V njem se

znotraj zakonskih in statutarnih določb zavežeta in javno razkrijeta, kako bosta nadzirala in vodila družbo. Politika upravljanja tako zajema: opis vseh pglavitnih usmeritev upravljanja z upoštevanjem zastavljenih ciljev družbe, vrednot družbe in njene odgovornosti do širšega družbinskega okolja, navedbo referenčnega kodeksa, strategijo komuniciranja z deležniki, seznanitev odvisnih družb in delničarjev s strategijo ter standardi upravljanja skupine, politiko transakcij med družbo in povezanimi družbami in osebami, upravljanje navzkrižja interesov in neodvisnosti članov uprave in nadzornega sveta, zavezo, da bo nadzorni svet ocenjeval lastno učinkovitost, jasen sistem razdelitve odgovornosti in pooblastil med člani organov vodenja in nadzora družbe, pravila razmerij med družbo in povezanimi družbami, opredelitev strategije komuniciranja družbe in ne nazadnje varovanje interesov zaposlenih v družbi ter zagotavljanje ustrezne ravni etičnega ravnanja v družbi, vključno s preprečevanjem diskriminacije.

Določilo 5 kodeksa podrobneje opredeljuje pripravo in vsebino izjave o upravljanju in izjave o skladnosti s kodeksom. Izjavo pripravi uprava, o kateri se v sklopu sprejemanja letnega poročila posebej opredeli nadzorni svet v poročilu o delu nadzornega sveta. Opozarjam na določilo 60.a člena ZGD-1, ki določa, da morajo člani organov vodenja in nadzora družbe skupno zagotavljati, da so letna poročila z vsemi sestavnimi deli, vključno z izjavo o upravljanju družbe, sestavljena in objavljena v skladu z ZGD-1, Slovenskimi računovodskimi standardi ali Mednarodnimi standardi računovodskega poročanja. Letno poročilo in njegove sestavne dele morajo podpisati vsi člani posloводства. Člani nadzornega sveta s svojim sklepom sprejmejo poročilo nadzornega sveta o preveritvi letnega poročila, ki ga potem praviloma podpiše le predsednik nadzornega sveta.

Izjava o skladnosti s kodeksom mora biti jasna, razumljiva in natančna. Opredeliti mora odstopanja od vseh priporočil kodeksa, ki jih družba ne upošteva ali ne upošteva v celoti. Pri vsakem odstopanju jasno razkrije, kako in zakaj je odstopila od priporočila kodeksa. Razlogi za odstopanje morajo biti vsebinski. Če ima družba namesto priporočene prakse lastno prakso upravljanja, ki je zanjo primernejša, naj jo navede in pojasni. Pri tem naj družba navede tudi, zakaj je ta praksa zanjo primernejša.

Pomembna novost v zvezi z izjavo o upravljanju je novo priporočilo 5.7 kodeksa, da naj družba vsaj enkrat na tri leta zagotovi zunanjo presojo ustreznosti izjave o upravljanju. Zunanjo presojo mora izvajati neodvisna institucija, ki ima ustrezne strokovne reference in ni ponudnica revizijskih storitev oziroma ni povezana z njimi.

Določilo 6 kodeksa se ukvarja z razmerji med družbo in delničarji. To razmerje precej natančno ureja že korporacijska zakonodaja, ki izhaja iz načela enakopravne obravnave vseh delničarjev in ima instrumentarij za varovanje članskih pravic

delničarjev. Kodeks pa tudi priporoča, naj družba vse delničarje spodbuja k aktivnemu in odgovornemu izvrševanju pravic. Od institucionalnih vlagateljev in še posebej od države pa naj družba zahteva, da javnost celovito seznanijo s svojo politiko upravljanja naložbe v javni delniški družbi.

Določilo 7 kodeksa jasno določa, da morata uprava in nadzorni svet delovati izključno v dobro družbe in neodvisno od volje ali želje posameznih delničarjev in drugih deležnikov družbe. To zahtevo lahko razumemo tako, da naj organi družbe sledijo predvsem interesom družbe kot osamosvojenega premoženja in ločene pravne osebe od delničarjev (popularno od lastnikov) in ne posamičnim interesom delničarjev na škodo družbe. To je sicer prav, ni pa še dovolj za celovito družbeno odgovorno delovanje podjetij (torej posameznih gospodarskih družb). Tako Bohinc v svoji monografiji¹⁸ ugotavlja, da po veljavni pravni ureditvi družbeno odgovorno ravnanje ni zakonska dolžnost niti korporacij niti njihovih voditeljev, temveč je ravnanje v dobro korporacije oziroma maksimalizacija in korist za delničarje (donosnost naložb) še vedno edini pravni temelj direktorske odgovornosti. Prav zaradi navedenega Bohinc¹⁹ predlaga, da se v korporacijski zakonodaji določi, da pravna korporativna družbena odgovornost pomeni predvsem korporacijsko dolžnost direktorjev, da poleg dolžnosti ravnanja v dobro družbe in delničarjev ravna tudi v dobro drugih deležnikov (zaposlenih, skupnosti ...) in da kršitev te dolžnosti pomeni direktorsko odškodninsko odgovornost.

Določila od 9 do 9.4 kodeksa so namenjena nadzornemu svetu družbe. Nadzorni svet naj bo sestavljen tako, da se zagotovita nadzor in sprejemanje odločitev v korist družbe. Pri sami sestavi nadzornega sveta se upoštevajo strokovna znanja, izkušnje in veščine, ki se med posameznimi člani nadzornega sveta med seboj dopolnjujejo. Kodeks poskuša s priporočili dobre prakse vplivati na ustreznejše kadrovanje primernih kandidatov v nadzorne svete. Največ težav pri ustreznem kadrovanju ima prav država kot lastnica, saj je kljub posebni družbi za upravljanje državnih naložb v družbah, to je Slovenskemu državnemu holdingu – SDH, predlaganje in izbiranje "državnih nadzornikov" v družbah pogosto nepregledno in država šele na skupščini z nasprotnim predlogom svojih kandidatov razkrije predloge novih nadzornikov. To je v nasprotju celo z zakonodajo (ZSDH) in seveda v nasprotju s kodeksom ter statuti in drugimi splošnimi akti družb.

Ko so člani nadzornega sveta imenovani, podpišejo posebno izjavo, s katero se opredelijo do izpolnjevanja kriterijev nasprotja interesov, navedenih v prilogi C

---

¹⁸ Bohinc (2016), str. 175.

¹⁹ Bohinc (2016), str. 177.

kodeksa. V tej izjavi izrecno navedejo, da so neodvisni in strokovno usposobljeni za delo v nadzornem svetu in imajo za to delo dovolj izkušenj in znanja. Podpisane izjave se objavijo na spletnih straneh posamezne družbe in se tako strokovni kot tudi širši javnosti omogoči, da sama presodi, ali so določene osebe res primerne za člane nadzornega sveta konkretne družbe.

Ena pomembnejših nalog nadzornega sveta je pregled in potrditev letnega poročila družbe. Tako 282. člen ZGD-1 izrecno določa, da je letno poročilo sprejeto, če ga potrdi nadzorni svet. Isti člen pa v drugem odstavku določa, da mora nadzorni svet o ugotovitvah preveritve letnega poročila pripraviti poročilo za skupščino. Kodeks v določbi 12.11 navaja, da naj poročilo nadzornega sveta skupščini natančno in verodostojno kaže aktivnosti nadzornega sveta med letom. Poleg zakonskih vsebin nadzorni svet v poročilu skupščini navede ustrezne informacije o svoji notranji organizaciji, reševanju nasprotij interesov ter o postopkih delovanja nadzornega sveta, vključno z navedbo, koliko je opravljeno samoocenjevanje prispevalo k izboljšavi delovanja nadzornega sveta.

V poglavju Vrednotenje nadzornega sveta določilo 14 kodeksa priporoča, da nadzorni svet enkrat letno ovrednoti svojo sestavo, delovanje, potencialna nasprotja interesov posameznih članov ter delovanje nadzornega sveta in tudi sodelovanje z upravo družbe. V tem postopku naj se oceni tudi delo komisij nadzornega sveta.

V poglavju o upravi določilo 19 kodeksa določa, da družbo vodi uprava, ki s svojim delom, znanjem in izkušnjami sledi dolgoročnemu uspehu družbe z zagotavljanjem optimalnega vodenja in ocenjevanja ter obvladovanja tveganj. Uprava je odgovorna, da družba opredeli in določi vrednote, strategijo poslovanja in je organizirana tako, da omogoča učinkovito opravljanje svojih nalog. Optimalnost poslovanja uprava doseže z zagotavljanjem primerne vodstvenega kadra in človeških ter finančnih virov.

Posebno pozornost kodeks namenja neodvisnosti in lojalnosti članov organov vodenja in nadzora. Tako določilo 22 kodeksa zahteva, da so odločitve članov nadzornega sveta in uprave neodvisne. Član uprave ali nadzornega sveta pri svojem delovanju in odločanju upošteva cilje družbe in jim podredi morebitne drugačne osebne ali posamične interese tretjih oseb, uprave, delničarjev, javnosti ali države.

Določilo 23 kodeksa je namenjeno neodvisnosti članov nadzornega sveta in komisij. Vsi člani nadzornega sveta in komisij so neodvisni. Odvisnost kandidata oziroma člana nadzornega sveta in komisije je podana, če je nasprotje interesov skladno s prilogo B kodeksa trajnejšega (in ne zgolj prehodnega) značaja in je pomembno. Merila za presojo pomembnosti nasprotja interesov so zlasti:

- vrsta in številčnost ravnanj in odločitev, na katere se nasprotje interesov (lahko) nanaša;
- verjetnost dejanske realizacije nasprotja interesov;
- vpliv nasprotja interesov na sposobnost objektivne presoje uprave in poslovanja družbe.

Domneve odvisnosti lahko član nadzornega sveta izpodbije, če dokaže, da nasprotje interesov kljub obstoju katerega izmed kriterijev v točkah B3 in B4 priloge kodeksa ni trajno in hkrati ni bistveno.

To določilo kodeksa o nasprotju interesov je novost, ki naj v skladu s prevladujočo mednarodno prakso dobrega upravljanja podjetij pomaga v posameznih konkretnih primerih ustrezno upravljati in obravnavati morebitna nasprotja interesov. Tudi v dobri korporativni praksi ni toliko problem samega obstoja nasprotja interesov, temveč predvsem njegova ustreznna obravnava in pravočasna odprava škodljivih posledic in tveganj za družbo, ki lahko nastanejo zaradi tega.

Pomemben del kodeksa ureja področje revizije in delovanje notranjih kontrol. Izbiro in imenovanje zunanjega revizorja letnega poročila natančno in podrobno ureja že ZGD-1. Kodeks se zato več ukvarja z revizijsko komisijo nadzornega sveta, ki ji namenja priložo A kodeksa, in s sistemom notranjih kontrol ter z notranjo revizijo.

Zadnje poglavje kodeksa pa ureja preglednost poslovanja in strategijo komuniciranja družbe z vsemi pomembnimi deležniki družbe.

Kodeks upravljanja javnih delniških družb, ki sem ga predstavil zgoraj, je vodilni slovenski kodeks upravljanja, a ni edini. Za družbe s kapitalsko naložbo države, ki jih upravlja Slovenski državni holding (v nadaljevanju SDH), je sprejet in veljaven poseben Kodeks korporativnega upravljanja družb s kapitalsko naložbo države²⁰. Za sistem upravljanja družb s kapitalsko naložbo države so značilne nekatere posebnosti, ki izvirajo iz okoliščine, da je imetnik delnic oziroma poslovnih deležev v gospodarskih družbah država (npr. atipični agencijski problem, mešanje javnih in nejavnih ciljev, preveč aktivna ali premalo aktivna vloga države pri upravljanju, potreba upravljavca po dostopu do informacij o družbi).²¹ Prav zaradi tega je smiselno sprejeti posebni kodeks, ki dopolnjuje splošni slovenski kodeks o upravljanju. Pomembno je predvsem, da so pričakovanja države do družb s kapitalsko naložbo države in ravnanja teh družb samih pregledna in predvidljiva.

---

²⁰ ZSDH-1 v 32. členu kot enega izmed aktov upravljanja naložb države določa prav ta kodeks, ki ga je marca 2016 sprejela uprava SDH-ja s soglasjem nadzornega sveta SDH-ja.

²¹ Navedba v preambuli h Kodeksu korporativnega upravljanja družb s kapitalsko naložbo države, str. 4.

Ta kodeks nalaga družbam z naložbo države, naj formalno pristopijo k temu (državnemu) kodeksu skladno s 70. členom ZGD-1 in potem kodeks uporabijo v največji možni meri. Če družba s kapitalsko naložbo države uporablja splošni kodeks upravljanja (ali pa prostovoljno celo kakšen drug slovenski ali tuji kodeks), naj vseeno uporabi še "državni kodeks". V izjavi o upravljanju pa naj potem pregledno in ločeno razkrije spoštovanje priporočil vsakega kodeksa posebej. Določilo 3.4 državnega kodeksa določa, naj družba s kapitalsko naložbo države, ki uporablja ali za katero velja poleg državnega kodeksa še kakšen drug kodeks, poda eno izjavo o upravljanju, vendar vanjo vključi toliko izjav o skladnosti s kodeksom, kolikor je kodeksov, ki jih uporablja. Pri tem se upoštevanje priporočil enega kodeksa šteje za ustrezno utemeljitev, zakaj družba ni upoštevala morebitnih drugačnih priporočil drugega kodeksa.

Maja 2016 so ZNS, Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo RS ter GZS skupaj oblikovali in sprejeli še en poseben kodeks²², namenjen nejavnim družbam, ki pa so zaradi obvezne revizije letnega poročila zavezane k izjavi o upravljanju. Priporočila v kodeksu niso dodatni predpisi in za nobeno družbo niso zavezujoča, vendar morajo družbe, ki so zavezane k reviziji in so izbrale ta kodeks za svoj referenčni kodeks, po načelu "spoštuj ali pojasni" v izjavi o upravljanju razkriti odstopanja od posameznih priporočil tega kodeksa in pojasniti lastno alternativno prakso, za katero so se na tem področju odločile.²³

Če strnemo to poglavje, lahko ugotovimo, da imamo v Sloveniji vsaj tri kodekse upravljanja, ki jih lahko uporabljajo posamezne družbe ter potem to pojasnijo v izjavi o upravljanju. Za posamezne (odvisne) družbe s sedežem v Sloveniji, ki spadajo v mednarodne skupine podjetij, pa pridejo v poštev še (tuji) kodeksi upravljanja, ki jih uporabljajo te mednarodne skupine podjetij. Vse to je treba pojasniti v izjavi o upravljanju.

4. REVIZORJEVA ODGOVORNOST PRI PREGLEDU POSLOVNEGA POROČILA

ZGD-1 v 60.a členu izrecno določa, da morajo člani organov vodenja in nadzora družbe skupno zagotavljati, da so letna poročila z vsemi sestavnimi deli, vključno z izjavo o upravljanju družbe in izjavo o nefinančnem poslovanju, sestavljena in objavljena v skladu z ZGD-1, Slovenskimi računovodskimi standardi ali

---

²² Kodeks upravljanja za nejavne družbe.

²³ To je zapisano o namenu kodeksa za nejavne družbe v preambuli tega kodeksa.

Mednarodnimi standardi računovodskega poročanja. Letno poročilo in njegove sestavne dele morajo podpisati vsi člani posloводства družbe. Ta zakonska dolžnost članov organov vodenja in nadzora v zvezi s sestavo in objavo letnega poročila in vseh njegovih sestavin ter prilog je ustrezno sankcionirana v ZGD-1. V skladu s 686. členom ZGD-1 se z globo od 6.000 do 30.000 evrov za prekršek kaznuje velika družba (druge manjše družbe sorazmerno manj), če (med drugim) letno poročilo ne vsebuje sestavin iz 60. člena ZGD-1 ali/in letno poročilo ni podpisano v skladu s 60.a členom ZGD-1.

Letno poročilo družb, zavezanih k reviziji, obvezno vsebuje tudi poslovno poročilo, katerega obvezen sestavni del je v skladu s petim odstavkom 70. člena ZGD-1 izjava o upravljanju družbe. Izjava o upravljanju se vključi kot poseben oddelek poslovnega poročila in vsebuje vsaj:

1. sklicevanje na:
  - kodeks o upravljanju, ki velja za družbo, z navedbo podatka o javni dostopnosti besedila kodeksa,
  - kodeks o upravljanju, ki ga je družba prostovoljno sklenila uporabljati, z navedbo podatka o javni dostopnosti besedila kodeksa,
  - vse ustrezne podatke o upravljanju, ki presega zahteve ZGD-1, z navedbo, kje je njena praksa upravljanja javno dostopna;
2. podatke o obsegu odstopanja od kodeksov o upravljanju, pri čemer je treba razložiti, katerih delov kodeksa o upravljanju družba ne upošteva in o razlogih za to. Če družba ne uporablja nobene določbe kodeksov o upravljanju, je treba pojasniti razloge za neuporabo;
3. opis glavnih značilnosti sistemov notranjih kontrol in upravljanja tveganj;
4. določene posebne podatke vključijo družbe, zavezane uporabi Zakona o prevzemih;
5. podatke o delovanju skupščine družbe in njenih ključnih pristojnostih ter opis pravic delničarjev in načina njihovega upravljanja;
6. podatke o sestavi in delovanju organov vodenja ali nadzora ter njihovih komisij.

Revizor mora revidirati računovodsko poročilo ter pregledati poslovno poročilo v obsegu, potrebnem, da preveri, ali je njegova vsebina v skladu z drugimi sestavinami letnega poročila. Revizor posebej preveri, ali poslovno poročilo vsebuje izjavo o upravljanju družbe in izjavo o nefinančnem poslovanju ter pregleda njuno formalno popolnost, vsebinsko pa se v mnenju omeji na pregled podatkov iz 3. in 4. točke petega odstavka 70. člena ZGD-ja.

Drugi odstavek 57. člena ZGD-1 podrobneje določa vsebino revizorjevega poročila, ki mora med drugim vsebovati mnenje o tem:

- ali je poslovno poročilo skladno z računovodskimi izkazi istega poslovnega leta in
- ali je bilo poslovno poročilo pripravljeno v skladu z veljavnimi pravnimi zahtevami.

Vsebovati pa mora tudi navedbo revizorja, ali je glede na poznavanje in razumevanje družbe in njenega okolja, ki ju je revizor pridobil med revizijo, ugotovil bistveno napačne navedbe v poslovnem poročilu, pri čemer navede naravo morebitnih takšnih kršitev.

Tretji odstavek 57. člena ZGD-1 določa, da je revizor odgovoren družbi in delničarjem ali družbenikom za škodo, ki jim jo povzroči s kršitvijo pravil o revidiranju, določenih z Zakonom o revidiranju (ZRev-2).²⁴ Tako je revizor odgovoren za škodo do višine 1.000.000 evrov za velike družbe (in ustrezno manj za srednje in majhne družbe). Ta omejitev pa ne velja, če je bila škoda povzročena namenoma ali iz hude malomarnosti.

Revizija letnega poročila mora biti opravljena v šestih mesecih po koncu poslovnega leta. Poslovodstvo mora nato revidirano letno poročilo predložiti nadzornemu svetu najpozneje v osmih dneh po prejemu revizorjevega mnenja.

Revidiranje pomeni revidiranje računovodskih izkazov, druge posle dajanja zagotovil in posle opravljanja dogovorjenih postopkov, ki se izvajajo na podlagi pravil Mednarodne zveze računovodskih strokovnjakov s področij revidiranja, dajanja zagotovil in etike. Revidiranje računovodskih izkazov pa je preizkušanje in ocenjevanje računovodskih izkazov ter podatkov in metod, uporabljenih pri njihovem sestavljanju, ter na podlagi tega podajanje neodvisnega strokovnega mnenja o tem, ali so računovodski izkazi resničen in pošten prikaz finančnega stanja in poslovnega izida pravne osebe v skladu s primernim okvirom računovodskega poročanja. Vsebino revizorjevega poročila o računovodskih izkazih določa 40. člen ZRev-2, vsebino mnenja pooblaščenega revizorja o računovodskih izkazih ureja 41. člen ZRev-2. V skladu s 162. členom ZRev-2 se z globo do 21.000 evrov za prekršek kaznuje revizijska družba, če sestavi poročilo o revidiranju v nasprotju s 40. in 41. členom ZRev-2. Za enak prekršek se lahko z globo do 6.300 evrov kaznuje tudi pooblaščen revizor (164. člen ZRev-2).

Vloga revizijske družbe oziroma revizorja danes je dati neodvisno in strokovno mnenje o resničnosti, poštenosti in objektivnosti računovodskih poročil in izkazov pravne osebe, pri kateri je izvedel revizijo. Z zagotavljanjem neodvisnega in

---

²⁴ Zakon o revidiranju (ZRev-2), Uradni list RS, št. 65/2008 z dne 30. 6. 2008 in poznejše spremembe.

objektivnega mnenja revizorjev se krepi zaupanje širše javnosti v delovanje pravnih oseb in finančnih trgov.²⁵

Pri izvajanju revizije se od revizorjev zahteva posebna stopnja skrbnosti, in sicer skrbnost dobrega strokovnjaka, ki zahteva od udeležencev obligacijskih razmerij, da pri izpolnjevanju obveznosti iz svoje poklicne dejavnosti ravnajo z večjo skrbnostjo, po pravilih stroke in običajih. To določajo Temeljna revizijska načela in Kodeks poklicne etike zunanjih revizorjev, ki jih sprejema Revizijski svet Slovenskega inštituta za revizijo. Revizorji morajo sicer že na podlagi 6. člena Obligacijskega zakona (OZ) ravnati s skrbnostjo dobrega strokovnjaka, saj izvajajo svojo poklicno dejavnost.²⁶

Slovenija je ena izmed petih držav EU-ja (poleg Avstrije, Belgije, Nemčije in Grčije), ki je omejila odškodninsko odgovornost revizorjev (tretji odstavek 57. člena ZGD-1).²⁷ ZGD-1 je določil tudi upravičence-oškodovance, ki lahko od revizorja terjajo odškodnino, in sicer so to družba in njeni delničarji.

Revizorjevo odgovornost lahko uvrstimo med krivdno in pogodbeno (poslovno) odškodninsko odgovornost. Krivdna odškodninska odgovornost pomeni, da morata pri ravnanju (ali opustitvi) revizorja obstajati protipravnost in krivda.²⁸ Revidiranje se opravi na podlagi pogodbe, zato jo lahko razvrstimo med pogodbeno odškodninsko odgovornost. Res pa je, da naloge in dolžnosti revizorja niso urejene le s pogodbo, temveč in predvsem z zakonom (ZRev-2 in ZGD-1) in gre pri kršitvah revizorja tudi za deliktno odškodninsko odgovornost.²⁹

Ker gre za odškodninsko obveznost, morajo biti izpolnjene vse predpostavke, ki jih predvideva OZ:

- Protipravno ravnanje – revizor mora opraviti revizijski pregled neodvisno in nepristransko ter v skladu s pravili revidiranja ter ima dolžnost varovanja zaupnosti podatkov in prepoved njihove uporabe za lastne koristi.
- Škoda – do škode pride praviloma pozneje po revizijskem pregledu, ko naročnik ali tretja oseba opravi dejanja v zaupanju v revizorjevo poročilo ali zagotovilo. Če bi revizor potrdil izjavo u upravljanju kot ustrezno, v resnici pa bi bila lažna, bi lahko škoda nastala zato, ker pristojni organ (skupščina za nadzorni svet in nadzorni svet za upravo) ne bi pravočasno odpoklical uprave ali nadzornega sveta, ki bi škodljivo ravnala za družbo.

---

²⁵ Nikolič (2015), str. 1508.

²⁶ Podgorelec (2012), str. 109.

²⁷ Nikolič (2015), str. 1515.

²⁸ Podgorelec (2012), str. 106.

²⁹ Podgorelec (2012), str. 106.

- Vzročna zveza med protipravnim ravnanjem in škodo – upošteva se adekvatna vzročnost. Revizor ne odgovarja za škodo, ki je nastala že pred revidiranjem, vendar zaradi napak pri njegovi izvedbi ni bila pravočasno odkrita³⁰.
- Odškodninska odgovornost je krivdna (skrbnost dobrega strokovnjaka) in pogodbeno ter v precejšnjem delu tudi deliktna.

V Sloveniji obstaja tudi že nekaj sodne prakse.³¹ Vrhovno sodišče RS je v zadevi Ips 38/2010 napravilo pomembno razliko med pogodbeno odškodninsko odgovornostjo revizorja, ki izhaja iz pogodbe, ki jo revidirano podjetje sklene z revizorjem, in neposlovno odškodninsko odgovornostjo revizorja na podlagi 131. člena OZ-ja.

5. ZAKLJUČEK

Vloga in pomen revizorjev se povečujeta tudi pri pregledu poslovnega poročila, ki v zadnjem času izrazito pridobiva pomen in obseg. Sestavni del poslovnega poročila so tako izjava o upravljanju, poročilo o nefinančnem poslovanju in poročilo o razmerjih s povezanimi družbami. Za pregled teh poročil ne veljajo in ne zadostujejo klasična pravila revidiranja, temveč je treba izoblikovati še nova dodatna pravila, ki naj zagotovijo ustrezno neodvisno strokovno presojo teh poročil. To nalogo je med drugim opravil Revizijski svet Slovenskega inštituta za revizijo s sprejemom posebnih stališč glede pregleda poslovnega poročila in poročila o odnosih do povezanih družb.

6. LITERATURA IN VIRI

1. Bohinc, R. (2017). *Družbena odgovornost*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.
2. Bratina, B. (2016). Novosti v korporativnem upravljanju v Sloveniji. XXXI. posvetovanje Društva računovodij, finančnikov in revizorjev Maribor. *Zbornik referatov*.
3. Kocbek, M., in Prelič, S. (2015). *Zakon o gospodarskih družbah z novelo ZGD-1I in uvodnimi pojasnili*. IUS SOFTWARE. Ljubljana: GV Založba.
4. Nikolič, P. (2015). Odgovornost revizorjev. *Podjetje in delo*, 2015 (8), str. 1507–1536.
5. Podgorelec, P. (2012). Odškodninska odgovornost revizorjev, revizijskih družb in naročnikov revizijskih storitev. *Zbornik referatov 12. konference revizorjev* (str. 101–119). Radenci: Slovenski inštitut za revizijo.

---

³⁰ Podgorelec (2012), str. 112, avtor v svojem delu natančno in argumentirano predstavi razloge in pogoje za vzročnost in tudi druge razloge za nastanek odškodninske obveznosti revizorja.

³¹ Več in podrobneje v članku Nikolič (2015), str. 1516.

Darinka Hvala, Aleksander Ferk*

Ugotavljanje transfernih cen

Determination of transfer pricing

POVZETEK ● V prispevku so predstavljena trenutno aktualna področja transfernih cen, ki povzročajo največ težav družbam v skupini povezanih oseb. Prispevek obravnava tematiko z vidika slovenske in mednarodne zakonodaje. V zadnjem času so najaktualnejše obresti iz naslova posojil med povezanimi osebami, saj jih družbe v skupini zaradi različne obravnave v slovenski zakonodaji v primerjavi z mednarodno težko zagovarjajo v davčnih inšpekcijskih pregledih. Podobno velja za področje tanke kapitalizacije, ki jo v prispevku obravnavamo z vidika ZDDPO-2. Na podlagi pobude BEPS (zmanjševanje davčne osnove in preusmerjanje dobička) so v ospredje stopile tudi storitve med povezanimi osebami, saj BEPS poudarja predvsem pomen vsebine pred obliko. Katere družbe dejansko opravljajo določene funkcije ter nosijo s tem povezana tveganja, je po obdobju BEPS-a postalo pomembno vprašanje in ena izmed težav za mednarodna podjetja, ki se soočajo z odstopanjem realnosti poslovanja od zastavljenega modela transfernih cen. Prispevek obravnava tudi problematiko različnega odnosa držav do naknadnih prilagoditev iz naslova transfernih cen in problematike dvojne obdavčitve.

Ključne besede ● povezane osebe, transferne cene, tanka kapitalizacija, posojila med povezanimi osebami, Smernice OECD-ja za določanje transfernih cen, primarna prilagoditev, sekundarna prilagoditev, prikrito izplačilo dobička

SUMMARY ● The article focuses on the transfer pricing topics, which seem to be causing the most problems for companies that are part of multinational groups. These topics are covered from both the Slovene as well as international legislative perspectives. Recently, interest charged on related party loans have become a particularly interesting topic, since in the event of tax inspections, most companies face difficulties in defending this interest, especially due to its different treatment from the perspective of the Slovene compared to international legislation. Consequently, Slovene companies also face issues in relation to thin capitalisation - an issue also addressed in the article from the perspective of the Slovenian Corporate Income Tax Act. With the introduction of the new BEPS initiative, where the importance of substance over form is particularly emphasised, also inter-company services came into focus.

* Darinka Hvala, univ. dipl. ekonomistka, davčna svetovalka, PwC Svetovanje, d. o. o., darinka.hvala@gmail.com.
Aleksander Ferk, univ. dipl. pravnik, davčni svetovalec, PwC Svetovanje, d. o. o., aleksander.ferk@gmail.com.

Additionally, the question of which companies actually perform certain functions and carry associated risks, has become another important question after the implementation of the BEPS initiative and also one of the main issues for multinational companies, which are faced with discrepancies between the reality of business and the transfer pricing model applied. The article also covers issues arising from different attitudes of countries towards the ex-post transfer pricing adjustments and consequently the problem of double taxation.

Key words ● *Related parties, transfer pricing, thin capitalisation, loans between related entities, OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations, primary adjustment, secondary adjustment*

JEL: K 34, K 33

1. UVOD

Današnje gospodarsko okolje zaznamujeta globalizacija in delovanje velikih mednarodnih podjetij. In prav za velike igralce se pojavlja čedalje več informacij, da izrabljajo prosti pretok denarja in kapitala, ne samo za gospodarsko rast, temveč tudi za prenašanje dobička v države z ugodnejšimi davčnimi režimi. Če je še mogoče slediti toku blaga, pa dobički, ki so posledica neopredmetenih sredstev (predvsem znanja in izkušenj (know-how) ali pomembne blagovne znamke), zelo radi izginejo v davčno ugodnejših okoljih.

Ugledna hiša Bloomberg, ki se ukvarja z analizo finančnih podatkov globalnega trga, je pred časom objavila, da je podjetje Google¹ prihranilo najmanj dve milijardi dolarjev davka v treh letih. Googlu je uspelo znižati davčno osnovo z uporabo različnih davčnih shem, ki so omogočile, da se je večina dobička kanaliziralo preko Irske in Nizozemske na Bermude. Analitiki so izračunali, da je podjetje plačalo davek po efektivni stopnji 2,4 %, čeprav večino svoje dejavnosti opravlja v državah z visoko stopnjo davka od dohodkov pravnih oseb. Podobno strategijo naj bi uporabljala tudi druga mednarodna podjetja, kot so Starbucks, Amazon, Apple² ipd.

Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD³) je za preprečevanje davčne erozije in za zajezitev prenosa dobička (Base Erosion and Profit Shifting⁴)

---

¹ Več na: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2013-05-22/google-joins-apple-avoiding-taxes-with-stateless-income>.

² Več na: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2013-05-22/google-joins-apple-avoiding-taxes-with-stateless-income>.

³ Več na: <http://www.oecd.org/>.

sprejela 15 ukrepov. Sprejetje in implementacija ukrepov bosta povzročila spremembo OECD-jeve Vzorčne konvencije o izogibanju dvojnega obdavčevanja dohodka in premoženja, spremembo OECD-jih Smernic za določanje transfernih cen za mednarodna podjetja in davčne uprave ter tudi spremembo davčnih zakonodaj posameznih držav, tudi Slovenije. Na tej osnovi je več kot 100 držav oblikovalo končno besedilo večstranske konvencije za uveljavitev zgoraj omenjenih ukrepov v dvostranskih davčnih konvencijah (MLI). Večstranska konvencija cilja na hitro, učinkovito in čim enotnejšo implementacijo določenih ukrepov preprečevanja zmanjševanja davčne osnove in preusmerjanje dobička v več kot 3000 davčnih konvencijah.

Na podlagi ugotovitev OECD-ja⁵ je prenos dobička iz držav eden največjih problemov mednarodne obdavčitve. Posledično sta ugotavljanje transfernih cen ter boj proti davčni eroziji izrednega pomena.

2. OPREDELITEV TRANSFERNIH CEN, POVEZANIH OSEB TER NEODVISNO TRŽNO NAČELO

Transferne cene (oziroma prenosne) so tiste, ki si jih med seboj zaračunavajo povezane osebe glede blaga, sredstev, storitev itd. Povezane osebe lahko s transakcijami med sabo dosežejo, da prenašajo dobiček ali izgubo z enega na drugega prek cen, ki jih zaračunavajo v medsebojnih transakcijah. Države imajo namreč različno ureditev, zato povezane osebe pogosto želijo dobiček prenesti v tisto državo, v kateri je obdavčitev nižja, seveda pa so motivi za to različni.

Transferne cene naj bi zagotavljal, da je dosežena raven cen enakih ali primerljivih proizvodov, blaga ali storitev taka, kot se v primerljivih okoliščinah poslovanja doseže med nepovezanimi osebami. Zadnje predstavlja t. i. neodvisno tržno načelo (angl. arm's length principle). Vse druge transakcije med povezanimi osebami pa lahko štejemo kot transakcije, ki se opravijo po cenah, ki jih posredno ali neposredno ne določa trg ali konkurenca, ampak gre za cene, ki jih oblikujejo povezane osebe.

Ko imamo opraviti s transfernimi cenami med povezanimi osebami, je najprej treba opredeliti, katere osebe so povezane osebe. Povezane osebe so opredeljene v 16. oz. 17. členu Zakona o davku od dohodkov pravnih oseb (odslej

---

⁴ Več na: <http://www.oecd.org/tax/beps/>.

⁵ OECD (2013) Action Plan on Base Erosion and Profit shifting, OECD Publishing; http://www.oecd-ilibrary.org/taxation/action-plan-on-base-erosion-and-profit-shifting_9789264202719-en.

ZDDPO-2)⁶. Medtem ko se določbe 16. člena uporabljajo za razmerja med slovenskimi davčnimi zavezanci in tujimi osebami (torej za mednarodne transakcije), se določbe 17. člena nanašajo samo na razmerje med slovenskimi rezidenti.

Kriteriji povezanosti so v obeh primerih izpolnjeni, če sta dve osebi ali več povezani kapitalsko, upravljavsko ali preko glasovalnih pravic z najmanj 25 %. Gre torej za osebe, ki lahko neposredno ali posredno vplivajo na poslovanje druge osebe. Povezanost lahko obstaja tudi v primeru obvladovanja druge osebe na podlagi pogodbe ali pri poslovnih razmerjih, pri katerih se pogoji transakcije razlikujejo od pogojev, ki bi bili doseženi v enakih ali primerljivih okoliščinah med nepovezanimi osebami.

Tako se za povezane osebe štejejo tudi osebe, ki so povezane na podlagi pogodbe o obvladovanju, s katero družba podredi vodenje drugi družbi, oz. tudi v primerih, ko se pogoji posla ne določijo v pogajanjih med dvema neodvisnima pogodbenima strankama, ampak jih narekuje le volja ene od strank. Zapisano velja ne glede na udeležbo v kapitalu oz. ne glede na obstoj pogodbe.⁷

Sicer pa, kar zadeva vsebinsko opredelitev povezanih oseb po obeh zgoraj omenjenih členih, za povezane osebe rezidente zakon določa nekoliko "milejšo" obravnavo. V skladu s 17. členom ZDDPO-2 se pri ugotavljanju prihodkov in odhodkov rezidenta iz poslov med dvema rezidentoma, ki sta povezani osebi, davčna osnova ne poveča oziroma zmanjša, razen če eden od rezidentov:

- v davčnem obdobju, za katero se ugotavljajo prihodki in odhodki, izkazuje nepokrito davčno izgubo iz preteklih obdobj ali
- plačuje davek od dohodkov pravnih oseb po stopnji 0 % oz. po stopnji, nižji od 19 %, ali
- je oproščen plačevanja davka v skladu z ZDDPO-2.

Iz navedene zakonske določbe izhaja, da je prilagajanje davčne osnove določeno le, ko je eden izmed rezidentov, ki se šteje za povezano osebo z drugim rezidentom, v t. i. posebnem davčnem položaju. Z vidika države gre namreč za davčno nevtralno transakcijo, saj so obresti pri enem davčnem zavezancu prihodki, pri drugem zavezancu pa odhodki v istem znesku.

---

⁶ Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb, Uradni list RS, št. 117/06, 90/07, 56/08, 76/08, 92/08, 5/09, 96/09, 110/09 – ZDavP-2B, 43/10, 59/11, 24/12, 30/12, 94/12, 81/13, 50/14, 23/15, 82/15, 68/16.

⁷ Jerman, Š., Odar, M. (2008). Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb ZDDPO-2; s komentarjem, 2008, str. 145–147.

3. DAVČNA OBRAVNAVA POSOJIL MED POVEZANIMI OSEBAMI

3.1. Tanka kapitalizacija

V časih zmanjšane likvidnosti, ko je pridobivanje likvidnih sredstev na finančnih trgih oteženo, se mnoga podjetja zatekajo k najemanju posojil v skupini oziroma pri svojih obvladujočih sestrskih, hčerinskih ali drugače povezanih družbah. Taki posojilodajalci so navadno bolj prilagodljivi, tako da je pridobitev posojil hitrejša in s tem cenejša. Pri pridobivanju posojil v skupini podjetij pa je treba imeti vedno v mislih tudi davčni vidik. Prvi element, ki ga ne smemo zanemariti pri najemanju posojil od povezanih oseb, so določbe tanke kapitalizacije.

S tanko kapitalizacijo razumemo okoliščine, v katerih kvalificirani družbeniki namesto lastnega kapitala družbi zagotavljajo posojila, s katerimi financirajo delovanje družbe. Kvalificirani družbenik je skladno s prvim odstavkom 32. člena ZDDPO-2 družbenik, ki ima kadarkoli v davčnem obdobju neposredno ali posredno v lasti najmanj 25 % delnic ali deležev v kapitalu ali glasovalnih pravic v zavezancu. Dolgoročno dolžniško financiranje družbe družbenikom namreč namesto zagotavljanja lastnega kapitala, omogoči večjo donosnost. To je posledica dejstva, da so obresti od posojil nasprotno kot strošek kapitala davčno priznan odhodek. Zaradi navedenega davčnega efekta države ščitijo davčno osnovo in predpisujejo pravila o davčnem nepriznavanju obresti od presežnih posojil.

V skladu z 32. členom ZDDPO-2 se kot odhodek ne priznajo obresti od posojil delničarja ali družbenika, ki ima kadarkoli v davčnem obdobju neposredno ali posredno v lasti najmanj 25 % delnic ali deležev v kapitalu ali glasovalnih pravic v zavezancu. Navedeno velja tudi za posojila, prejeta od drugih povezanih oseb (npr. hčerinskih, sestrskih oz. drugače posredno povezanih družb) v smislu 16. oz. 17. člena ZDDPO-2. Zapisano velja pod pogojem, če kadarkoli v davčnem obdobju ta posojila presegajo štirikratnik zneska deleža tega delničarja oziroma družbenika v kapitalu zavezanca, razen če zavezanec dokaže, da bi presežek posojil lahko dobil od posojilodajalca, ki je nepovezana oseba.

Za posojila kvalificiranega družbenika se štejejo tudi posojila tretjih oseb, vključno s posojili bank, za katera jamči kvalificirani družbenik, oziroma če so posojila pridobljena v zvezi z depozitom kvalificiranega družbenika v tej osebi oziroma banki. V zadnjem času so zelo aktualne t. i. patronatske izjave⁸ (in tudi druge

---

⁸ Ministrstvo za Finance, Finančna uprava Republike Slovenije. (2017). Davčno obravnavanje posojil med povezanimi osebami – podrobnejši opis, 2017, str. 7.

posebne oblike zavarovanja). Patronatske izjave sodijo med novejšje oblike zavarovanja, ki jih je poslovna praksa razvila kot institut utrditve obveznosti. V praksi se večinoma srečujejo v koncernskih razmerjih, ko družba mati (dajalka patronatske izjave) daje te izjave navadno banki, pri kateri njena hčerinska družba jemlje kredit. Patronatsko izjavo je z vidika tanke kapitalizacije treba presojati posamično, to je od primera do primera, pri tem pa se kot eno izmed meril za ugotavljanje jamstva lahko upošteva, ali patronatska izjava (ali druga posebna oblika zavarovanja) pomeni pogoj za pridobitev posojila zavezanca.

Znesek deleža delničarja oziroma družbenika v kapitalu prejemnika posojila se določi za davčno obdobje kot povprečje na podlagi stanja kapitala na začetku in koncu davčnega obdobja, pri čemer se za kapital upoštevajo vse sestavine kapitala na podlagi zakona in v skladu z njim uvedenimi računovodskimi standardi, vključno z upoštevanjem prenesene izgube iz preteklih let kot odbitne sestavine kapitala, razen čistega poslovnega izida poslovnega leta. Morebitne spremembe kapitala med letom ne vplivajo na izračun povprečnega stanja kapitala.

Kako zavezanec za davek dokazuje, da bi presežek posojil lahko dobil od posojilodajalca, ki je nepovezana oseba, je odvisno od dejstev in okoliščin sklenjenega posojilnega posla in je obravnavano za vsak primer posebej. Vsekakor je treba upoštevati pogoje, ki veljajo na trgu med sklenitvijo posojilne pogodbe, ob upoštevanju višine posojila, roka, valute idr. Pri tem je bistveno, da davčni zavezanec lahko dokaže, da bi v enakih ali primerljivih okoliščinah lahko dobil posojilo od nepovezanega posojilodajalca oziroma da bi bil posojilodajalec pripravljen primerljivo posojilo ob primerljivih pogojih odobriti tudi nepovezani osebi. Nepovezani posojilodajalci pri sklepanju posojilnih pogodb upoštevajo temeljno ekonomsko načelo: ne odobravajo posojil, ki bi pomenila čezmerno zadolžitev posojilojemalca in s tem veliko tveganje, da posojilo z obrestmi ne bo vrnjeno, ter hkrati zahtevajo ustrezna zavarovanja ob neizpolnitvi poplačila posojila (glavnice in obresti), in to v obliki sklenitve zavarovalne police, hipoteke, predložitve bianko menic idr.⁹

Zakonodajalec prav tako ni opredelil načina izračuna obresti od presežka posojil. Prva možnost je uporaba dejanskih obresti, ki jih lahko pripišemo posameznemu posojilu v presežku. Druga možnost pa je uporaba tehtane povprečne obrestne mere. V tem primeru se obrestna mera izračuna kot vsota zmnožkov vseh posojil posameznega kvalificiranega družbenika in pripadajočih obrestnih mer deljena s skupnim zneskom teh posojil. S tako izračunano tehtano povprečno obrestno

---

⁹ Ministrstvo za Finance, Finančna uprava Republike Slovenije. (2017). Davčno obravnavanje posojil med povezanimi osebami – podrobnejši opis, 2017, str. 3–8.

mero se pomnoži znesek presežka posojil, da se dobi znesek obresti od presežka posojil.¹⁰

3.2. Priznana obrestna mera

Drugi element, na katerega je treba biti pozoren pri najemanju posojila od povezane osebe, je določitev obrestne mere. ZDDPO-2 s tem v zvezi določa, da se pri ugotavljanju prihodkov ter odhodkov upoštevajo:

- obračunane obresti glede na priznano obrestno mero, znano ob času odobritve posojila;
- obresti do višine zadnje objavljene, ob času obračuna obresti znane priznane obrestne mere, če se obresti obračunavajo mesečno in je dogovorjena fleksibilna obrestna mera;
- obresti do višine povprečne mesečne priznane obrestne mere (POM), če se te obresti obračunavajo za obdobje, daljše od enega meseca, pri čemer pa to obdobje ne sme biti daljše od enega leta.

Če le ena od udeleženih družb v določenem davčnem obdobju izkazuje nepokrito davčno izgubo iz prejšnjih obdobj, mora družba kot posojilojemalka izvzeti iz davčnih odhodkov znesek obračunanih obresti, ki presega znesek obresti po POM-u¹¹. Pri tem opozarjamo, da se izvzema zgolj tisti znesek, ki ne predstavlja presežka posojil po 32. členu ZDDPO-2. Če ne izvzema iz odhodkov, mora dokazati, da bi v takih okoliščinah dobila posojilo tudi od nepovezane osebe. V ta namen je treba predložiti primerna dokazila, iz katerih je razvidno, da bi v primerljivih pogojih in po POM-u pridobila posojilo tudi od nepovezanih oseb, oz. če lahko dokaže, da je posojilodajalec odobril primerljivo posojilo tudi nepovezani osebi.

Pri mednarodnih transakcijah, ko je posojilodajalec oz. posojilojemalec nerezident, pa je treba upoštevati tako POM (ne glede na to, ali katera izmed udeleženih družb oz. obe izkazujeta preneseno davčno izgubo) kot tudi morebitno obveznost iz naslova davčnega odtegljaja od plačila obresti oz. prikritega izplačila dobička.

V praksi se pogosto srečujemo z vprašanjem glede davčnih učinkov spremembe posojilne pogodbe. V takšnih primerih je treba vedno presojeti naravo takšne spremembe. Sklenitev aneksa k posojilni pogodbi zaradi spremembe pogojev kreditiranja (sprememba obrestne mere, podaljšanje roka za vračilo kredita ipd.)

---

¹⁰ Ministrstvo za Finance, Finančna uprava Republike Slovenije. (2017). Davčno obravnavanje posojil med povezanimi osebami – podrobnejši opis, 2017, str. 6.

¹¹ Metodologija za določanje POM je predpisana s Pravilnikom o priznani obrestni meri.

praviloma ne predstavlja novega kreditnega razmerja. Če pa gre za kredite, ki se obdobjno obnavljajo, gre vsakič za nov kreditni posel. Smiselno sklenitev aneksa k posojilni pogodbi, npr. zaradi povečanja glavnice (ali limita črpanja), predstavlja novo, tj. vzporedno posojilno razmerje.

Zgoraj zapisano velja tudi za združevanje denarnih sredstev (angl. cash-pooling) – način internega financiranja in zagotavljanja likvidnosti z mednarodnimi skupinami povezanih podjetij.

4. STORITVE V SKUPINI

Povezana podjetja si zaračunavajo različne vrste storitev v skupini in tudi sklepajo dogovore o delitvi stroškov. V praksi se najpogosteje srečujemo z upravljanskimi storitvami, ki se v obliki provizije za upravljanje (angl. management fee) zaračunavajo znotraj skupine podjetij. Ravno to pa velja med povezanimi osebami za eno od pomembnejših orodij davčnega načrtovanja, še posebej med zavezanci, ki sprejmejo agresivni način davčnega načrtovanja.¹²

Pri analizi transfernih cen za storitve v skupini se postavlja vprašanje, ali so bile storitve dejansko opravljene. Odgovor je pritrdilen, če je opravljena oz. zaračunana storitev zagotovila prejemniku gospodarsko korist ali tržno vrednost, ki izboljšuje njegov poslovni položaj. To najlaže ugotovimo, če se vprašamo, ali bi bilo neko nepovezano podjetje pripravljeno plačati tako dejavnost ali jo opravljati samo. Storitve med povezanimi osebami je bila opravljena, če bi bila nepovezana oseba pripravljena naročiti in plačati to storitev od druge nepovezane osebe ali če bi jo bila ta pripravljena opraviti sama.

Drugo pomembno vprašanje pa je, po kakšni ceni bi bilo neodvisno podjetje pripravljeno plačati neodvisnim ponudnikom storitev – najverjetneje po ceni, po kateri pričakuje, da so koristi večje od stroškov, ter ceni, ki velja na trgu. Prav tako med nepovezanimi osebami velja, da storitve naročijo in so jih pripravljene plačati, če pričakujejo gospodarsko korist, in to v tekočem ali prihodnjih obdobjih. To seveda ne pomeni, da bo korist tudi vedno nastala, mora pa biti seveda izkazana verjetnost. V praksi se tudi pogosto dogaja, da se podjetju zaračunajo storitve, ki jih sploh ne potrebuje – npr. stroški kadrovske funkcije, pri čemer ima podjetje zelo malo zaposlenih in ima za to lastne ljudi itd.

Prav tako neodvisna oseba ne bi bila pripravljena plačati storitev, če jo opravlja že interno v podjetju (podvajanje storitev), saj to ne bi bilo ekonomsko racionalno, razen v izjemnih primerih (npr. naročilo drugega pravnega mnenja). Neodvisna

---

¹² Kuhar, Š. (2008). Transferne cene: poslovni in davčni vidik. Častnik Finance, 2008, str. 134–139.

oseba namreč ne plačuje istovrstnih storitev več izvajalcem, če je storitev že zagotovil en izvajalec. Hkrati je pomembno, da če nepovezано podjetje potrebuje storitve občasno, jih naroči takrat, ko se pojavi potreba po njih. Zato je vedno treba proučiti ekonomsko vrednost storitev in ugotoviti, ali bi bil nepovezán subjekt pripravljen plačati npr. mesečni pavšal za poslovno svetovanje, če ima za to zaposlene svoje strokovnjake oz. če se ukvarja z bolj ali manj rutinskimi posli, ki jih je mogoče opravljati brez svetovanja.

Stroški dejavnosti delničarjev predstavljajo naslednje pomembno vprašanje. Pri tem je treba upoštevati splošno načelo, in sicer, ali bi bilo v primerljivih okoliščinah neodvisno podjetje pripravljeno plačati za določene storitve ali jih izvesti samo – stroškov, ki jih povezana oseba zaračunava drugi osebi zaradi svojega deleža v kapitalu, upravljanju, nadzoru ali glasovalnih pravicah, v enakih ali primerljivih okoliščinah nepovezane osebe ne bi bile pripravljene plačati, zato jih povezani osebi ni upravičeno zaračunavati.

Če davčni organ ugotovi, da je davčni zavezanec plačal previsok znesek upravljavskih storitev (če gre za podvajanje storitev, da stroški niso podprti z verodostojno knjigovodsko listino itd.), lahko del ali celota tako zaračunanih stroškov za namene DDPO-ja ni davčni priznan odhodek. Prav tako lahko govorimo o prikitem izplačilu dobička.

Izvajalska podjetja lahko zaračunavajo storitve odvisnim povezanim podjetjem neposredno za vsako storitev ali posredno prek ključev za razdelitev stroškov. Če so storitve zaračunane skupaj (npr. management fee), je treba stroške natančno razdeliti na posamezno vrsto funkcije, kot so npr.: kadrovska, upravljanje, finančne storitve, izobraževanje, zavarovanje, pravne storitve, svetovanje, oglaševanje itd. Pri tem je treba proučiti način delitve stroškov storitev v skupini, tj. po kakšnem ključu so bile storitve zaračunane. Velja pravilo, da je skoraj nemogoče, da se za vse vrste storitev uporablja enak ključ razdelitve. Med povezanimi osebami pa se žal pogosto dogaja, da se vse storitve zaračunavajo oz. delijo med člane skupine, npr. na podlagi dosežene vrednosti prodaje, kar ni skladno z neodvisnim tržnim načelom.

Prav tako so pomembna dokazila, ki se nanašajo na izvedbo storitev – kdo (tj. osebe) jih je opravil, kdo je bil s temi osebami v stiku in kdaj, predložiti je treba ustrezno korespondenco z izvajalci storitev, morebitne potne naloge, stroške prenočišč izvajalcev storitev, kakšni podatki so bili predloženi izvajalcem, da so lahko opravili delo. Vsak izvajalec storitev namreč potrebuje od naročnika ustrezne informacije, podatkovne podlage itd. Rezultat dela so pogosto poročila, elaborati, predlogi itd. Zaradi fluktuacije zaposlenih in tudi zaradi dejstva, da davčni nadzor poteka po preteku določenega obdobja, je smiselno, da se dokumentacija in zapisi o poslovnih dogodkih zbirajo sproti.

5. NADOMESTNE PRILAGODITVE TRANSFERNIH CEN

V glosarju Smernic OECD-ja je opredeljen izraz "nadomestna prilagoditev" kot "prilagoditev, pri kateri davčni zavezanec prijavi transferno ceno za davčne namene, ki je po njegovem mnenju primerljiva tržna cena za povezano transakcijo, pa čeprav se ta cena razlikuje od dejansko zaračunane med povezanimi podjetjema. Tako prilagoditev bi bilo treba izvesti pred oddajo davčne napovedi/obračuna."¹³ Vendar pa je v praksi uporabnost nadomestne prilagoditve, kot je opredeljena v Smernicah OECD-ja, odvisna od pristopa posamezne države članice OECD-ja. V odsotnosti specifičnih določil OECD-ja je tako odločitev o nadomestnih prilagoditvah prepuščena posamezni državi članici, ali bo implementirala v zakonodajo predhodni ("ex-ante") ali naknadni ("ex-post") pristop pri uporabi nadomestnih prilagoditev.

Države članice, ki sledijo logiki predhodnega ("ex-ante") pristopa, v splošnem zahtevajo od davčnega zavezanca, da mora vzpostaviti razumna prizadevanja za doseganje tržnih transfernih cen, ki so v skladu s tržnim načelom že v času, ko do transakcij dejansko pride, torej že v poslovnem letu. Predhodni pristop namreč sledi logiki, če se transakcije med povezanimi osebami izpeljejo na način, kot bi te potekale med nepovezanimi osebami v tržnih razmerah, potem posledično ob koncu leta ne bi smelo prihajati do prilagoditev transfernih cen.

Tiste države članice, ki sledijo naknadnemu ("ex-post") pristopu, pa v splošnem dovolijo oziroma celo zahtevajo, da davčni zavezanec ob koncu leta ponovno preveri, ali so bile transferne cene v poslovnem letu skladne z neodvisnim tržnim načelom ali ne in po potrebi opravi popravke in prilagoditve ob koncu poslovnega leta.

Ob odsotnosti dejanskih določil Smernic OECD-ja glede sprejemanja ali zavračanja predvsem negativnih naknadnih prilagoditev oziroma prilagoditev navzdol, kjer gre za zmanjšanje davčne osnove pri povezani osebi, prihaja do situacije, ko nekatere države članice EU-ja dovoljujejo prilagoditve navzdol ob koncu leta, spet druge pa jih pogojno dovoljujejo. To lahko v praksi povzroča težave z dvojno obdavčitvijo ali dvojno neobdavčitvijo. Zaradi opisane problematike je tudi Joint Transfer Pricing Forum (JTPF) predlagal, da se naknadne prilagoditve navzdol ali zmanjšanje davčne osnove zavezanca ter prilagoditev navzgor ali povečanje davčne osnove zavezanca dovolijo v vseh državah članicah.¹⁴

---

¹³ Smernice OECD-ja za določanje transfernih cen za mednarodna podjetja in davčne uprave. OECD, 2010, str. 24.

¹⁴ EU JOINT TRANSFER PRICING FORUM, Odgovor držav članic na vprašalnik o kompenzacijah/naknadnih prilagoditvah ob koncu leta. DOC: JTPF/019/REV1/2011/EN, str. 2.

Slovenska davčna zakonodaja na področju transfernih cen ne daje natančnih določil v povezavi z naknadnimi prilagoditvami navzdol. Slovenska finančna uprava je na temo prilagoditev navzdol izdala edino eno pojasnilo¹⁵, ki pa jasno izraža, da ne dovoljuje naknadnih prilagoditev navzdol. Naknadne prilagoditve so lahko dovoljene edino v primerih, da se ohrani davčna osnova: a) če so davčni prihodki podcenjeni v primerjavi s prihodki, ki jih dosegajo primerljive družbe na trgu, b) ali če so stroški precenjeni, saj so transferne cene nižje od pogodbeno določenih.

6. VRSTE PRILAGODITEV TRANSFERNIH CEN PRI INŠPEKCIJSKIH NADZORIH

Smernice OECD-ja razvrščajo prilagoditve transfernih cen na primarne, ustrezne in sekundarne. Primarna prilagoditev pomeni, da davčni organ države vira izvede prilagoditev transfernih cen pri transakciji s povezano družbo v drugi državi. Posledica primarne prilagoditve je ekonomska dvojna obdavčitev, saj je isti dohodek obdavčen dvakrat.¹⁶

Nekatere države po primarni prilagoditvi omogočajo po svojem notranjem pravu odmero davka po navidezni transakciji (sekundarni transakciji), pri čemer se presežni dobiček iz primarne prilagoditve obravnava, kot da bi bil prenesen v neko drugo obliko, in ga ustrezno obdavčijo. V tem primeru govorimo o sekundarni prilagoditvi. Namen sekundarnih prilagoditev je upoštevati razliko med ponovno določenimi obdavčljivimi dobički in prvotno knjiženimi dobički. Skladno s slovensko zakonodajo je posledica sekundarne obdavčitve obdavčitev z davčnim odtegljajem, saj se po določbah sedmega odstavka 74. člena ZDDPO-2 prilagoditev davčne osnove zaradi neustreznosti transfernih cen šteje za prikrito izplačilo dobička (dividendam podoben dohodek).

Posledica sekundarne prilagoditve je lahko dvojna obdavčitev, še posebno, če druga država ne zagotovi ustreznega dobropisa ali kake druge oblike oprostitve za dodatne davčne obveznosti, ki izhajajo iz te prilagoditve. Če ima sekundarna prilagoditev obliko navidezne dividende, za obdavčenje pri viru v takem primeru ne bo mogoča oprostitve, ker se to po notranjem pravu druge države ne bo štel za prejem dividende. Natančna oblika sekundarne transakcije in sekundarna

---

¹⁵ STALIŠČE GLEDE PRILAGAJANJA DAVCNE OSNOVE MED POVEZANIMI OSEBAMI REZIDENTI, Pojasnilo FURS-a, št. 4200-116/2011, 29. 11. 2011.

¹⁶ EU JOINT TRANSFER PRICING FORUM – Final Report on Secondary Adjustments. DOC: JTPF/017/FINAL/2012/EN, str. 2.

prilagoditev je odvisna od dejstev posameznega primera in od davčne zakonodaje države, ki uveljavlja sekundarno prilagoditev.

Odprava dvojne obdavčitve se v primeru transference cen lahko sproži po mednarodnih pogodbah in po Arbitražni konvenciji EU-ja. Če je bila v davčnem inšpekcijskem nadzoru prilagoditev davčne osnove opravljena ter so bile ugotovljene nepravilnosti, ki so podvržene strogi kazni, potem pristojni organi niso dolžni opravljati postopkov za odpravo dvojne obdavčitve. Iz določb mednarodnih pogodb in Arbitražne konvencije EU-ja izhaja, da imajo države pogodbenice dejansko obveznost ustrezno prilagoditi davčno osnovo povezanega podjetja, tj. odpraviti dvojno obdavčitev, vendar pa bo država, od katere se zahteva ustrezna prilagoditev, tej zahtevi ugodila le, če bo menila, da znesek prilagojenih dobičkov pravilno izkazuje dobičke, ki bi bili doseženi, če bi bile transakcije izvedene med nepovezanimi osebami pod tržnimi pogoji. To pomeni, da mora v postopku dogovarjanja država, ki je predlagala primarno prilagoditev, dokazati drugi državi, da je taka prilagoditev upravičena po načelu in višini zneska, kar pa lahko stori le na podlagi verodostojne dokumentacije, iz katere so razvidna vsa pomembna dejstva glede obravnavane zadeve, ki jo pripravi zavezanec za davek.

Tretja vrsta prilagoditve iz Smernic OECD-ja je ustrezna prilagoditev, ki glede na obrazložitev primarne in sekundarne prilagoditve zgoraj pomeni prilagoditev davčne obveznosti povezanega podjetja, ki jo izvede davčna uprava druge države, tako da je dobiček razporejen med obe državi skladno s primarno prilagoditvijo in ne pride do dvojnega obdavčevanja. Ustrezna prilagoditev je v praksi lahko izvedena kot del postopka skupnega dogovora in lahko zmanjša ali odpravi dvojno obdavčevanje, če na primer ena davčna uprava poveča obdavčljivi dobiček družbe (to je, če izvede primarno prilagoditev) zaradi uporabe neodvisnega tržnega načela pri transakciji, v katero je vključeno povezano podjetje v drugi državi.¹⁷

6.1. Postopek skupnega dogovora na podlagi Vzorčne konvencije OECD-ja

Davčni zavezanci imajo pri dvojni obdavčitvi v postopku nadzora transference cen možnost, da sprožijo začetek postopka skupnega dogovora. Postopki skupnega dogovora se v skladu z Vzorčno konvencijo lahko sporočijo le, če sta državi sklenili mednarodno pogodbo o izogibanju dvojnemu obdavčenju. Zahtevo za začetek postopka skupnega dogovora vložijo oseba pri pristojnem organu države pogodbenice, katere rezident je, oziroma če se zadeva nanaša na prvi odstavek

---

¹⁷ Smernice OECD-ja za določanje transference cen za mednarodna podjetja in davčne uprave, 2010, str. 136.

24. člena konvencije (enako obravnavanje), tiste države, katere državljan je. V Sloveniji je pristojni organ za postopke skupnega dogovora Ministrstvo za finance Republike Slovenije. Zahteva mora biti predložena v treh letih od prvega uradnega obvestila o dejanju, ki je imelo za posledico obdavčenje, ki ni v skladu z določbami konvencije.¹⁸

6.2. Postopek skupnega dogovora na podlagi Arbitražne konvencije

Odprava dvojne obdavčitve s skupnim dogovorom med državami članicami EU-ja se lahko izvaja tudi na podlagi konvencije o odpravi dvojnega obdavčenja v zvezi s preračunom dobička povezanih družb oziroma Arbitražne konvencije. Arbitražni postopek se lahko začne, kadar v postopku skupnega dogovora pristojna organa držav pogodbenic ne moreta doseči dogovora v zvezi s primerom, s katerim je bil sprožen postopek, ker so dejanja ene države ali obeh držav pogodbenic povzročile obdavčenje, ki ni bilo v skladu z določbami konvencije. V arbitražnem postopku se tako lahko rešujejo samo tisti primeri, pri katerih državi pogodbenici ne moreta skleniti skupnega dogovora.

Zahteva za začetek postopka skupnega dogovora po arbitražni konvenciji se prav tako vloži pri pristojnem organu, ki je v Sloveniji Ministrstvo za Finance Republike Slovenije. Zahteva mora biti vložena v treh letih od prvega uradnega obvestila o dejanju, ki povzroči ali bi lahko povzročilo dvojno obdavčevanje.¹⁹

7. SMISELNOST VNAPREJŠNJIH CENOVNIH SPORAZUMOV

1. januarja 2017 je začel veljati Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o izvajanju Zakona o davčnem postopku, ki določa izvajanje in postopek sklepanja vnaprejšnjih cenovnih sporazumov oziroma APA sporazuma. APA sporazum je dogovor, s katerim se še pred izvajanjem transakcij med povezanimi osebami določijo metodologija, kritične predpostavke in druga primerna merila za določanje transfernih cen za določene transakcije v določenem obdobju.²⁰

APA sporazum je z vidika davčnega zavezanca zagotovilo davčnega organa, da je transakcija, ki je predmet APA sporazuma, skladna s tržnim načelom, kar zmanjša

---

¹⁸ Ministrstvo za Finance, Finančna uprava Republike Slovenije. (2015). Postopek skupnega dogovora – pogosta vprašanja in odgovori, 2015, str. 4.

¹⁹ Ministrstvo za Finance, Finančna uprava Republike Slovenije. (2015). Postopek skupnega dogovora – pogosta vprašanja in odgovori, 2015, str. 4.

²⁰ Ministrstvo za Finance, Finančna uprava Republike Slovenije. (2017). Vnaprejšnji cenovni sporazum (APA sporazum) – podrobnejši opis, 2017, str. 3.

tveganje iz naslova transference cen za davčnega zavezanca. APA sporazum je z vidika davčnega organa tudi eden izmed zelo učinkovitih načinov uravnavanja tveganja, povezanega s transference cenami in spremembami mednarodne in nacionalne davčne politike. APA sporazum predstavlja instrument za obvladovanje tveganja transference cen za davčni organ, saj davčni zavezanec razkrije informacije o načinu in pravilni določitvi transference cen pri svojem poslovanju, prav tako pa na drugi strani predstavlja instrument za zagotavljanje stabilnejšega davčnega in ekonomskega okolja za mednarodna podjetja.

Davčni zavezanec lahko zaprosi za sklenitev enostranskega, dvostranskega ali večstranskega sporazuma. Enostranski APA sporazum je sporazum med davčnim organom in davčnim zavezancem. Dvostranski ali večstranski APA sporazum pa je sklenjen na podlagi dogovora v postopku skupnega dogovarjanja s pristojnim organom druge države, ki ga potrdi in podpiše še davčni zavezanec in se posledično z njim sklene (izvedbeni sporazum) dvostranski ali večstranski APA, ki upošteva vse stranke v dogovoru.²¹

Davčni zavezanec vložijo formalno pisno vlogo za sklenitev APA sporazuma po opravljenem razgovoru z davčnim organom, v katerem sta se obojestransko seznanila in uskladila glede pomembnih vprašanj, povezanih z APA sporazumom. Če je vloga sprejeta, davčnega zavezanca obvesti tudi o roku (30 dni od prejetega obvestila) in načinu plačila. Če je vloga zavrnjena, davčni organ davčnega zavezanca seznanijo z razlogi za odločitev, zoper katero pritožba ni mogoča.

APA sporazum je izdan za največ 5 let, z možnostjo podaljšanja. Davčni zavezanec v zvezi s sklenitvijo APA sporazuma opravi plačilo v višini 15.000 EUR v 30 dneh od prejema pisnega obvestila davčnega organa, da bo začel postopek sklenitve APA sporazuma. Davčni zavezanec pri preklicu APA sporazuma ni upravičen do vračila plačila. Plačilo za podaljšanje APA sporazuma znaša 7.500 EUR. Če do sklenitve APA sporazuma ne pride zaradi razlogov, ki niso na strani davčnega zavezanca, se mu vrne pavšalni znesek v višini 5.000 EUR.²²

8. ZAKLJUČEK

Hitrost sprememb v svetu transference cen se danes povečuje zaradi globalizacije in v zadnjih letih zaradi sprememb v zakonodajah držav po svetu, povezanih z OECD-jevo iniciativo BEPS. Nova pravila in negotovost pred implementacijo BEPS-a

---

²¹ Ministrstvo za Finance, Finančna uprava Republike Slovenije. (2017). Vnaprejšnji cenovni sporazum (APA sporazum) – podrobnejši opis, 2017, str. 4.

²² Ministrstvo za Finance, Finančna uprava Republike Slovenije. (2017). Vnaprejšnji cenovni sporazum (APA sporazum) – podrobnejši opis, 2017, str. 4.

v realnosti povečujejo negotovost mednarodnih podjetij. Težave povzročajo tudi povečan obseg dela na področju transfernih cen pri mednarodnih podjetjih zaradi sprememb v lokalnih zakonodajah, kot posledica BEPS-a ali odsotnosti le-teh in omejenosti pri pridobivanju dovolj izobraženega kadra, ki bo lahko uspešno vpeljal spremembe v skupine družb. Po zadnjih raziskavah je zadovoljstvo mednarodnih podjetij in tudi posameznih držav z zadnjimi spremembami v transfernih cenah, povezanih z OECD-jevo iniciativo BEPS, nizko in pada, k čemur še dodatno prispevata negotovost glede prihodnjih sprememb zakonodaje na področju transfernih cen in predvsem odsotnost uveljavljenega modela transfernih cen, ki zagotavlja uspeh in zmanjšanje tveganja.

Mednarodna podjetja morajo po implementaciji BEPS-a ponovno preveriti svoje poslovanje in z njim povezano politiko transfernih cen. Pregledati morajo obstoječi model transfernih cen in preveriti, v katerih delih realnost odstopa od zastavljenega modela in ju čim bolj zblížati, saj je vsebina pred obliko pomembna pri transfernih cenah v obdobju po implementaciji BEPS-a. Enako velja tudi za raziskave in razvoj, ki morajo biti obdavčene tam, kjer se storitve dejansko opravljajo, prav tako tudi storitve marketinga in ostale storitve med povezanimi družbami. Mednarodna podjetja morajo pregledati dejanske funkcije in tveganja, ki jih nosijo družbe v skupini v realnosti, in preveriti, kaj je treba storiti z vidika organizacije, da se realnost uskladi s predvidenim modelom. Vse to pa seveda ni enostavna naloga za mednarodna podjetja, in prav zato bodo transferne cene tudi v prihodnjih letih še vedno med pomembnejšimi temami mednarodnih podjetij.

9. LITERATURA IN VIRI

1. EU JOINT TRANSFER PRICING FORUM. (2011). Odgovor držav članic na vprašalnik o kompenzacijah/naknadnih prilagoditvah ob koncu leta. DOC: JTPF/019/REV1/2011/EN, EU Joint Transfer Pricing Forum, 2011.
2. EU JOINT TRANSFER PRICING FORUM. (2012). Končno poročilo o sekundarnih prilagoditvah. DOC: JTPF/017/FINAL/2012/EN, EU Joint Transfer Pricing Forum, 2012.
3. Jerman, Š., Odar, M. (2008). *Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb ZDDPO-2; s komentarjem*. Ljubljana: GV Založba.
4. Kuhar, Š. (2008). Transferne cene: poslovni in davčni vidik. *Častnik Finance*, 2008.
5. Ministrstvo za Finance, Finančna uprava Republike Slovenije. (2017). *Davčno obravnavanje posojil med povezanimi osebami – podrobnejši opis*. Ljubljana, 2017.
6. Ministrstvo za Finance, Finančna uprava Republike Slovenije. (2011). *Stališče glede prilagajanja davčne osnove med povezanimi osebami rezidenti*, št. 4200-116/2011. Ljubljana, 2011.
7. Ministrstvo za Finance, Finančna uprava Republike Slovenije. (2015). Postopek skupnega dogovora – pogosta vprašanja in odgovori. Ljubljana, 2015.

8. Ministrstvo za Finance, Finančna uprava Republike Slovenije. (2015). *Postopek skupnega dogovora – pogosta vprašanja in odgovori*. Ljubljana, 2015.
9. Ministrstvo za Finance, Finančna uprava Republike Slovenije. (2017). *Vnaprejšnji cenovni sporazum (APA sporazum) – podrobnejši opis*. Ljubljana, 2017.
10. OECD. (2013). *Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting*. OECD Publishing, 2013.
11. Pravilnik o priznani obrestni meri. *Uradni list RS*, št. 141/06, 52/07.
12. Pravilnik o transfernih cenah. *Uradni list RS*, št. 141/06, 4/12.
13. OECD (2010). *Smernice OECD za določanje transfernih cen za mednarodna podjetja in davčne uprave*. Pariz: OECD Publishing.
14. Zakon o davčnem postopku. *Uradni list RS*, št. 117/06, 24/08 – ZDDKIS, 125/08, 85/09, 110/09, 1/10, 43/10, 97/10, 24/12 – ZDDPO-2G, 24/12 – ZDoh-2I, 32/12, 94/12, 101/13 – ZDavNepr, 111/13, 22/14 – odl. US, 25/14 – ZFU, 40/14 – ZIN-B, 90/14, 95/14 – ZUIJ-C, 23/15 – ZDoh-2O, 23/15 – ZDDPO-2L, 91/15, 63/16.
15. Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb. *Uradni list RS*, št. 117/06, 90/07, 56/08, 76/08, 92/08, 5/09, 96/09, 110/09 – ZDavP-2B, 43/10, 59/11, 24/12, 30/12, 94/12, 81/13, 50/14, 23/15, 82/15, 68/16.

Mag. Saša Jerman*

Opredelitev poslovnih kombinacij po SRS-jih in MSRP-jih

Definition of Business Combinations according to SRS 2016 and IFRS

POVZETEK ● *Transakcije s podjetji so po MSRP 3 transakcije ali drugi dogodki, v katerih prevzemnik pridobi obvladovanje nad enim podjetjem ali več. Tej opredelitvi skladno s prilogo A MSRP 3 ustrezajo tudi transakcije, ki se včasih imenujejo "prave spojitve" ali "spojitve enakih". V angleškem izvirniku se opredelitev transakcij s podjetji glasi: "A transaction or other event in which an acquirer obtains control of one or more businesses."*

Že jezikovna razlaga citirane določbe omogoča izluščiti bistvo transakcij s podjetji: i) prevzem obvladovanja (angl. obtain of control) oziroma zahteva, da prevzemnik pridobi obvladovanje nad enim podjetjem ali več, ter ii) predmet prevzema je podjetje v ekonomskem smislu, to je povezan niz aktivnosti in premoženja, s katerimi se lahko ravna in o katerih se odloča z namenom zagotavljanja donosa v obliki dividend, nižjih stroškov ali drugih gospodarskih koristi neposredno naložbenikom ali drugim lastnikom, članom ali udeležencem. Bistvena elementa transakcij s podjetji sta torej dva: prevzem in podjetje.

Ključne besede ● *prevzem, združitev, podjetje, poslovne kombinacije, transakcije s podjetji, MSRP 3, SRS 2016*

SUMMARY ● *According to IFRS 3 Business Combinations are transactions or other events in which an acquirer obtains control of one or more businesses. The definition, according to Appendix A to IFRS 3 covers also transactions sometimes referred to as 'true mergers' or 'mergers of equals'.*

Even the literal interpretation indicates the essential elements of any business combination: i) obtaining of control – acquisition of one or more businesses; and ii) the subject of acquisition is a business in economic terms, i.e. an integrated set of activities and assets that is capable of being conducted and managed for the purpose of providing a return in the form of dividends, lower costs or other economic benefits directly to investors or other owners, members or participants. Essential elements of business combinations are therefore two: acquisition and business.

Key words ● *acquisition, merger, business, Business Combinations, transactions with businesses, IFRS 3, SAS 2016*

JEL: M 21, M 41

* Saša Jerman, mag. znanosti, pooblaščen revizorka in preizkušena davčnica, JERMAN & BAJUK SI, d. o. o., sasa.jerman@jerman-bajuk.si.

1. UVOD

Za računovodsko obravnavo transakcij s podjetji je bil v EU-ju že leta 1983 sprejet ter v letu 1998 prenovljen poseben računovodski standard MRS 22 – Poslovne združitve (IASB, 1998a), ki so ga dopolnjevala pojasnila SOP-9 (IASB, 1998b), SOP-22 (IASB, 2000), in SOP-28 (IASB, 2001). V letu 2004 je MRS 22 in vsa tri pojasnila nadomestil prvi MSRP 3 – Poslovne kombinacije (IASB, 2004). Takoj po sprejetju je bil MSRP 3 predmet številnih strokovnih razprav znotraj IASB-ja. Istočasno je potekala tudi harmonizacija na mednarodni ravni, konkretno z Ameriškim odborom za računovodske standarde (angl. *US Financial Accounting Standards Board*, v nadaljevanju FASB), ki je pooblaščen za pripravo in izdajo računovodskih standardov v Združenih državah Amerike (angl. *US GAAP*). Leta 2008 je IASB sprejel nov standard računovodskega poročanja MSRP 3 – Poslovne kombinacije (IASB, 2008), ki so ga morale družbe začeti uporabljati za poslovna leta po 1. juliju 2009. MSRP 3 iz leta 2008, ki je z določenimi spremembami in dopolnitvami veljaven (IASB, 2015c), in FASB Standard št. 141 – Poslovne kombinacije sta tudi rezultat medsebojnega usklajevanja in harmonizacije pravil računovodenja ne le znotraj EU-ja, temveč tudi v širšem mednarodnem prostoru. Cilj veljavnega MSRP 3 (IASB, 2015c) je izboljšati ustreznost, zanesljivost in primerljivost informacij o transakcijah s podjetji, ki jih prevzemne družbe (prevzemniki) izkazujejo v svojih računovodskih izkazih. MSRP 3 (IASB, 2015c) nima pravil o računovodski obravnavi transakcij s podjetji na ravni lastnikov in prevzete družbe. Ureja izključno pravila za prevzemno družbo (prevzemnika), in sicer:

- opredeljuje pogoje, da bi se določena transakcija lahko opredelila kot transakcija s podjetjem. Standard pojasnjuje, kako se presoja prevzem, in ima lastne opredelitve podjetja;
- kako prevzemnik v svojih računovodskih izkazih pripozna in meri prevzeta sredstva, prevzete obveznosti ali neobvladujoči delež v prevzetem podjetju;
- kako prevzemnik pripozna in meri dobro ime, pridobljeno v poslovni združitvi, ali dobiček pri izpogajanem nakupu;
- določa, katere informacije je treba razkriti, da bodo uporabniki računovodskih izkazov lahko ocenili naravo in finančne učinke poslovne združitve.

V vseh različicah je MSRP 3 iz svojega urejanja izključil transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem. MSRP 3 (IASB, 2015c) opredeljuje zgolj kriterije za transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem oziroma kriterije za presojo, ali gre za transakcijo s podjetji pod skupnim upravljanjem, ki se mora izključiti iz uporabe MSRP 3. V razvoju računovodskih standardov za transakcije s podjetji je bistveno, da je MSRP 3 opustil seštevalno metodo obračuna transakcije (angl. *pooling of interest method*) in že od leta 2004 zahteva obračun transakcije z

uporabo prevzemne metode. Po seštevalni metodi so se združena podjetja računovodsko obravnavala kot seštevek dveh ali več prej ločenih podjetij oziroma seštevek njihovega premoženja, medtem ko je bistvo prevzemne metode v predpostavki, da je izveden prevzem, zato se prevzeta sredstva in obveznosti ter rezultat transakcije obračunajo z razporejanjem nakupne cene na opredeljena prevzeta sredstva ter obveznosti. Kljub opustitvi seštevalne metode se le-ta v praksi uporablja v določenih transakcijah s podjetji pod skupnim upravljanjem, zlasti zato, ker pri transakcijah s podjetji pod skupnim upravljanjem ni prevzema. IASB je v letu 2015 zaključil razpravo o ustreznosti določb MSRP 3 (IASB, 2015c) z uporabniki računovodskih standardov (investitorji, akademiki, revizorji, regulatorji), s katero je pridobil odzive na rešitve v MSRP 3 (IASB, 2015c). Na podlagi odzivnih komentarjev se je IASB odločil nadaljevati poglobljeno analizo obstoječih rešitev v MSRP 3 (IASB, 2015c) na naslednjih področjih, ki jih je opredelil kot zelo pomembna (IASB, 2015, str. 8–9):

- učinkovitost in zahtevnost preskusa dobrega imena za namen oslabitve;
- računovodska obravnava dobrega imena po začetnem pripoznanju (to je analiza zahteve po izključni slabitvi dobrega imena v primerjavi z amortiziranjem in slabitvijo dobrega imena);
- problematika opredelitve podjetja;
- opredelitev in določanje pošteno vrednosti neopredmetenih sredstev v transakcijah s podjetji (s poudarkom na razmerjih s kupci ter blagovnimi znamkami).

In kakšen je razvoj slovenskih računovodskih standardov glede računovodenja transakcij s podjetji (poslovnih kombinacij)?

SRS-ji transakcij s podjetji pred letom 2006 sploh niso urejali, razen začetnega pripoznavanja dobrega imena. SRS 2001, točka 2.5, str. 23, so glede dobrega imena določali: "Naložba v dobro ime je presežek nabavne vrednosti prevzetega podjetja nad določljivo pošteno vrednostjo pridobljenih sredstev, zmanjšano za njegove dolgove, če takšno podjetje preneha obstajati kot samostojna pravna oseba. Če prevzeto podjetje ne preneha obstajati kot samostojna pravna oseba, se naložba izkaže le v skupinskih računovodskih izkazih."

V SRS 2006 so bila pravila računovodskega obračunavanja transakcij s podjetji omejeno vključena v:

- posebno točko Uvoda v SRS 2006 pod naslovom Poslovne združitve,
- SRS 1.14 glede vrednotenja prevzetih opredmetenih osnovnih sredstev pri prevzemni družbi in
- SRS 2.6 in SRS 2.26 glede začetnega pripoznavanja dobrega imena ter njegovega vrednotenja po začetnem pripoznanju.

Za vsa vprašanja računovodenja transakcij s podjetji, ki niso bila urejena v Uvodu ali v drugih SRS 2006, so SRS 2006 napotili na neposredno uporabo MSRP 3. Odločitev Strokovnega sveta pri Slovenskem inštitutu za revizijo, da v SRS 2006 ne uredi celovito vseh vprašanj računovodenja pri združitvah, je bila posledica dejstva, da je bila struktura SRS 2006 pomembno drugačna od strukture MSRP-jev. Medtem ko so SRS 2006 obravnavali računovodsko pripoznavanje, vrednotenje in razkrivanje posameznih gospodarskih kategorij (npr. neopredmetena sredstva, finančne naložbe, zaloge, kapital), MSRP-ji v samostojnem standardu obravnavajo tudi določene vrste poslovnih dogodkov (npr. pogodbe o gradbenih delih, pogodbe o najemih, stroške izposojanja, kmetijstvo itd.), med njimi tudi transakcije s podjetji.

Od leta 2016 veljavni SRS 2016 v 6. točki Okvira k SRS 2016 avtonomno urejajo računovodska vprašanja glede transakcij s podjetji (pod imenom Poslovne kombinacije – združitve). SRS 2016 ne omogočajo več neposrednega sklicevanja na MSRP-je, zato so v 6. točki Okvira k SRS 2016 urejena bistvena vprašanja transakcij s podjetji: opredelitev transakcij ter začetno vrednotenje prevzetega premoženja v poslovnih knjigah prevzemnika. Glede transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem SRS 2016 povzemajo opredeljitvene kriterije iz MSRP 3 (IASB, 2015c) ter avtonomno določajo tudi računovodsko obravnavo pri prevzemniku.

2. OPREDELITEV POSLOVNIH KOMBINACIJ PO MSRP 3

2.1. Transakcije s podjetji, ki so znotraj MSRP 3

Transakcije s podjetji so po MSRP 3 (IASB, 2015c) transakcije ali drugi dogodki, **v katerih prevzemnik pridobi obvladovanje nad enim podjetjem ali več podjetji.** Tej opredelitvi skladno s prilogo A MSRP 3 ustrezajo tudi transakcije, ki se včasih imenujejo "prave spojitve" ali "spojitve enakih". V angleškem izvorniku se opredelitev transakcij s podjetji glasi: "*A transaction or other event in which an acquirer obtains control of one or more businesses.*"

Že jezikovna razlaga citirane določbe omogoča izluščiti bistvo transakcij s podjetji:

- prevzem obvladovanja (angl. **obtain of control**) oziroma zahteva, da prevzemnik pridobi obvladovanje nad enim podjetjem ali več podjetji;
- predmet prevzema je podjetje v ekonomskem smislu, to je povezan niz aktivnosti in premoženja, s katerimi se lahko ravna in o katerih se odloča z namenom zagotavljanja donosa v obliki dividend, nižjih stroškov ali drugih gospodarskih koristi neposredno naložbenikom ali drugim lastnikom, članom ali udeležencem. Bistvena elementa transakcij s podjetji sta torej dva: **prevzem in podjetje.**

V nadaljevanju zato najprej analiziram oba ključna elementa transakcij s podjetji. Brez prevzema in podjetja posel ne more biti računovodsko obravnavan kot transakcija s podjetjem po MSRP 3. Zato se MSRP 3 tudi ne uporablja za tiste transakcije s podjetji, pri katerih bodisi ne gre za prevzemno transakcijo bodisi ne gre za prevzem enega podjetja ali več podjetij. Iz področja MSRP 3 so tako v 2. točki (IASB, 2015c) izključene:

- transakcije, v katerih prevzemnik ne pridobi obvladovanja nad drugim podjetjem (ni prevzema);
- transakcije, v katerih prevzemnik pridobi skupno obvladovanje nad drugim podjetjem (prevzemnik obvladuje eno podjetje ali več podjetij skupaj z ostalimi osebami, zato jih sam ne obvladuje – ni prevzema). Za transakcije, v katerih prevzemnik pridobi skupno obvladovanje, se uporablja MSRP 11 – Skupni aranžmaji. Računovodska obravnava je odvisna od tega, ali gre za skupaj obvladovano podjetje (skupni podvig) ali za skupaj obvladovano dejavnost. V nobenem od navedenih položajev pa računovodska obravnava ni primerljiva z MSRP 3, ki je rezervirana za računovodenje prevzemnih transakcij, zato se dobro ime pri skupnih aranžmajih ne pripozna;
- transakcije nakupa sredstva ali skupine sredstev, ki nimajo lastnosti podjetja. Pri nakupu sredstev ali skupine sredstev prevzemnik začetno pripozna posamezna pridobljena opredeljiva sredstva (vključno z neopredmetenimi sredstvi) in prevzete obveznosti. Nabavno vrednost transakcije je treba razporediti na posamezna opredeljiva sredstva in obveznosti na podlagi njihove relativne poštene vrednosti na datum nakupa. Takšna transakcija prav tako ne povzroči dobrega imena;
- transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem (ni prevzema).

2.2. Možne pojavne oblike prevzema obvladovanja

Prevzemnik lahko po točki B5 MSRP 3 prevzame obvladovanje prevzetega podjetja na več različnih načinov, na primer (IASB, 2015c):

- s prenosom denarja, denarnih ustreznikov ali drugih sredstev (vključno s prenosom svojega podjetja). Nakupna transakcija (angl. *asset deal*) v zameno za denar, v katerem prevzemnik odkupi skupino sredstev, ki ustreza podjetju (obratu), je transakcija s podjetjem. V praksi je mogoče zaznati napačno predpostavko, da je transakcija s podjetjem zgolj transakcija prevzema, v kateri prevzemnik v zameno izda kapitalske instrumente (združitve, delitve), kar je napačno. Menim, da je k temu veliko pripomogel tudi napačni prevod transakcij s podjetjem iz Uredbe Evropske komisije (ES) št. 1126/2008 (2008), to je Poslovne združitve;
- z nastankom obveznosti. Nakupna transakcija, ki jo prevzemnik deloma ali v celoti poravnava s prevzemom obveznosti prodajalcev, je transakcija s podjetjem;

- z izdajanjem deležev v lastniškem kapitalu. Taka transakcija se izvede v postopkih združitve in delitev družb;
- z zagotavljanjem več kot ene vrste nadomestila;
- v določenih položajih brez prenosa nadomestila. Prevzemnik npr. pridobi obvladovanje, če:
  - prevzeto podjetje odkupi zadostno število lastnih delnic, da prevzemnik pridobi obvladovanje (lastne delnice namreč nimajo glasovalnih pravic),
  - potečejo manjšinske pravice veta, ki so prej prevzemniku preprečevale obvladovanje prevzetega podjetja, v katerem je imel prevzemnik večinske glasovalne pravice.

Ker se transakcije s podjetji lahko izvedejo na več različnih načinov, oziroma se podjetja prevzemajo v zameno za različne oblike nadomestil (denar, druga sredstva, prevzem obveznosti, izdajo kapitalskih instrumentov), imajo lahko transakcije s podjetji različne pojavne oblike. Pri vseh pojavnih oblikah transakcij je bistveno, da prevzemnik prevzame drugo podjetje, po točki B6 MSRP 3 pa vključujejo med drugim tudi naslednje pojavne oblike (IASB, 2015c):

- prevzeta družba, ki je nosilka enega podjetja ali več podjetij, postane odvisna družba prevzemnika, kar pomeni, da sta prevzemnik in prevzeta družba ločeni pravni osebi, kjer je prevzemnik obvladujoča družba, prevzeta družba pa odvisna družba. V takem položaju mora prevzemnik pravila MSRP 3 uporabiti v konsolidiranih računovodskih izkazih;
- pravni prevzem čistih sredstev enega podjetja ali več podjetij s strani prevzemnika. V takem položaju sta možni dve podobliki:
  - prevzem se izvede v postopku združitve ali delitve z izdajo deležev v lastniškem kapitalu prevzemnika, kot ga pravno opredeljuje Zakon o gospodarskih družbah (v nadaljevanju ZGD-1 (2009)),
  - ali pa s pogodbo o nakupu podjetja od prodajalca in poravnavo z denarjem ali drugimi sredstvi prevzemnika;
- vse družbe, ki so vključene v transakcijo, prenesejo svoja čista sredstva, ali lastniki prenesejo svoje deleže v lastniškem kapitalu teh družb v novo ustanovljeno družbo (po ZGD-1 (2009) gre za posel spojitve ali za zamenjavo kapitalskih deležev).

2.3. Podjetje kot ekonomski pojem

V domači in tuji ureditvi ter literaturi ima pojem podjetje več pomenov. Namesto pojma podjetje se zanj v ekonomskem smislu uporablja tudi pojem podjem, v davčnem smislu pa izraz obrat. Podjetje je v ekonomskem smislu opredeljeno kot organizacijska tvorba, to je kot organizirana skupnost materialnih, finančnih in osebnih sestavin, namenjena opravljanju pridobitne dejavnosti. Podjetje kot

organizacija ni pravna kategorija (Kocbek, et al., 2006, str. 129). Tudi Ustava Republike Slovenije (1991) v 74. členu loči med podjetništvom oziroma podjetjem v funkcionalnem smislu in med gospodarskimi organizacijami v pravnoorganizacijskem smislu. Ustava govori o podjetništvu kot o svobodni gospodarski pobudi. Ta se institucionalizira z ustanovitvijo gospodarske družbe, ki pa je pravna oseba. Eden od bistvenih elementov gospodarske družbe je po 3. členu ZGD-1 (2009) pridobitna dejavnost, ki se opravlja na trgu zaradi pridobivanja dobička.

Dejavnost je aktivnost, je proces, ki povezuje premoženje in zaposlene zaradi pridobivanja dobička, vse skupaj pa lahko označimo kot podjetje. Da bi podjetje lahko dosegalo svoj namen, potrebuje nosilca, ki nastopa na trgu in v pravnem prometu kot subjekt oziroma kot nosilec pravic in obveznosti za uresničevanje namena podjetja. Pravna oseba je zato subjekt oziroma nosilec enega podjetja ali več podjetij v ekonomskem smislu. Enako tudi Ivanjko, Kocbek in Prelič (2009, str. 89–101) izpostavljajo, da pojem podjetje izhaja iz latinske besede *suscipere* oziroma francoske *entreprenere*, kar pomeni opravljati neko dejavnost v smislu organiziranega podjetja. Podjetje je generični pojem za skupek organiziranega premoženja in ljudi, organiziranih in namenjenih opravljanju gospodarske dejavnosti, ki pa samo zase ni pravni subjekt. Podjetje je bistvo podjetništva, saj vključuje vse bistvene vložke organizirane dejavnosti, npr. znanje, raziskave, razvoj, druga neopredmetena sredstva, stvarna sredstva, pravice, dolgove, zaposlene, financiranje itd. Vložki so organizirani v proces, ki omogoča, da se z vložki dosega gospodarske koristi. Ne glede na to, da je podjetje bistvo podjetništva, v obstoječi pravni ureditvi v Sloveniji podjetje ni opredeljeno. ZGD-1 (2009) v 71.–75. členu ureja podjetnika, ne pa podjetje kot tako. ZGD-1 (2009) sicer določa, da je predmet stvarnega vložka v družbo lahko podjetje (193. in 475. člen) in o prenosu podjetja samostojnega podjetnika na gospodarsko družbo (668.–673. člen), vendar nikjer formalno ne opredeli pojma podjetje. Ivanjko, Kocbek in Prelič (2009, str. 103) pojasnjujejo, da je podjetje pravno objekt, to je organizirana premoženjska masa (lat. *universitas facti*), ni pa to pravna enota (lat. *universitas iuris*). Ker je splošna opredelitev podjetja nemogoča, je teorija poskušala ločiti pojem podjetja v pravnem in ekonomskem pomenu. Ekonomska opredelitev podjetja naj bi poudarila zlasti organizirano skupnost premoženjskih dobrin in vrednosti. Pravna opredelitev podjetja pa naj bi opozorila na podjetje kot sredstvo družbe, ki ima samostojno pravno eksistenco. Kot sredstvo družbe je podjetje objekt, ne pa subjekt v pravnem prometu. Svojo ekonomsko subjektiviteto uresničuje v pravni subjektiviteti svoje pojavne oblike, to je gospodarske družbe. Plavšakova (2015, str. 14) podjetje opredeljuje kot celoto vseh aktivnosti (delovanj), ki se opravljajo z določenim namenom. Po njenem

mnenju je v tržnem gospodarstvu temeljni namen delovanja gospodarska rast podjetja (podjetja). Ključne značilnosti opredelitve podjetja (podjema) v ekonomskem smislu so torej povezane z organizirano aktivnostjo, ki povezuje proizvodne dejavnike podjetja za uresničitev cilja organizacije, ki je pri gospodarski družbi usmerjen v maksimiziranje dobička in rasti.

2.4. Opredelitev podjetja v MSRP 3

Opredelitev podjetja po MSRP 3 se v celoti sklada z ekonomsko opredelitvijo podjetja. Podjetje je po prilogi A MSRP 3 (IASB, 2015c) povezan niz aktivnosti in sredstev, s katerimi se lahko ravna in o katerih se odloča z namenom zagotavljanja donosa v obliki dividend, nižjih stroškov ali drugih gospodarskih koristi neposredno naložbenikom ali drugim lastnikom, članom ali udeležencem. Posledično je prevzeto podjetje (angl. *acquiree*) v transakciji s podjetji eno podjetje ali več podjetij, nad katerimi prevzemnik pridobi obvladovanje. Iz navedene opredelitve jasno izhaja, da gre za prevzem podjetja v ekonomskem smislu, torej za podjem, in ne za podjetje kot pravno osebo. Zato je tudi uradni slovenski prevod angleškega pojma *business* iz MSRP 3 v "poslovni subjekt" lahko strokovno zavajajoč, saj nakazuje na podjetje kot subjekt in ne na organiziran niz aktivnosti in premoženja. Iz enakega razloga je po mojem mnenju strokovno neustrezen in zavajajoč tudi uradni slovenski prevod naslova standarda MSRP 3 – Poslovne združitve (angl. *business combinations*), saj vodi v enačenje združitve v pravnem pomenu (statusnih preoblikovanj) in transakcij s podjetji, ki pa so v bistvu prevzemne transakcije. Na razlikovanje med transakcijami s podjetji ter pravnimi združitvami in delitvami opozarja tudi Pate (2011, str. 4), ki razlaga, da združitve in delitve gospodarskih družb v okviru ZGD-1 (2009) niso same po sebi del poslovnih kombinacij (tj. transakcij s podjetji) po MSRP 3. Pojem poslovnih kombinacij namreč določa MSRP 3 povsem neodvisno od ZGD-1 (2009). Ali so združitve in delitve gospodarskih družb v okviru ZGD-1 (2009) sploh del poslovnih kombinacij za namene MSRP-jev, je tako šele vprašanje natančne analize glede na vsa dejstva in okoliščine posameznega primera. Izraz podjetje za namen poslovnih kombinacij obravnavam izključno v ekonomskem smislu, izraz transakcija s podjetjem pa kot posel prevzema. Pri tem seveda ni izključeno oziroma je celo pogosto, da se posel prevzema izvede v pravnem postopku združitve ali delitve dveh ali več družb po ZGD-1 (2009). V strokovni literaturi se za prevzeme in združitve uporablja tudi angleški pojem *Mergers & Acquisitions* (v nadaljevanju M&A). International Bureau of Fiscal Documentation (2009) razume M&A kot del strateškega financiranja in upravljanja korporacij, ki se ukvarja z nakupi, prodajami in kombiniranjem družb, ki lahko pospešijo, financirajo ali pripomorejo k hitrejši rasti korporacij v določeni panogi.

Ali ima prevzeto premoženje lastnosti podjetja ali ne, se presoja v vsakem primeru posebej. V zvezi s tem ima MSRP 3 posebna napotila v točkah B 7–B 12 (IASB, 2015c), po katerih se za podjetje običajno zahteva:

- vložek v obliki sredstev, pravic, zaposlenih itd. Vložki so sredstva za doseganje gospodarskih koristi podjetja;
- postopek (aktivnost) v obliki sistema, standarda, protokola, dogovora ali pravila, ki se uporablja, da bi se z vložki dosegale gospodarske koristi podjetja. Pri tem podporni postopki, npr. računovodenje, zaračunavanje in drugi upravni sistemi, niso postopki, ki sami zase ustvarjajo gospodarske koristi;
- izložek, ki je rezultat vložkov in postopkov v obliki dividend, nižjih stroškov ali drugih gospodarskih koristi.

Čeprav imajo podjetja običajno izložke, ti niso vedno potrebni, da se povezani niz aktivnosti lahko obravnava kot podjetje, bistveni so vložki in procesi (aktivnosti). Hkrati po 8. točki MSRP 3 (IASB, 2015c) ni nujno, da prevzemnik sam zagotovi vse vložke in procese. Del njih lahko prevzemnik zagotovi preko zunanjih udeležencev trga, na primer s povezovanjem lastnih vložkov in procesov podjetja z vložki in aktivnostmi, ki jih zagotovijo podizvajalci. Zaposlene npr. lahko v podjetju nadomesti najeta delovna sila, ki omogoča, da je podjetje aktivno in dosega gospodarske koristi. Kateri vložki in procesi so potrebni za podjetje, je odvisno od vrste dejavnosti (storitvena, proizvodna, trgovinska itd.). Vendar je zasnova podjetja tudi v isti dejavnosti praviloma različna, odvisna od kombinacije lastnih in najetih vložkov in procesov. Odbor za računovodske standarde je pri opredelitvi podjetja zavestno izpustil pogoj, da mora biti podjetje "samozadostno", ker bi to lahko povzročilo preozke razlage pojma podjetje za izvajanje MSRP 3 (IASB, 2016, str. 242). MSRP 3 (IASB, 2015c) v točki B 11 še pojasnjuje, da je za presojo odločilno, ali bi bili udeleženci na trgu sposobni s prevzetim nizom sredstev in aktivnosti ravnati tako, da bi prinašale gospodarske koristi. Zato ni nujno, da je določeno podjetje pri prodajalcu tudi dejansko imelo izložke, odločilen je namen prevzema s strani prevzemnika, in ali bo prevzemnik z udeleženci na trgu vložke in procese povezal za doseganje izložkov oziroma gospodarskih koristi. Po MSRP 3, točki B9 so lahko aktivnosti podjetja na različni stopnji razvoja (podjetje, ki je še v "pripravi" oziroma na določeni stopnji razvoja), prav tako ni nujno, da ima podjetje obveznosti.

Za sredstva ali niz aktivnosti, ki so na določeni stopnji razvoja, se obstoj ali neobstoj podjetja presoja na naslednji način:

- ali so se začele načrtovati ključne aktivnosti;
- ali so na razpolago zaposleni, industrijska lastnina in drugi vložki in postopki, ki bi se lahko uporabili za te vložke;
- ali se izvaja načrt za proizvodnjo izložkov;
- ali se lahko pridobi dostop do strank, ki bodo kupile izložke.

Prav tako ni treba, da ima povezani niz aktivnosti in sredstev na stopnji razvoja vse dejavnike, ki bodo vključeni ob koncu razvijanja, da se obravnava kot podjetje. Pri sredstvih na določeni stopnji razvoja so npr. poseben izziv sredstva v obliki nepremičnin. V takem položaju je treba presoditi, ali prevladajo naložbeni motivi za nakup sredstev ali motivi za razvoj podjetja. Če prevladajo naložbeni motivi, se taka sredstva pripoznajo kot naložbene nepremičnine po MRS 40 – Naložbene nepremičnine (v nadaljevanju MRS 40). Če pa se nepremičnine kupujejo zaradi razvoja nepremičnin v podjetje, z jasno razpoznavnimi aktivnostmi za dokončno izgradnjo in prodajnim trgom, je tak nakup sredstev del vložkov podjetja. International Financial Reporting Interpretations Committee (v nadaljevanju IFRIC; IASB, 2011, str. 5) je leta 2011 na vprašanje, ali se nakup naložbene nepremičnine, ki se oddaja v najem večjemu številu najemnikov, skupaj s spremljajočimi aktivnostmi, kot je čiščenje, vzdrževanje itd., lahko šteje za podjetje, pojasnil, da MRS 40 ne ureja vprašanja obstoja podjetja. Kriteriji v MRS 40, po katerih se razvrščajo nepremičnine med naložbene nepremičnine in opredmetena osnovna sredstva, niso namenjeni presoji, ali je nepremičnina podjetje ali ne v smislu MSRP 3. Zato se za presojo obstoja podjetja uporabljajo izključno pravila MSRP 3.

2.5. Opredelitev prevzemnika in prevzema po MSRP 3

2.5.1. OBVLADOVANJE

Prevzem (pridobitev obvladovanja) je drugi bistveni element transakcij s podjetji po MSRP 3. Za razlikovanje med "pravim prevzemom", ki je znotraj MSRP 3, in transakcijo s podjetjem pod skupnim upravljanjem, ki je zunaj MSRP 3, je odločilno, ali se pridobi, obdrži, oziroma prenese obvladovanje, zato je sprememba obvladovanja odločilna. Po prilogi A MSRP 3 (IASB, 2015c) je oseba, ki v transakciji s podjetjem pridobi obvladovanje nad enim podjetjem ali več podjetji, **prevzemnik**. Glede opredelitve obvladovanja se MSRP 3 sklicuje na MSRP 10 – Konsolidirani računovodski izkazi (IASB, 2015d), ki obvladovanje opredeljuje v točkah 5–21 ter pojasnilih MSRP 10, točkah B 2– B 85. Prevzemnik po točki 6 MSRP 10 (IASB, 2015d) pridobi obvladovanje, "če je izpostavljen spremenljivemu donosu ali ima pravice do spremenljivega donosa iz svoje udeležbe v podjetju, ter lahko prek svojega vpliva na podjetje vpliva na ta donos".

Izhajajoč iz temeljne opredelitve, prevzemnik obvladuje določeno podjetje le, če so po 7. točki MSRP 10 (IASB, 2015d) izpolnjeni vsi naslednji pogoji:

- Prevzemnik ima vpliv (angl. *power*) na drugo podjetje. To pomeni, da ima na podlagi pravic, ki jih obvladuje, možnost **usmerjati pomembne dejavnosti podjetja, v katerem ima naložbo**. Pravice najpogosteje izhajajo iz kapitalске

udeležbe. Glede obstoja prevzemnikovih pravic, da usmerja pomembne dejavnosti, se skladno s točko B 15 MSRP 10 (IASB, 2015d) upoštevajo: (a) pravice v obliki glasovalnih pravic, (b) pravice do imenovanja, prerazporeditve ali odstitvitve članov ključnega poslovnega osebja, ki lahko usmerjajo pomembne dejavnosti podjetja, (c) pravice do imenovanja ali odstitvitve drugega subjekta, ki usmerja pomembne dejavnosti podjetja, (d) pravice do navodil podjetju pri sklepanju poslov ali do veta na kakršne koli spremembe poslov v korist prevzemnika in (e) druge pravice, kot so pravice odločanja, določene v upravljalnih pogodbah, na podlagi katerih lahko prevzemnik usmerja pomembne dejavnosti podjetja. Skladno s točko B 18 MSRP 10 (IASB, 2015d) se upoštevajo tudi pravice do imenovanja članov upravnega organa podjetja. Prevzemnik, ki ima več kot polovico glasovalnih pravic drugega podjetja, vpliva na pomembne dejavnosti podjetja v naslednjih primerih: (a) pomembne dejavnosti se usmerjajo na podlagi neposrednega glasovanja imetnika večine glasovalnih pravic ali (b) večina članov upravnega organa, ki usmerja pomembne dejavnosti, je imenovana na podlagi glasovanja imetnika večine glasovalnih pravic. Če npr. prevzemnik A pridobi več kot 50 odstotkov delnic ali poslovnih deležev v družbi T, to družbo obvladuje na temelju pravic iz udeležbe v kapitalu, če se ne izkaže drugače zaradi drugih pogodbenih sporazumov. IASB je razpravljal o tem, kako je treba razumeti vpliv na usmerjanje pomembnih dejavnosti podjetja, bodisi kot pravno oziroma pogodbeno moč bodisi kot možnost, da naložbenik usmerja pomembne dejavnosti podjetja. IASB se je na podlagi razprave odločil za možnost usmerjanja (angl. *ability to direct*), s čimer je poudarjeno, da možnost usmerjanja ni vedno vezana na pravno oziroma pogodbeno moč (IASB, 2016, str. 722). Pomembne dejavnosti, ki jih usmerja prevzemnik, so tiste, ki bistveno vplivajo na donos podjetja ali pogodbenega sporazuma (MSRP 10, točka 10). Glede pomembnih dejavnosti MSRP 10 v točki B 11 našteva tele: (a) prodaja in nakup blaga ali storitev, (b) upravljanje finančnih sredstev med njihovo življenjsko dobo (tudi pri neizpolnitvi finančnih obveznosti), (c) izbira, pridobitev ali odtujitev sredstev, (d) raziskave in razvoj novih izdelkov ali postopkov ter (e) določitev strukture financiranja ali pridobivanje virov financiranja. Za primere odločitev o pomembnih dejavnostih MSRP 10, točka B 12 šteje: (a) oblikovanje odločitev podjetja, v katero se naloži, v zvezi s poslovanjem in kapitalom, vključno s poslovnimi in finančnimi načrti, ter (b) imenovanje in nagrajevanje ključnega poslovnega osebja podjetja, v katero se naloži, ali izvajalcev storitev ter prenehanje njihovih storitev ali zaposlitve.

- Prevzemnik je izpostavljen spremenljivemu donosu ali ima pravice do spremenljivega donosa iz svoje udeležbe v podjetju. To pomeni, da se prevzemnikov donos iz udeležbe v drugem podjetju lahko spreminja na

podlagi poslovanja tega podjetja. Glede izpostavljenosti spremenljivemu donosu se upoštevajo donosi, kot so:

- dividende, druge razdelitve gospodarskih koristi podjetja, v katero se naloži (npr. obresti iz dolžniških vrednostnih papirjev, ki jih izda podjetje, v katero se naloži), in spremembe vrednosti naložbe prevzemnika v zadevnem podjetju;
  - nadomestilo za servisiranje sredstev ali obveznosti podjetja, v katero se naloži, honorar in izpostavljenost izgubam iz zagotavljanja kreditne ali likvidnostne podpore, preostali deleži v sredstvih in obveznostih podjetja ob prenehanju njegovega obstoja, davčne koristi in dostop do prihodnje likvidnosti, ki jo ima prevzemnik na podlagi svoje udeležbe v podjetju;
  - donos, ki ni na voljo drugim imetnikom deležev. Prevzemnik lahko na primer uporabi svoja sredstva v kombinaciji s sredstvi podjetja, v katero naloži, kot je združevanje operativnih funkcij za doseganje ekonomije obsega, prihranka stroškov, nabavljanja redkih proizvodov, pridobitve dostopa do posebnega znanja ali omejevanja nekaterih dejavnosti ali sredstev, da bi se povečala vrednost drugih sredstev prevzemnika.
- Z vplivom na drugo podjetje lahko prevzemnik vpliva na znesek svojega donosa. Gre torej za vzročno-posledično razmerje med vplivom prevzemnika ter donosom. Za obvladovanje gre le takrat, kadar lahko prevzemnik poleg tega, da pridobi vpliv na podjetje in je izpostavljen spremenljivemu donosu, ali ima pravice do spremenljivega donosa iz udeležbe v njem, s svojim vplivom na podjetje vpliva tudi na donos iz udeležbe v njem, kar je ključno za obstoj obvladovanja oziroma prevzem.

Družbe, ki so zavezane k uporabi MSRP-jev, ali družbe, ki se prostovoljno odločijo za uporabo MSRP-jev, morajo glede obstoja obvladovanja ter sestave konsolidiranih računovodskih izkazov zaradi obvladovanja ter obračuna transakcij s podjetji zaradi prevzema obvladovanja neposredno uporabljati MSRP-je.

2.6. Dodatna pravila o prevzemu v MSRP 3

V določenih situacijah ni povsem jasno, kdo je prevzemnik. Če določbe MSRP 10 ne zadostujejo za jasno opredelitev prevzemnika, se dodatno uporabljajo naslednji napotki iz točk B 13–B 18 Priloge B MSRP 3 (IASB, 2015c):

- Kadar prevzemnik izvede prevzem v zameno za plačilo v denarju ali drugih sredstvih ali z nastankom obveznosti, je prevzemnik običajno podjetje, ki prenese denar ali druga sredstva ali prevzame obveznosti. Prevzem lahko izvede z nakupom podjetja kot organiziranega premoženja (podjema) od druge družbe, lahko pa tudi s prevzemom druge družbe (pravne osebe), ki je bila nosilka enega podjetja ali več podjetij. V takem položaju ima po prevzemu

prevzemnik položaj obvladujoče družbe, prevzeta družba pa položaj odvisne družbe.

- Kadar prevzemnik izvede prevzem z izdajo deležev v lastniškem kapitalu, je prevzemnik običajno podjetje, ki izdaja deleže v lastniškem kapitalu. Takšen prevzem podjetja se izvede praviloma v postopkih združitvev ali delitev ali v postopkih povečanja kapitala z novimi stvarnimi vložki v obliki podjetij. Ne glede na navedeno pa je treba pri transakcijah s podjetji, ki se izvedejo z izmenjavo deležev v kapitalu, upoštevati še druga dejstva, ki so lahko odločilna za opredelitev prevzemnika, npr.:
  - prevzemnik je običajno družba, katere lastniki zadržijo ali pridobijo največji del glasovalnih pravic po transakciji (upoštevaje tudi kakršnekoli posebne glasovalne dogovore, opcije ali zamenljive instrumente);
  - obstoj velikega manjšinskega glasovalnega deleža po transakciji s podjetji, če noben drug lastnik ali skupina lastnikov nima znatnega glasovalnega deleža, kaže na to, da je prevzemnik družba, katere lastnik ali skupina lastnikov ima največji manjšinski glasovalni delež po transakciji;
  - prevzemnik je običajno družba, katere lastniki lahko izberejo ali imenujejo ter odstranijo večino članov upravnega organa po transakciji;
  - prevzemnik je običajno družba, katere (nekdanje) poslovodstvo prevladuje v poslovodstvu družbe po združitvi;
  - prevzemnik je običajno družba, ki plača premijo nad pošteno vrednostjo deležev v lastniškem kapitalu družbe, ki se prevzema;
  - prevzemnik je običajno družba, katere relativna velikost (merjena na primer s sredstvi, prihodki ali dobičkom) je znatno večja od drugega podjetja ali drugih podjetij ali družb v transakciji;
  - prevzemnik ustanovi v številnih situacijah za namene prevzema novo družbo, preko katere izvede prevzem. V takem položaju je treba dejanskega prevzemnika presoditi s kriteriji obvladovanja, ne glede na to, da prevzemniki formalni nakup izvedejo preko samostojne (ločene) družbe, ustanovljene izključno zaradi formalnega prevzema.

2.7. Opredelitev datuma prevzema po MSRP 3

Določitev datuma prevzema, tudi datuma zamenjave (angl. *exchange date*), je pomembna iz več razlogov, med katerimi je najpomembnejši ta, da na datum prevzema prevzemnik začetno izmeri vrednost nadomestila za prevzem ter začetno pripozna sredstva in dolgove po njihovih poštenih vrednostih oziroma začne konsolidirati prevzeto podjetje v konsolidiranih računovodskih izkazih ter izkaže učinek transakcije. Na ta datum tudi prodajalec odpravi pripoznanje podjetja iz poslovnih knjig ali preneha konsolidirati odvisno podjetje. IASB (2016,

str. 265) poudarja, da morajo računovodski izkazi prevzemnika odražati vrednost prevzetih sredstev in obveznosti prevzetega podjetja, ne prej ne pozneje kot na dan prevzema sredstev in obveznosti. Hkrati morajo računovodski izkazi prevzemnika izkazovati le denarne tokove, prihodke, odhodke in ostale učinke delovanja prevzetega podjetja, ki so nastali po datumu prevzema. Datum prevzema je po točki 8 Priloge A MSRP 3 (IASB, 2015c) dan, na katerega prevzemnik začne obvladovati prevzeto podjetje. Datum začetka obvladovanja prevzetega podjetja je v praksi odvisen zlasti od oblike transakcije (nakup večinskega deleža v kapitalu, nakup čistih sredstev podjetja, združitve, delitev, zamenjava kapitalskih deležev). Za vsako od navedenih oblik transakcij obstaja posebna vrsta pogodbe, za katero velja različen obseg dispozitivnosti in normiranja v veljavnih pravnih predpisih. Pogodbene stranke lahko npr. zadržijo prenos obvladovanja do trenutka, ko prevzemnik po pogodbi izpolni obveznost plačila, lahko se dogovorijo o dnevu prenosa obvladovanja na dan sklenitve pogodbe, lahko pa na dan, ki ga prosto določijo v pogodbi in upoštevajo druge pogoje. MSRP 3 (IASB, 2015c) v točki 9 določa, da je datum prevzema (pridobitev obvladovanja) običajno datum, na katerega prevzemnik zakonito prenese nadomestilo, pridobi sredstva in prevzame obveznosti prevzetega podjetja – zaključni datum (angl. *closing day*), hkrati pa poudarja, da prevzemnik lahko prevzame obvladovanje tudi na datum, ki je pred zaključnim datumom ali po njem, če pisni sporazum določa, da prevzemnik pridobi obvladovanje nad prevzetim podjetjem na datum pred zaključnim datumom ali po njem. Enako Deloitte v iGAAP (2015, str. 1827) izpostavlja, da mora prevzemnik upoštevati vsa relevantna dejstva pri določanju datuma prevzema, vključno s tem, da je lahko datum prevzema prej, kot pa je zaključni datum, npr. na podlagi pogodbe, ki prevzemniku daje pravice, da prevzemnik pridobi obvladovanje pred zaključnim dnevom prevzema.

Glede na izpostavljene možne oblike prevzemov se vprašanje datuma prevzema še posebej poraja pri združitvah in delitvah, kjer so pravni postopki za izvedbo in zaključek transakcije še posebej kompleksni in trajajo dlje časa. Če z obvladovanjem po točki 6 MSRP 10 (IASB, 2015d) razumemo izpostavljenost spremenljivemu donosu iz udeležbe v prevzetem podjetju, je za datum prevzema odločilen datum, ki ga prodajalec in prevzemnik določita kot datum obračuna združitve oziroma delitve v bilančnem smislu, od katerega se šteje, da so dejanja prevzete (prenosne) družbe opravljena za račun prevzemne družbe. S pogodbeno določenim bilančnim presečnim dnevom se poslovni dogodki in poslovni izid iz poslovanja pri združitvah in delitvah razmejuje med prenosno in prevzemno družbo. Dan obračuna združitve oziroma delitve je obvezna sestavina pogodbe o združitvi oziroma delitvi, v praksi na ta dan družbe vežejo praviloma tudi pravice

lastnikov prevzete oziroma prenosne družbe do udeležbe pri dobičku iz deležev v kapitalu, ki jim jih v transakciji zagotovi prevzemna družba. Poleg tega po 68. členu ZGD-1 (2009) na dan obračuna združitve prevzeta (prenosna) družba obvezno sestavi zaključno poročilo, na katero se izvede računovodska razmejitev poslov med prevzeto in prevzemno družbo, zato ZGD-1 (2009) dan obračuna imenuje tudi bilančni presečni dan zaključnega poročila. Od tega dneva dalje se pri združitvah na podlagi 7. točke drugega odstavka 581. člena ZGD-1 (2009) in pri delitvah na podlagi 9. točke drugega odstavka 624. člena ZGD-1 (2009) šteje, da so dejanja prevzete oziroma prenosne družbe opravljena za račun prevzemne družbe. V praksi se ta dan označuje tudi kot datum "ekonomskega" prenosa lastništva nad premoženjem, ki se prenaša, ne glede na to, da so postopki formalnopravno zaključeni šele z vpisom združitve ali delitve v sodni register, ko transakcija tudi pravno učinkuje. Plavšak (v Kocbek et al., 2006, str. 448–449) razlaga, da ima dan obračuna združitve oziroma delitve naravo dogovora med prevzeto (prenosno) in prevzemno družbo, da vsi pravni posli in druga pravna dejanja, opravljena po dnevu obračuna združitve oziroma delitve, učinkujejo za račun prevzemne družbe, in sicer:

- kadar je pravna posledica pravnih dejanj pridobitev pravic, se šteje, da je pravice pridobila prevzemna družba;
- kadar je pravna posledica pravnih dejanj nastanek obveznosti, se šteje, da gre za obveznosti prevzemne družbe.

Plavšak (v Kocbek et al., 2006, str. 448–449) tudi pojasnjuje, da je zaradi opisanih pravnih učinkov dan obračuna združitve oziroma delitve dan, na katerega se določijo menjalna razmerja in denarna doplačila, kasnejši poslovni dogodki pa na določitev menjalnega razmerja ne vplivajo. Z drugimi besedami, dan obračuna združitve oziroma delitve je bilančni presečni dan, na katerega se sestavijo zaključna poročila prevzetih ali prenosnih družb. Ker se zaključna poročila sestavljajo ob smiselni uporabi vseh določb, ki veljajo za letna poročila, je zaključno poročilo sestavljeno iz poslovnega in računovodskega poročila, s tem pa vključuje zadnje računovodske izkaze prenosne ali prevzete družbe pred datumom obračuna združitve ali delitve. Po datumu obračuna namreč prenosna ali prevzeta družba ne sestavlja več letnega poročila. Izjema je postopek oddelitve oziroma izčlenitve, v katerem prenosna družba ne preneha, zato po dnevu obračuna še sestavlja letno poročilo, vendar brez premoženja, ki se prenaša na prevzemno družbo, ter brez z njim povezanih poslovnih dogodkov. Vsi poslovni dogodki iz premoženja, ki se prenaša od obračuna združitve ali delitve dalje, učinkujejo za račun prevzemne družbe, zato jih v svoje poslovne knjige in letna poročila vključuje od datuma obračuna dalje prevzemna družba. Enako je pojasnjeno tudi v Pojasnilu 1 SRS 22 (2006) – Vodenje poslovnih knjig pri

združitvah in delitvah (Slovenski inštitut za revizijo, 2006b). Dobiček ali izguba iz delovanja podjetja po datumu obračuna zato učinkuje na prevzemno družbo, hkrati pa so lastniki prevzete ali prenosne družbe, ki v zameno za prenos premoženja pridobijo lastniške deleže v prevzemni družbi, po datumu obračuna že udeleženi pri dobičku prevzemne družbe.

Časovna razmejitev pravice lastnikov prevzete družbe do udeležbe pri dobičku prevzemne družbe je za lastnike ključna z vidika določitve trenutka zamenjave kapitalskih finančnih instrumentov. Povedano drugače: pridobitev pravice do udeležbe pri dobičku prevzemne družbe je povezana z izgubo pravice do udeležbe pri dobičku v prevzeti družbi, zato je to tudi dan prehoda tveganj in koristi iz njihove finančne naložbe. Lastniki zato ta dan upoštevajo tudi kot dan zamenjave finančne naložbe v poslovnih knjigah, to je dan odprave finančne naložbe v kapital prevzetih družb ter začetne pripoznave finančne naložbe v kapital prevzemne družbe. Pogodba o pripojitvi določa tudi dan, od katerega velja, da so dejanja prevzetih družb opravljena za račun prevzemne družbe (dan obračuna združitve), ki je običajno enak kot dan, od katerega dalje imajo lastniki prevzete družbe pravico do udeležbe pri dobičku prevzemne družbe. Pogodba o pripojitvi mora biti revidirana, pripojitveni revizor pa o tem sestavi pisno poročilo. Iz zakonsko določene vsebine zahtevanega poročanja pripojitvenega revizorja je razvidno, da je vloga revizorja varovanje interesov družbenikov. Pripojitveni revizor po petem odstavku 583. člena ZGD-1 (2009) v poročilu izrazi mnenje o tem, ali sta zagotovitev delnic prevzemne družbe po menjalnem razmerju, predlaganem v pogodbi o pripojitvi, in višina morebitnih denarnih doplačil ali ponujena odpravnina **na obračunski dan transakcije** primerno nadomestilo za delnice prevzete družbe. Z drugimi besedami, pripojitveni revizor odloči o primernosti nabavne vrednosti prevzema, ki je odločilna za določitev menjalnega razmerja.

Dan obračuna združitve oziroma delitve je po ZGD-1 (2009) časovni mejnik, ki razmejuje tveganja in koristi iz premoženja in iz poslov prevzetih družb, torej gre za časovno razmejevanje ekonomskih posledic združitve. Posledično prevzete družbe na dan obračuna združitve pripravijo zaključno poročilo (zadnje letno poročilo), ki pa je po 68. členu ZGD-1 (2009) lahko največ devet mesecev pred vložitvijo predloga za vpis združitve v sodni register. Od dneva obračuna združitve se po točki 1(e) 5. člena Direktive 2011/35/EU transakcije prevzete družbe za računovodske namene obravnavajo kot posli prevzemne družbe. Iz navedenega razloga je dan obračuna združitve odločilen presečni dan za računovodsko obravnavo pri prevzeti družbi, prevzemni družbi in tudi pri lastnikih prevzete in prevzemne družbe. Čeprav ekonomske posledice združitve učinkujejo že od

dneva obračuna združitve, pa pravne posledice združitve nastanejo šele z vpisom združitve v poslovni register. Na ta dan po 591. členu ZGD-1 (2009):

- poveča se osnovni kapital prevzemne družbe (kadar je to potrebno ali dopustno);
- celotno premoženje prevzetih družb (stvarno premoženje, pravice intelektualne lastnine, finančne naložbe, denarna sredstva, dolgovi, rezervacije itd.) preide na prevzemno družbo;
- prevzemna družba vstopi v vsa pravna razmerja, v katera so bile pred združitvijo vključene prevzete družbe;
- prevzete družbe prenehajo in
- delničarji prevzetih družb postanejo delničarji prevzemne družbe.

3. OPREDELITEV POSLOVNIH KOMBINACIJ PO SRS 2016

Tudi SRS 2016 poslovnih kombinacij ne urejajo v posebnem računovodskem standardu, pač pa so pravila vključena v 6. točko Okvira k Uvodu v SRS 2016. Opredelitev poslovne kombinacije (združitve) je povzeta po MSRP 3, pri čemer ima Okvir k Uvodu v SRS 2016 bistveno manj pojasnjevalnih določb glede podjetja in prevzema, kot pa MSRP 3.

Poslovna kombinacija (združitev) po SRS 2016 je transakcija ali drug poslovni dogodek, v katerem **prevzemnik pridobi obvladovanje enega podjetja ali več podjetij**¹. Za podjetje se šteje povezana celota aktivnosti in sredstev, ki je lahko predmet upravljanja in vodenja za namene zagotavljanja donosa v obliki dividend ali udeležbe v dobičku, nižjih stroškov ali drugih gospodarskih koristi neposredno investitorju ali drugim lastnikom ali udeležencem. Pri podjetju gre lahko za pravno osebo ali pa tudi ne, s čimer SRS 2016 izrecno poudarjajo pojmovno razliko v razmerju do "poslovnega subjekta" po SRS 2006.

Prevzemnik obvladuje podjetje, če je izpostavljen spremenljivemu donosu iz podjetja ali ima iz svoje udeležbe v tem podjetju pravice do spremenljivega donosa ter lahko s svojim vplivom, ki ga ima na podjetje, vpliva na donos. Prevzemnik vpliva na podjetje, če lahko na podlagi obstoječih pravic trenutno usmerja pomembne dejavnosti podjetja, tj. dejavnosti, ki bistveno vplivajo na donos tega podjetja. Vpliv na podjetje lahko izhaja neposredno in izključno iz glasovalnih pravic, ki temeljijo na kapitalskih instrumentih, kot so delnice, ter ga je mogoče oceniti na podlagi glasovalnih pravic, ki izhajajo iz teh deležev, lahko pa izhaja tudi iz enega pogodbenega sporazuma ali več pogodbenih sporazumov.

---

¹ SRS 2016 namesto pojma podjetje uporablja pojem podjetje, s katerim želi izrecno poudariti, da gre za podjetje v ekonomskem smislu.

Pri vsaki poslovni kombinaciji je treba eno od organizacij, ki so udeležene pri kombinaciji, določiti kot prevzemnika. Prevzemnik določi datum prevzema, to je datum, ko pridobi obvladovanje prevzetega podjetja. Na datum prevzema prevzemnik ločeno od dobrega imena pripozna opredeljiva pridobljena sredstva, prevzete obveznosti in neobvladujoči delež v prevzetem podjetju.

Družbe, ki uporabljajo SRS-je, pa so prednostno zavezane upoštevati določbe ZGD-1 (2009), ki avtonomno ureja vprašanje obvladovanja v 56. členu. Skladno z določbami ZGD-1 (2009) ima družba položaj obvladujoče družbe (torej obvladuje drugo družbo), če je izpolnjen eden od naslednjih pogojev:

- če ima večino glasovalnih pravic v drugi družbi,
- če ima pravico imenovati ali odpoklicati večino članov posloводства ali nadzornega sveta druge družbe in je hkrati družbenik te družbe,
- če ima pravico do prevladujočega vpliva nad drugo družbo na podlagi podjetniške pogodbe ali drugega pravnega temelja,
- če je družbenik v drugi družbi in če na podlagi pogodbe z drugimi družbeniki nadzoruje večino glasovalnih pravic v tej družbi,
- če ima prevladujoči vpliv nad drugo družbo oziroma ga dejansko izvaja ali si podredi vodenje te družbe.

Neposrednim glasovalnim pravicam obvladujoče družbe ali pravicam imenovanja in odpoklica se prištejejo še pravice, katerih imetnik je druga družba, ki je odvisna od obvladujoče družbe, ter pravice oseb, ki delujejo za račun obvladujoče družbe ali druge njej odvisne družbe. Nasprotno se od vseh glasovalnih pravic v odvisni družbi odštejejo glasovalne pravice, ki jih ima odvisna družba sama, odvisna družba te družbe ali oseba, ki deluje v svojem imenu, vendar za račun teh družb (torej pravice iz lastnih poslovnih deležev). Pivka in Ivanjko (v Kocbek et al., 2006, str. 239–242) razlagata, da je za obstoj obvladovanja oziroma odvisnosti odločilno, da ima obvladujoča družba vpliv (neposreden ali posreden) na bistvena področja delovanja odvisne družbe, to je na vodenje poslov družbe, zlasti na oblikovanje poslovne politike oziroma na usklajeno delovanje obeh družb za doseganje skupnih poslovnih ciljev, ter na financiranje. Pomembno je, da lahko poslovanje odvisne družbe oziroma njeni rezultati poslovanja vplivajo na rezultate poslovanja obvladujoče družbe. Po njunem mnenju je družba obvladujoča, kadar razpolaga s sredstvi, ki ji omogočajo, da druga družba ravna po njeni volji. Zadostuje, da obstaja možnost uporabe sredstva za obvladovanje. Pri tem je treba ugotoviti, ali ima obvladujoča družba dejansko možnost vplivati na vodenje odvisne družbe, in možnost, gledano na daljši rok, ukrepati, če odvisna družba ne ravna po njeni volji. Podgorelec (2014, str. 49) opozarja, da korporacijske odvisnosti ni pravilno enačiti z ekonomsko (gospodarsko) odvisnostjo. Ekonomska odvisnost se lahko kaže v različnih oblikah, npr. tudi v obliki pogodb o dobavi,

kreditnih razmerjih, franšizne vključenosti itd. Odvisnost, ki izhaja iz povsem gospodarskih ali poslovnih okoliščin, še ne utemeljuje odvisnosti, ki bi ustvarjala razmerje obvladujoče in odvisne družbe.

Iz navedenega je možno še ugotoviti, da je razlaga določb ZGD-1 (2009) glede obstoja obvladujoče družbe oziroma obvladovanja vsebinsko primerljiva z obvladovanjem, ki je opredeljeno v MSRP 10 (IASB, 2015d) in komentarju k temu standardu. Enotnost lahko pomembno prispeva tudi k primerljivemu računovodskemu poročanju, saj je tako v MSRP 10 (IASB, 2015d) kot tudi v ZGD-1 (2009) z obstojem obvladovanja povezana tudi zahteva po sestavi konsolidiranih računovodskih izkazov. Izpostavljam še pogodbeno obvladovanje, ki ne temelji na članski udeležbi v kapitalu odvisne družbe. V primeru pogodbe o obvladovanju po 533. členu ZGD-1 (2009) družba podredi vodenje družbe drugi družbi. To dejstvo ustvarja neizpodbitno domnevo, da je družba, ki je podredila svoje vodenje drugi družbi, odvisna od družbe, ki je pridobila pravico do vodenja. Družbi sta s pogodbo o obvladovanju povezani v pogodbeni koncern (Pivka & Ivanjko v Kocbek et al., 2006, str. 288). S sklenitvijo pogodbe o obvladovanju obvladujoča družba kot prevzemnica uporabi računovodska pravila MSRP 3 pri sestavi konsolidiranih računovodskih izkazov, s čimer se pogodbeni koncern in dejanski koncern izenačita glede zahtev računovodskega poročanja.

4. ZAKLJUČEK

Naslov MSRP 3 – Business Combinations (Uredba Evropske komisije (ES) št. 1126/2008) je iz izvirnega angleškega jezika v slovenski jezik preveden kot Poslovna združitev. Enak prevod so prevzeli tudi SRS 2006 (Slovenski inštitut za revizijo, 2006a). Vendar združitev po ZGD-1 ni poslovna kombinacija (združitev), ker je bistvo transakcij s podjetji **v prevzemu drugega podjetja**, kar pa ni vedno značilno za združitev in delitve kot materialno-statusno preoblikovanje.

Transakcije s podjetji so zgolj tiste, **v katerih prevzemnik pridobi obvladovanje enega podjetja ali več podjetij**. Ne glede na spreminjanje formalne opredelitve transakcij s podjetji v MSRP 3 je bistvo teh transakcij vedno v **prevzemu podjetja**. Poleg **prevzema** je bistveni element teh transakcij **podjetje** (angl. *business*). Za podjetje je značilno, da gre za organizirano celoto vložkov (angl. *inputs*), ki so povezani v organizirani proces zato, da omogočajo določene učinke (angl. *outputs*). V tem se podjetje razlikuje od sredstev, ki so statična (naložbena) kategorija. **Prevzem** (nakup) sredstev, ki nimajo značilnosti podjetja, ne spada med transakcije s podjetji.

Drug bistveni element poslovne kombinacije je prevzem. Prevzemnik pridobi obvladovanje le, če je izpostavljen spremenljivemu donosu ali ima pravice do

spremenljivega donosa iz svoje udeležbe v podjetju, ter lahko s svojim vplivom na podjetje vpliva na ta donos. Zato se transakcije med podjetji pod skupnim upravljanjem ne morejo obravnavati kot prevzemne, kakršnokoli pripoznavanje dobrega imena ali prihodkov iz pripojitve pa je v nasprotju s temeljnim razumevanjem poslovnih kombinacij.

Da bi že na formalni ravni SRS 2016 ločili prevzemne transakcije od združitve oziroma delitev po ZGD-1, se poglavje po novem imenuje *Poslovne kombinacije* (združitve) in ne več *Poslovne združitve*. Morda bo to vsaj delno pripomoglo k večjemu razumevanju predmetnih transakcij.

5. LITERATURA IN VIRI

1. Deloitte iGAAP. (2015). *A guide to IFRS reporting, Part 2* (2015). London: Deloitte LLP.
2. International Accounting Standard Board. (2004). *MSRP 3: Business Combinations*. London: International Accounting Standard Board.
3. International Accounting Standard Board. (2008). *MSRP 3: Business Combinations*. London: International Accounting Standard Board.
4. International Accounting Standard Board. (2015). *Post-implementation Review of IFRS 3 Business Combinations. Report and Feedback Statement*. London: International Accounting Standard Board.
5. International Accounting Standard Board. (2015c). *MSRP 3: Business Combinations*. 2015 Green Book. London: International Accounting Standard Board.
6. International Accounting Standard Board. (2015d). *MSRP 10: Consolidated Financial Statements*. 2015 Green Book. London: International Accounting Standard Board.
7. International Accounting Standard Board. (2016). *International Financial Reporting Standards-Part B. Basis for Conclusions*. London: International Accounting Standard Board.
8. International Accounting Standard Committee. (1998a). *MRS 22: Business Combinations*. London: International Accounting Standard Committee.
9. International Accounting Standard Committee. (1998b). *SIC-9 Business Combinations – Classification either as Acquisitions or Uniting of Interests*. Najdeno 20. maja 2016 na spletni strani <http://www.iasplus.com/en/standards/sic/sic-9>.
10. International Accounting Standard Committee. (2000). *SIC-22 Business Combinations – Subsequent Adjustment of Fair Value and Goodwill Initially Reported*. Najdeno 20. maja 2016 na spletni strani <http://www.iasplus.com/en/standards/sic/sic-22>.
11. International Accounting Standard Committee. (2001). *SIC-28 Business Combinations – "date of Exchange" and Fair Value of Equity Instruments*. Najdeno 20. maja 2016 na spletni strani <http://www.iasplus.com/en/standards/sic/sic-28>.
12. International Financial Reporting Interpretations Committee. (2011). *IFRIC Update*. London: International Accounting Standard Board.
13. Ivanjko, Š., Kocbek, M., & Prelič, S. (2009). *Korporacijsko pravo (2. izdaja)*. Ljubljana: GV Založba.
14. Kocbek, M. et al. (2006). *Veliki komentar Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1)*. Ljubljana: GV Založba.

15. Pate, B. (2011). *Materialna statusna preoblikovanja gospodarskih družb. Seminarско gradivo*. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
16. Plavšak, N. (2015). Pripojitev s povečanim finančnim vzvodom. *Podjetje in delo*. Ljubljana: Inštitut za delo pri Pravni fakulteti.
17. Podgorelec, P. et al. (2014). *Koncerni. IUS Software*. Ljubljana: GV založba.
18. Slovenski inštitut za revizijo. (2004). *SRS-2001 (3. izdaja)*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
19. Slovenski inštitut za revizijo. (2006a). *SRS-2006*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
20. Slovenski inštitut za revizijo. (2006b). *Pojasnilo 1 k SRS 22 (2006) – Vodenje poslovnih knjig pri združitvah in delitvah*. Najdeno 20. junija 2016 na spletni strani http://www.si-revizija.si/sites/default/files/standardi/srs-2006_22-poj_01.pdf.
21. Slovenski inštitut za revizijo. (2016). *SRS-2016*. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
22. Uredba Komisije (ES) št. 1126/2008 z dne 3. novembra 2008 o sprejetju nekaterih mednarodnih računovodskih standardov v skladu z Uredbo (ES) št. 1606/2002 Evropskega parlamenta in Sveta. (2008). *Uradni list EU*, št. L 320/2008, in kasnejše spremembe.
23. Ustava Republike Slovenije. (1991). *Uradni list RS*, št. 33/91-I, 42/97–UZS 68, 66/00–UZ 80, 24/03–UZ 3a, 47, 68, 69/04–UZ 14, 69/04–UZ 43, 69/04–UZ 50, 68/06–UZ 121, 140, 143, 47/13–UZ1 48 in 47/13–UZ 90, 97, 99.
24. Zakon o gospodarskih družbah-ZGD-1. (2009). *Uradni list RS*, št. 65/09–UPB1, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13–odl. US, 82/13, 55/15.

Dr. Andreja Primec*

Nefinančno poročanje po ZGD-1

Non-financial reporting under the revised Companies Act (ZGD-1)

POVZETEK ● Zahteva po razkrivanju nefinančnih informacij, uveljavljena z Direktivo 2014/95/EU, je trenutno zadnja v nizu zahtev po preglednem in jasnem poročanju gospodarskih družb. Prvotni namen razkrivanja podatkov, ki je sprva vključeval podatke o finančnem poslovanju in upravljanju družb, je bil povrnitev izgubljenega zaupanja širše javnosti v kapitalske trge in korporativno upravljanje. Nefinančno poročanje naj dolgoročno pripomore k izboljšanju njihove družbene odgovornosti, saj z razkrivanjem podatkov o nefinančnem poslovanju družba izkazuje svoj odnos do naravnega in socialnega okolja. To je pomembna informacija za vse zainteresirane, ki z družbo sodelujejo ali se odločajo z njo sodelovati. Prav tako je razkrivanje nefinančnih informacij priložnost tudi za družbe, da si pridobijo ali izboljšajo svoj ugled.

Nefinančno poročanje po določbah ZGD-1 pomeni obveznost za določene velike družbe in skupine, da razkrijejo nekatere nefinančne podatke v obliki izjave o nefinančnem poslovanju in z opisom politike raznolikosti. Prav ta je sestavni del izjave o upravljanju družb, obe izjavi (o nefinančnem poslovanju in o upravljanju) pa sta sestavni del poslovnega poročila gospodarskih družb, za pripravo in objavo katerega so zadolženi in odgovorni organi vodenja in nadzora. Izjavo o nefinančnem poslovanju in opis politike raznolikosti pregleda revizor, pri čemer se omeji na njuno formalno popolnost.

Ključne besede ● izjava o nefinančnem poročanju, politika raznolikosti, korporativna družbena odgovornost

SUMMARY ● Request for disclosure of non-financial information, established with Directive 2014/95/EU, is presently the last one in the set of requests for transparent reporting by companies. The initial intention of disclosure of information, which included financial and corporate governance information, was to restore the lost confidence of the public in the capital markets and corporate governance. Non-financial reporting should contribute to improvement of corporate social responsibility in the long run, because disclosure of non-financial information expresses the company's relation to the natural and social environment. This is important information for all interested who work with the company or are still deciding for working with the company.

---

* Andreja Primec, dr. pravnih znanosti, izr. prof. na Ekonomsko-poslovni fakulteti Univerze v Mariboru, andreja.primec@um.si.

Non-financial reporting is also an opportunity for companies to gain or to improve their reputation.

Non-financial reporting under the Slovenian Companies Act (ZGD-1) means an obligation for large companies and groups to disclose some non-financial information in the form of non-financial statement and with a description of their diversity policy. The latter is a part of the corporate governance statement, and both statements (non-financial and corporate governance) are part of the business report, which preparation and publication is a duty and responsibility of the company's management and control bodies. The auditor checks the non-financial statement and the description of the diversity policy, whereby he is limited to their formal completeness.

Key words ● *non-financial statement, diversity policy, corporate social responsibility*

JEL: K 20, G 30

1. UVOD

Za doseganje trajnostnega razvoja, ki je osrednji cilj strateških dokumentov na najvišji ravni (Agenda OZN 2030 za trajnostni razvoj in Evropa 2020 – Strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast), je treba doseči ravnovesje med gospodarskimi, socialnimi in okoljskimi zahtevami oziroma potrebami. To terja vključevanje vseh deležnikov družbene skupnosti: držav, mednarodnih organizacij, lokalnih skupnosti, akademskih skupnosti, korporacij, civilnih združb in posameznikov. Ker so njihovi interesi različni, je zastavljeni cilj mogoče uveljaviti le na podlagi skupnih prizadevanj, ki od njih terjajo dobršno mero strpnosti in pripravljenosti za iskanje kompromisnih rešitev. Vsi morajo izkazovati družbeno odgovorno ravnanje. Največjo vlogo pri uveljavljanju odgovornega ravnanja nosijo tisti, ki imajo največji vpliv v družbeni skupnosti, torej države. Te morajo s političnimi ukrepi in z drugimi spodbudami razvijati družbeni dialog med vsemi predstavniki posameznih družbenih skupin ter postavljati okvir za družbeno odgovorno obnašanje in tlakovati pot trajnostnega razvoja.

Z vztrajnim ozaveščanjem o pomenu in vlogi družbene odgovornosti, pri čemer imajo veliko zaslug predstavniki civilne družbe, postaja družbeno odgovorno ravnanje v zadnjih letih vedno pomembnejši vzorec tudi obnašanja korporacij, za kar se je uveljavil izraz korporativna družbena odgovornost (*angl. corporate social responsibility*). Korporativna družbena odgovornost pomeni, da si podjetja pri svojem poslovanju ne prizadevajo spoštovati le gospodarskih in pravnih vprašanj, temveč tudi okoljska in socialna vprašanja, v širšem smislu pa tudi spoštovanje človekovih pravic, etike dela, boja proti podkupovanju in korupciji (Bohinc, 2016, str. 180–181). Gospodarske družbe postopoma spoznavajo, da za uspešnost

delovanja ni pomembno le kopičenje dobička, temveč tudi skrb za druge potrebe širšega in bližnjega naravnega in socialnega okolja, v katerem delujejo. Ker zavest o družbeni odgovornosti še ni prodrla do vseh gospodarskih subjektov, kjer pa je prisotna, se zelo različno pojmuje, tako po kvaliteti kot kvantiteti, so se v znanstvenih in strokovnih krogih začele razprave o tem, da bi bilo smiselno gospodarske subjekte zavezati k družbeno odgovornemu ravnanju v obliki prisilnih zakonskih pravil. Stališča do tega vprašanja so zelo neenotna, predvsem zato, ker bi se z normativnim urejanjem družbene odgovornosti gospodarskih subjektov posegalo v njihovo avtonomijo.

Vseeno pa lahko kot primer normativnega poseganja v urejanje družbene odgovornosti korporacij izpostavimo Direktivo 2014/95/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2014 o spremembi Direktive 2013/34/EU glede razkritja nefinančnih informacij in informacij o raznolikosti nekaterih velikih podjetij in skupin (v nadaljevanju Direktiva 2014/95/EU). Ta direktiva uvaja obvezno poročanje o določenih nefinančnih informacijah za velike gospodarske družbe in skupine. Nefinančno poročanje pa je osrednja tema našega prispevka, ki jo podrobneje predstavljamo v nadaljevanju.

2. PRAVNA PODLAGA

Obveznost nefinančnega poročanja določenih družb je bila uveljavljena z Direktivo 2014/95/EU, ki je vsebinsko dopolnila računovodsko direktivo iz leta 2013. Pobudo zanjo je sprožil Evropski parlament. V resoluciji o družbeni odgovornosti gospodarskih družb z dne 6. 2. 2013 je ugotavljal, kako pomembno je gospodarske družbe spodbujati k preglednemu in odgovornemu poslovnemu ravnanju, saj le-to zagotavlja prepoznavanje tveganj za trajnostno rast. Razkritje nefinančnih informacij je nujno za prehod v trajnostno globalno gospodarstvo, ki povezuje dolgoročno donosnost s socialno pravičnostjo in z varstvom okolja. V tem pogledu razkritje nefinančnih informacij pripomore k merjenju, spremljanju in upravljanju uspešnosti podjetij ter njihovega vpliva na družbo (3. točka Uvoda Direktive 2014/95/EU). Razkrivanje nefinančnih informacij je pomembno tako za same gospodarske subjekte kot tudi za delničarje in druge zainteresirane osebe (investitorje, dobavitelje itd.). Gospodarske družbe praviloma ne poslušajo samo na območju ene države, zato mora biti poročanje o nefinančnih informacijah usklajeno na ravni EU-ja. Enotnost, ustreznost in primerljivost informacij, o katerih naj družbe poročajo, pripomorejo tudi h konkurenčnosti gospodarskih subjektov v EU-ju, saj lahko sporočanje nefinančnih podatkov pomeni konkurenčno prednost posamezne družbe pred drugimi. Da bi se izpolnila zahteva po poenotenem in primerljivem poročanju ter da bi bilo poročanje kar se da

enostavno za družbe, bo Komisija pripravila nezavezujoče smernice o metodologiji za poročanje o nefinančnih informacijah, vključno s splošnimi in sektorskimi ključnimi nefinančnimi kazalniki uspešnosti.

Države članice EU-ja so morale vsebino Direktive 2014/95/EU implementirati v svojo zakonodajo do 6. 12. 2016. Vlada Republike Slovenije je v ta namen pripravila predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o gospodarskih družbah ZGD-1J (v nadaljevanju ZGD-1J), ki ga je Državni zbor sprejel na svoji seji 21. 3. 2017. ZGD-1J je bil 31. 3. 2017 objavljen v Uradnem listu RS, št. 15/201, in velja od 15. 4. 2017. Ker se informacije o nefinančnem poslovanju družbe objavijo v obliki posebne izjave, ki je praviloma sestavni del izjave o upravljanju družbe, leta pa je sestavni del poslovnega poročila, bodo družbe morale nefinančne informacije prvič razkriti leta 2018 v poslovnem poročilu za poslovno leto 2017, kar je v skladu z določbami Direktive 2014/95/EU (1. odst. 4. člena).

3. POTREBA PO PREGLEDNEM POROČANJU O POSLOVANJU GOSPODARSKIH DRUŽB

Po številnih finančnih škandalih in propadih velikih korporacij v ZDA in Evropi v prvih letih 21. stoletja se je pojavila potreba po učinkovitejšem in odgovornejšem korporativnem upravljanju. V ta namen je bil v ZDA sprejet Sarbanes-Oxleyjev zakon v letu 2002, v EU-ju pa je v to dogajanje posegla Direktiva 2006/46/ES o letnih računovodskih izkazih in konsolidiranih računovodskih izkazih kot sestavni del ukrepov, ki naj zagotovijo, da se povrne izgubljeno zaupanje kapitalskega trga pa tudi širše javnosti v finančne izkaze in poročila družb. Z uvedbo izboljšanih in doslednih posebnih razkritij ter z objavljanjem informacij o poslovanju naj se poveča preglednost finančnega poslovanja družb. Direktiva je uvedla tudi zahtevo po razkrivanju podatkov o korporativnem upravljanju v posamezni družbi v obliki tako imenovane izjave o korporativnem upravljanju (angl. statement of corporate governance). Ti podatki so pomembni za deležnike, ki imajo opravka z družbo (dobavitelji, upniki, delavci, država, banke, investitorji), da lahko še pred začetkom sodelovanja z družbo ugotovijo, kako se družba upravlja.

Potreba po objavi podatkov o finančnem poslovanju in korporativnem upravljanju se je postopoma širila tudi na objavljanje drugih pomembnih podatkov v zvezi z delovanjem družbe, na nefinančne informacije o njenem poslovanju. Tej potrebi je bilo zadoščeno z uveljavitvijo Direktive 2014/95/EU, ki je uvedla obveznost razkrivanja nefinančnih informacij in informacij o raznolikosti nekaterih velikih podjetij in skupin. Pomembno je zavedanje, da se uspeh korporacij ne meri več le na podlagi ekonomskih rezultatov, temveč tudi po odgovornem ravnanju do družbe (Primec, Belak, 2017, str. 158).

4. NAMEN NEFINANČNEGA POROČANJA

Nefinančno poročanje vključuje razkrivanje podatkov o nefinančnem poslovanju družbe, ki jih družba objavi v tako imenovani izjavi o nefinančnem poslovanju, ter razkrivanje informacij o raznolikosti članov upravnih, poslovnih ali nadzornih organov družb (politika raznolikosti). Tako izjava o nefinančnem poslovanju kot tudi opis politike raznolikosti pa sta sestavni del poslovnega poročila družb.

Obveznost razkrivanja nefinančnih informacij je bila uvedena, da bi se izboljšala družbena odgovornost družb, zato morajo pri svojem poslovanju in načrtovanju strategije upoštevati tudi druga (socialna, okoljska ...) vprašanja. Z razkrivanjem nefinančnih informacij lahko družbe bolje obvladujejo nefinančna tveganja in priložnosti, s tem pa vplivajo na izboljšanje nefinančne uspešnosti. Nefinančne informacije so tudi pomemben vir podatkov za bodoče vlagatelje in civilno družbo pri presoji učinkov in tveganj, povezanih s poslovanjem podjetja. Zaradi naraščanja zahtev družbeno odgovornih in drugih investorjev po nefinančnih informacijah se vedno več družb odloča za razkritje tovrstnih informacij v letnih oziroma samostojnih poročilih (Predlog ZGD-1J, 2016, str. 7).

Z nefinančnim poročanjem naj se vlagatelj in potrošnik na enostaven način zagotovijo primerljive informacije o vplivu družbe na naravno in socialno okolje, kar jim bo omogočalo, da se na verodostojni podlagi odločijo za sodelovanje ali "nesodelovanje" z družbo. Nefinančno poročanje pa pomeni tudi priložnost za gospodarske družbe, da o svojih prizadevanjih in uspehih obveščajo javnost in s tem pridobivajo ugled in so na dolgi rok tudi poslovno uspešnejše.

5. IZJAVA O NEFINANČNEM POSLOVANJU

5.1. Zavezanci

Po noveli ZGD-1J so izjavo o nefinančnem poslovanju dolžne pripraviti samo velike družbe, ki so subjekti javnega interesa (družbe, z vrednostnimi papirji katerih se trguje na organiziranem trgu vrednostnih papirjev, banke in zavarovalnice) in katerih povprečno število zaposlenih je na bilančni presečni dan večje od 500. Zavezanci za pripravo izjave o nefinančnem poslovanju so tudi družbe, ki so zavezane za pripravo konsolidiranega letnega poročila ter katerih povprečno število zaposlenih na konsolidirani ravni je večje od 500.

Direktiva 2014/95/EU izrecno določa, da so te obveznosti oproščena majhna in srednja podjetja, čemur sledi tudi novela ZGD-1J. Izjema velja tudi za odvisno družbo, ki je vključena v konsolidirano poslovno poročilo obvladujoče družbe ali ločeno poročilo te obvladujoče ali druge družbe. Upoštevajoč navedene kriterije

ter javno dostopne podatke Javne agencije za javnopravne evidence, bo k pripravi izjave o nefinančnem poslovanju zavezanih manj kot 50 družb, ki imajo svoj sedež na območju RS (Predlog ZGD-1J, str. 7).

5.2. Vsebina izjave

Izjava o nefinančnem poslovanju je vsebinsko sestavni del poslovnega poročila, ki pa ga lahko družba formalno pripravi kot ločeno poročilo. V tem primeru se ločeno poročilo objavi skupaj s poslovnim poročilom ali pa se ločeno poročilo objavi na spletni strani družbe v razumnem roku, ki ne presega šestih mesecev po dnevu bilance stanja, poslovno poročilo pa se nanj sklicuje.

Tabela 1: Prikaz vsebine izjave o nefinančnem poslovanju

I.	kratek opis poslovnega modela	
II.	opis okoljske politike	+ izvajanje postopkov skrbnega pregleda
	opis socialne politike	+ rezultati teh politik
	opis kadrovske politike	+ glavna tveganja pri njihovem izvajanju
	opis politike spoštovanja človekovih pravic	
	opis politike boja proti korupciji in podkupovanju	+ obvladovanje teh tveganj
III.	ključni nefinančni kazalniki uspešnosti (pomembni za dejavnosti družbe).	

Vir: Lasten.

Izjava o nefinančnem poslovanju vsebuje informacije, ki so potrebne za razumevanje razvoja, uspešnosti in položaja podjetja ter učinka njegovih dejavnosti. Za zadovoljitev teh kriterijev mora izjava vsebovati vsaj informacije o okoljskih, socialnih in kadrovskih zadevah, spoštovanju človekovih pravic ter zadevah v zvezi z bojem proti korupciji in podkupovanju. Poleg naštetega pa mora izjava vsebovati še kratek opis poslovnega modela, opis politik družbe glede navedenih zadev, med drugim v zvezi z izvajanjem postopkov skrbnega pregleda; z rezultati teh politik, glavnimi tveganji v zvezi z navedenimi zadevami,

ki so povezana z dejavnostmi družbe, vključno z njenimi poslovnimi odnosi, proizvodi ali storitvami, kadar je to ustrezno in sorazmerno, ki bi lahko povzročili resne škodljive učinke na teh področjih, ter načini, kako družba upravlja ta tveganja, in ključnimi nefinančnimi kazalniki uspešnosti, pomembnimi za posamezne dejavnosti (prvi odstavek 70.c člena ZGD-1). Naštete informacije se nanašajo na preteklo obdobje poslovanja.

Če družba katere od navedenih politik ne izvaja, to v izjavi o nefinančnem poslovanju jasno in utemeljeno obrazloži.

6. POLITIKA RAZNOLIKOSTI

Politika raznolikosti se nanaša na zastopanost v organih vodenja in nadzora družbe glede vidikov, kot so na primer spol, starost ali izobrazba, in navedbo ciljev, način izvajanja ter dosežene rezultate politike raznolikosti v obdobju poročanja. Če se politika raznolikosti v družbi ne izvaja, se to navede (7. točka petega odstavka 70. člena ZGD-1). Podatki o politiki raznolikosti družbe so sestavni del izjave o upravljanju. Zato morajo te podatke razkriti vse družbe, ki so dolžne pripraviti izjavo o upravljanju, to so družbe, ki so zavezane k reviziji letnih poročil (razen srednjih družb), ter družbe, ki morajo pripraviti konsolidirano letno poročilo.

V literaturi se raznolikost opisuje kot heterogenost članov upravnega odbora, ki ima več razsežnosti, od starosti, nacionalnosti, veroizpovedi do politične opredeljenosti in spola (Van Knippenberg et al., 2004, str. 1008). Upravni odbor zaznamujejo število članov in vrsta direktorjev, notranjih ali zunanjih. Zunanji direktorji niso člani najvišjega menedžmenta in tudi njihovi družinski člani niso zaposleni v podjetju (Zahra, Pierce, 1989, str. 306). Obstajajo številni argumenti za raznolikost (kreativnost sprejemanja odločitev, upoštevanje širšega nabora informacij in drznost) in proti (počasnost pri odločanju, konflikti, grupiranje) raznolikosti (Hambrick et al., 1996, str. 665). Nekatere študije, ki so se ukvarjale s proučevanjem vpliva raznolikosti na korporativno družbeno odgovornost, so potrdile, da raznolikost kot celota različnih vplivov učinkuje na korporativno družbeno odgovornost. Druge študije pa so proučevale le posamezne vidike raznolikosti, najpogosteje neodvisnost organov, starost in poklicne kvalifikacije direktorjev. Rezultati raziskav praviloma potrjujejo pozitiven vpliv neodvisnosti organov na korporativno družbeno odgovornost. Zunanji direktorji kot neodvisni člani organov upravljanja si bolj prizadevajo spoštovati etična načela (Ibrahim et al., 2003, str. 395). Raziskave, ki so ugotovljale vpliv starosti članov organov na korporativno družbeno odgovornost, so pokazale, da obstajajo pomembni sinergijski učinki med izkušnjami starejših in energičnostjo mlajših članov na

področju sprejemanja odločitev. Starejši člani se bolj posvečajo dobrobiti družbe, medtem ko so mlajši bolj dovzetni za občutljiva okoljska in etična vprašanja. (Hafsi, Turgot, 2013, str. 466).

Politika raznolikosti glede na spol je v nekaterih državah EU-ja še pred sprejetjem Direktive 2014/95/EU doživela tudi zakonsko določilo v obliki t. i. ženskih kvot. Prva je bila Norveška, ki je leta 2003 sprejela zakon o 40-% spodnji meji zastopanosti za vsak spol v organih družb, ki kotirajo na borzi in imajo več kot 500 zaposlenih. Sledile so ji Španija, Švedska, Francija in Italija (Rao K., Tilt C., 2016, str. 333), in sicer v obliki priporočil ali zakonske uredbe. Raznolikost po spolu ni predmet razprav le v okviru proučevanja korporativne družbene odgovornosti, temveč tudi predmet političnih razprav (Kang et al., 2007, str. 195). Postaja celo predmet razprav globalnih razsežnosti (Rao K., Tilt C., 2016, str. 333). Večina avtorjev, ki proučuje raznolikost po spolu, je ugotovila očitne razlike med vrednotami in razmišljanjem med moškimi in ženskami. Lastnosti, kot so odločnost, agresivnost, neodvisnost, samozavest, tekmovalnost, so praviloma prisotne pri moških, medtem ko pri ženskah prevladuje smisel za nego, skupne interese, ustrežljivost, vdanost, dovzetnost (Eagly, Johannesen, Van Ensen, 2003, str. 572). Ženske običajno zasedajo položaje na "mehkejšem" področju upravljanja, kot je upravljanje človeških virov, korporativna družbena odgovornost, marketing (Zelechowski, Bilimoria, 2006, str. 19).

Po podatkih raziskave Združenja nadzornikov Slovenije je bila povprečna zastopanost žensk v organih odločanja v slovenskih javnih delniških družbah leta 2010 (17 %) višja od povprečja EU-ja (10 %) (ZNS, 2011). Predlagana Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta o zagotavljanju uravnotežene zastopanosti spolov med neizvršnimi direktorji družb, ki kotirajo na borzi, in s tem povezanimi ukrepi iz leta 2012 je postavila cilj, da bi ženske do leta 2020 predstavljale 40 % članstva v organih odločanja. Kot ugotavlja Evropski parlament v svoji resoluciji o napredku pri doseganju enakosti med ženskami in moškimi v Evropski uniji iz leta 2015, pa ta cilj ne bo dosežen, razen Francije, ki je uvedla obvezno zakonsko kvoto.

7. PRAVNI VIDIK – ODGOVORNOST ČLANOV ORGANOV VODENJA IN NADZORA

Za pripravo in objavo podatkov o nefinančnem poslovanju, tako za izjavo o nefinančnem poslovanju kot za politiko raznolikosti, so odgovorni člani organov vodenja in nadzora družbe. Oba dokumenta sta sestavni del poslovnega poročila, le-ta pa letnega poročila, katerega sestava in objava je kolektivna dolžnost organov vodenja in nadzora, kot to izhaja iz prvega odstavka 60.a člena ZGD-1.

Čeprav je njihova odgovornost opredeljena že s splošno določbo 263. člena ZGD-1, ki opredeljuje skrbnost ravnanja, obveznosti in odgovornost organov vodenja in nadzora, je bila na zahtevo direktive 2006/46/ES posebej izpostavljena za sestavo in objavo letnega poročila z vsemi sestavnimi deli, vključno z izjavo o upravljanju družbe in izjavo o nefinančnem poslovanju (ki je bila dodatno uvrščena v besedilo 60.a člena kot posledica implementacije Direktive 2014/93/EU). Izrecna izpostavljenost obeh izjav v besedilu citiranega člena in tudi nadaljnja obveznost članov posloводства, da morajo "letno poročilo in njegove sestavne dele podpisati vsi člani posloводства družbe", iz drugega odstavka 60.a člena ZGD-1, izkazuje pomembnost podatkov obeh izjav. Z objavo postanejo pomembne informacije o poslovanju dostopne širši javnosti, s tem pa člani organov vodenja in nadzora nosijo še večje breme odgovornosti za "resničen in pošten prikaz premoženja in obveznosti družbe, njenega finančnega položaja ter poslovnega izida" (prvi odstavek 61. člena ZGD-1).

Pri kršitvi dolžnosti glede sestave in objave letnih poročil se lahko zoper člane organov vodenja in nadzora uveljavljajo različne oblike odgovornosti: od civilnopravne (odškodninske) do kazenskopravne odgovornosti (odgovornosti za prekršek in pri najhujših kršitvah tudi odgovornosti za kaznivo dejanje), kadar so za to seveda izpolnjeni zakonsko določeni pogoji. Mogoče so tudi korporacijskopravne posledice v obliki predčasnega odpoklica s položaja zaradi obstoja utemeljenega razloga, pri čemer prideta v poštev zlasti dva razloga: izglasovanje nezaupnice in hujša kršitev obveznosti. Zakon nima posebnih pravil, ki bi se nanašala na odgovornost za škodo zaradi kršitve dolžnosti poročanja oziroma v zvezi s sestavo in objavo letnega poročila, tako da se uporabljajo splošna pravila, določena v 263. členu ZGD-1. Izjema velja za javne družbe, za katere so v Zakonu o trgu finančnih instrumentov (v nadaljevanju ZTFI) predvidena nekatera posebna pravila o odškodninski odgovornosti (115. člen). Bistvo teh določb je v tem, da vlagateljem za škodo ne odgovarja le izdajatelj, ampak odgovarjajo tudi člani organov vodenja in nadzora. Gre torej za prebitje načela notranje odgovornosti, ki sicer velja po splošnih pravilih o odškodninski odgovornosti članov posloводства in organa nadzora po 263. členu ZGD-1 (Podgorelec, 2013). Za javne družbe veljajo tudi posebna pravila o prekrških, ki tako dopolnjujejo sistem prekrškov po ZGD-1. ZGD-1 v zvezi s kršitvami dolžnosti objave in sestave letnega poročila kot prekršek opredeljuje nepravočasno izdelavo letnega poročila (če letno poročilo ali konsolidirano letno poročilo ni sestavljeno v rokih iz 54. člena, to je v roku treh oziroma štirih mesecev). Nadalje je storjen prekršek, če letno poročilo ne vsebuje sestavin iz 60. člena, to je predpisanih računovodskih izkazov, vključno s prilogo s pojasnili, ter poslovnega poročila, odvisno od velikosti družbe in od tega, ali gre za javno ali nejavno

družbo. Kot prekršek je kvalificirana tudi opustitev podpisa članov posloводства v skladu s 60.a členom ZGD-1. Za javne družbe veljajo strožja pravila glede korporacijskih razkritij, vključno s krajšimi roki za objavo letnega poročila, njegovimi dodatnimi obveznimi sestavinami ter dolžnostjo objave polletnega poročila. Zato je krog protipravnih ravnanj, ki so sankcionirana kot prekršek, pri teh družbah širši, strožje pa so tudi kazni. Za javne družbe so ta vprašanja urejena v ZTFI-ju, ki v zvezi s tem loči med hujšimi in lažjimi kršitvami (558. in 559. člen).

8. VLOGA REVIZORJA

Od uveljavitve novele ZGD-1J mora revizor pri pregledu poslovnega poročila preveriti tudi, ali vsebuje izjavo o upravljanju družbe in izjavo o nefinančnem poslovanju, pri čemer se omeji na njuno formalno popolnost, vsebinsko pa pregleda le določene podatke (iz 3. in 4. točke petega odstavka 70. člena ZGD-1), vsebovane v izjavi o upravljanju družbe. Enako velja tudi pri pregledu konsolidiranih letnih poročil (prvi odstavek 57. člena ZGD-1).

Revizor mora v okviru nefinančnega poročanja družb le preveriti, ali izjava o upravljanju vsebuje politiko raznolikosti oziroma ali vsebuje vse potrebne podatke. Zakon družbam ne nalaga, da morajo voditi politiko raznolikosti, temveč le, da o njej poročajo, če jo izvajajo. Če politike raznolikosti ne izvajajo, morajo to zapisati in obrazložiti v izjavi o upravljanju. Če ni izjave o politiki raznolikosti, revizor preveri, ali je v izjavi o upravljanju obrazložitev, zakaj je družba ne izvaja.

Tudi pri izjavi o nefinančnem poslovanju mora revizor preverjati formalno popolnost izjave, kar pomeni, da ugotavlja, ali vsebuje vse sestavine, na katere napotuje zakon. Pri tem mora biti še dodatno pozoren na obveznost družbe, ki se mora v okviru poročanja o posamezni politiki, kadar je to mogoče in primerno, sklicevati na zneske v računovodskih izkazih in potrebna dodatna pojasnila. Na primer, če je družba v okviru okoljske politike posodobila čistilno napravo, mora biti to razvidno oziroma se mora ujemati z računovodskimi izkazi. Tudi pri tej izjavi lahko družba "izpusti" podatke o posamezni politiki, če je ne izvaja, mora pa to izrecno zapisati in utemeljeno obrazložiti (zadnji stavek prvega odstavka 70.c člena ZGD-1).

V primerjavi s politiko raznolikosti imajo družbe pri izjavi o nefinančnem poslovanju še več maneverskega prostora. V izjemnih primerih družbi ni treba razkriti določenih zahtevanih informacij, če bi njihovo razkritje resno škodovalo poslovnemu položaju družbe. Gre za informacije, ki se nanašajo na načrtovane dogodke ali zadeve, ki so predmet tekočih pogajanj. Odločitev družbe, da teh informacij ne razkrije, mora temeljiti na ustreznem in utemeljenem mnenju članov organa vodenja ali nadzora družbe, pri tem pa opustitev razkritja ne sme

vplivati na pošteno in uravnoteženo razumevanje razvoja, uspešnosti in položaja družbe ter učinka njenega delovanja (četrti odstavek 70.c člena ZGD-1).

Navedena obveznost revizorja, da preveri tudi te izjave v poslovnem poročilu, poveča odgovornost poslovodstva, ki te izjave pripravlja, saj vnaprej ve, da bodo tudi predmet revizije vsaj v omejenem obsegu (Bratina, 2016).

Če povzamemo, je dolžnost revizorja pri revidiranju nefinančnih podatkov, vsebovanih v izjavi o upravljanju, natančneje v opisu politike raznolikosti ter v izjavi o nefinančnem poslovanju, da preveri njuno formalno popolnost, kar pomeni, da preveri, ali izjavi vsebujeta vse zahtevane podatke iz 7. točke petega odstavka 70. člena in prvega odstavka 70.c člena ZGD-1. Če družba posamezne politike ne izvaja, mora revizor preveriti ali obstaja izjava družbe, ki to utemeljeno pojasnjuje. Pri preverjanju izjave o nefinančnem poslovanju mora revizor dodatno pozornost nameniti tudi preverjanju, ali se družba pri razkrivanju podatkov o določeni politiki sklicuje, če je to mogoče, na zneske v računovodskih izkazih in druga pojasnila. Za revizorje je prav tako pomembna določba, ki preprečuje podvajanje podatkov o nefinančnem poslovanju v letnem poročilu. Za družbo, ki je predstavila zahtevane nefinančne podatke v izjavi o nefinančnem poslovanju, se namreč domneva, da je izpolnila tudi obveznost glede analize nefinančnih informacij iz drugega odstavka 70. člena ZGD-1.

9. ZAKLJUČEK

Nefinančno poročanje družb je zakonska obveznost za določene družbe. Izjavo o nefinančnem poslovanju morajo pripraviti in objaviti nekatere velike družbe in velike skupine, politiko raznolikosti pa poleg omenjenih še dvojne družbe. Medtem ko kršitve pravil o razkrivanju nefinančnih podatkov niso neposredno sankcionirane, temveč le posredno (npr., kot prekršek se sankcionira nepopolna ali nepravočasna objava letnih poročil ali kadar letnega poročila niso podpisali vsi člani upravnega organa; neresničnost ali nepopolnost objavljenih podatkov lahko povzroči, da prikaz poslovanja ni pošten, in če temu sledi nastanek škode, je lahko to podlaga tudi za odškodninsko odgovornost družbe in organov vodenja in nadzora), nefinančnega poročanja ne kaže podcenjevati. To so pomembne informacije, ki zainteresirani javnosti sporočajo, kakšen je splošni interes družbe do skupnosti. Ker postaja oblikovanje izjave o politiki raznolikosti in izjave o nefinančnem poslovanju vsakoletna praksa, se organi vodenja in nadzora vedno znova srečujejo s temi vprašanji in morajo sprejemati tudi vedno bolj etične odločitve. Na ta način se posledično veča tudi njihova korporativna družbena odgovornost. V zvezi z revidiranjem izjave o upravljanju pa je treba ugotoviti, da je nadzor nad nefinančnim poročanjem seveda pravilen in potreben ukrep,

vendar revizor kot strokovnjak za računovodska in finančna vprašanja praviloma nima dovolj znanja, da bi lahko ocenjeval popolnost izjave o upravljanju v delih zunaj svojega delovnega področja (socialna in okoljska vprašanja, spoštovanje temeljnih človekovih pravic itd.). Kot izhodišče o nadaljnjem utrjevanju teh vidikov družbene odgovornosti na področju korporativnega upravljanja bi bilo v bodoče smiselno razmišljati, da bi v nadzor nad poročanjem poleg revizorja vključili tudi neodvisnega strokovnjaka za nefinančna področja korporacijskega upravljanja, kot je priporočila tudi Direktiva 2014/95/EU (šesti odstavek 19.a člena Direktive).

10. LITERATURA IN VIRI

1. Bohinc, R. (2016). *Družbena odgovornost*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.
2. Bratina, B. (2016). Novosti v korporativnem upravljanju. *Zbornik referatov XXXI. Posvetovanja društva računovodij, finančnikov in revizorjev Maribor*, str. 25–37.
3. Direktiva 2006/46/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. junija 2006 o spremembi direktiv Sveta 78/660/EGS o letnih računovodskih izkazih posameznih vrst družb, 83/349/EGS o konsolidiranih računovodskih izkazih, 86/635/EGS o letnih računovodskih izkazih in konsolidiranih računovodskih izkazih bank in drugih finančnih institucij ter 91/674/EGS o letnih računovodskih izkazih in konsolidiranih računovodskih izkazih zavarovalnic, OJ L 224, 16. 8. 2006, str. 1–7.
4. Direktiva 2014/95/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2014 o spremembi Direktive 2013/34/EU glede razkritja nefinančnih informacij in informacij o raznolikosti nekaterih velikih podjetij in skupin, OJ L 182, 29. 6. 2013, str. 19–76.
5. Eagly, A.H., Johannesen-Schmidt, M. C., Van Engen, M. L. (2003). Transformational, Transactional, and Laissez-Faire Leadership Styles: A Meta-Analysis Comparing Women and Men. *Psychological Bulletin*, 129, str. 569–591.
6. Evropska komisija. (2010). *Sporočilo Komisije, Evropa 2020: Strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast*. Bruselj. Najdeno 9. maja 2017 na naslovu: http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_SL_ACT_part1_v1.pdf.
7. Evropski parlament. (2013). Resolucija o družbeni odgovornosti gospodarskih družb. Najdeno 25. maja 2017 na naslovu: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2013-0049+0+DOC+XML+V0//SL>.
8. Evropski parlament. (2015). *Resolucija o napredku pri doseganju enakosti med ženskami in moškimi v Evropski uniji leta 2013 (2014/2217(INI))*. Najdeno 20. maja 2017 na naslovu: <http://www.casnik.si/wp-content/uploads/2015/03/Resolucija-Evropskega-parlamenta-o-enakosti-spolov-2013-Tarabella.pdf>.
9. Hafsi, T., Turgut, G. (2013). Boardroom Diversity and its Effect on Social Performance: Conceptualization and Empirical Evidence. *Journal of Business Ethics*, 2013, 112 (2), str. 463–479.
10. Hambrick D. C., Cho T. S., Chen, M. J. (1996) The Influence of Top Management Team Heterogeneity on Firms' Competitive Moves, *Administrative Science Quarterly*, 1996, 41 (4), str. 659–684.

11. Ibrahim, N.A., Howard, D.P., Angelidis, J.P. (2003). Board Members in the Service Industry: An Empirical Examination of the Relationship Between Corporate Social Responsibility Orientation and Directorial Type. *Journal of Business Ethics*, 2003, 47 (4), str. 393–401.
12. Kang H, Cheng M, Gray SJ. (2007). Corporate Governance and Board Composition: diversity and independence of Australian boards. *Corporate Governance An International Review*. 2007, 15 (2), str. 194–207.
13. Podgorelec, P. (2013). Zagotavljanje pravilnosti sestave in objave letnega poročila – 60.a člen ZGD-1. *Podjetje in delo*, 2013 (1), str. 21–66.
14. Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o gospodarskih družbah-1J (Predlog ZGD-1J). Najdeno 22. maja 2017 na naslovu: http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/predpisi/ZGD-1J_gradivo.doc.
15. Primec A., Belak J. (2017). *Corporate Governance and Management: An Institutional and Formal Approach Towards Socially Responsible Corporate Governance*. Proceedings of the 5th International OFEL Conference on Governance, Management and Entrepreneurship, Dubrovnik: CIRU.
16. Rao K., Tilt C. (2016). Board Composition and Corporate Social Responsibility: The Role of Diversity, Gender, Strategy and Decision Making. *Journal of Business Ethics*, 2016, 138 (2), str. 327–347.
17. Van Knippenberg, D, De Dreu, C. K. W., Homan, A. C. (2004). Work group diversity and group performance: An integrative model and research agenda. *Journal of Applied Psychology*, 2004 (61), str. 1008–1022.
18. Zahra, S. A., Pearce, J. A. (1989). Boards of Directors and Corporate Financial Performance: A Review and Integrative Model. *Journal of Management*, 1989, 15 (2), str. 291–334.
19. Zakon o gospodarskih družbah. *Uradni list RS*, št. 65/09 – uradno prečiščeno besedilo, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13 – odl. US, 82/13, 55/15 in 15/17.
20. Zakon o trgu finančnih instrumentov. *Uradni list RS*, št. 108/10 – uradno prečiščeno besedilo, 78/11, 55/12, 105/12 – ZBan-1J, 63/13 – ZS-K, 30/16 in 9/17.
21. Združenje nadzornikov Slovenije. (2011). *Rezultati raziskave o zastopanosti žensk v organih vodenja in nadzora javnih delniških družb v Sloveniji*. Najdeno 26. novembra 2016 na naslovu: <http://www.zdruzenje-ns.si/knjiznica/raziskave-in-studije/>.
22. Zelechowski, S., Bilimoria, D. (2006). Characteristics of CEOs and boards with women inside directors. *Corporate Board: role, duties and composition*, 2006, 2 (2), str. 14–21.

Mag. Igor Strnad*

Obligacijski pravni posli s poudarkom na posebnostih pogodb o storitvah

Binding legal transactions with emphasis on the specificities of contracts of services

POVZETEK ● Članek uvodoma ponuja osnovne informacije o ureditvi pogodb v slovenskem civilnem pravu. Njihove bistvene predpostavke so urejene v splošnem, posamezne vrste pogodb pa v posebnem delu Obligacijskega zakonika. Osnovni vrsti pogodb o storitvah sta podjemna pogodba (pogodba o delu) ter pogodba o naročilu (mandatna pogodba). Obravnavane so njune temeljne predpostavke. Glavni razlikovalni znak med njima pa je, da je pri podjemni pogodbi podjemnik zavezan, da doseže končni rezultat (obligacija rezultata), pri pogodbi o naročilu pa je prevzemnik naročila zavezan, da si bo prizadeval doseči končni rezultat (obligacija prizadevanja).

Ključne besede ● pogodbe, predpostavke pogodb, podjemna pogodba, pogodba o naročilu

SUMMARY ● This paper offers the basic information about contracts in Slovenian civil law. Their essential predispositions are regulated in the general, individual types of contracts in the special section of the Code of Obligation. The basic types of service contracts are the contract for work and the contract of mandate. Their essential predispositions are addressed. The main distinctive sign between them is, that the workman by the contract of work is committed to achieve the final result (obligation of result), by the contract of mandate is the contractor committed to put an effort to achieve the final result (obligation of effort).

Key words ● contracts, essential requirements of contracts, contract of work, contract of mandate

JEL: K 22

1. UVOD

Najpogostejši način nastanka obligacijskega razmerja je pravni posel. Pravni posel opredelimo kot izjavo volje vsaj ene osebe, podane zato, da nastane, se spremeni oz. preneha civilnopravno razmerje in izpolnjuje predpostavke, ki jih določa zakon (Plavšak et al., 2003, str. 150), oziroma je pravni posel izjava volje vsaj ene

* Igor Strnad, višji sodnik, Višje sodišče v Mariboru, igor.strnad@sodisce.si.

stranke, usmerjena v pravno posledico, ki jo priznava pravni red (Možina et al., 2011, str. 151).

Glede na to, koliko oseb mora izjaviti soglasje volje za nastanek pravnega posla, jih delimo na eno- oz. dvo- ali večstranske. Dvostranski pravni posli so tisti, pri katerih je za njihov nastanek potrebno soglasje obeh (vseh) pogodbenih strank. Obe stranki morata podati izjavo volje z enako vsebino glede bistvenih sestavin pravnega posla. Takšne pravne posle imenujemo **pogodbe**.

Za veljavno sklenitev pogodbe morajo biti izpolnjene predpostavke, ki jih bodisi določa zakon¹ ali pa sta jih določili stranki. V pravni teoriji je na splošno uveljavljena sistematika, ki predpostavke razvršča med splošne in posebne. Med splošne predpostavke se praviloma uvrščajo naslednje:

- soglasje volje pogodbenih strank,
- pravna in poslovna sposobnost strank,
- predmet pogodbene obveznosti (izpolnitveno ravnanje),
- poslovna podlaga (kavza)(Plavšak et al., 2003, str. 182–183; Strohsack, 1988, str. 100; Cigoj, 1981, str. 102).

Med posebne predpostavke sodijo tiste, ki so določene (ali dogovorjene) samo za nekatere vrste pogodb. Takšna pogosta predpostavka je oblika. Včasih se zahteva, da je treba za veljavnost pogodbe pridobiti soglasje oz. odobritev določenega subjekta². Predpostavka pogodbe je lahko tudi pogoj (negotovo dejstvo, od katerega je odvisen nastanek (ali prenehanje) pogodbe) ali rok.

Ena temeljnih značilnosti pogodbenega obligacijskega prava je avtonomnost urejanja vsebine obligacijskih razmerij. Pogodbeni stranki zato s pogodbo sami oblikujeta medsebojno obligacijsko razmerje tako, da določita konkretna pravna pravila, ki ju medsebojno zavezujejo; njuna svoboda je omejena le toliko, kolikor obstajajo prisilna (kogentna) pravna pravila (Plavšak et al., 2003, str. 173).

Sčasoma so posamezne pogodbe dobile svojo fiziognomijo in jih je zakonodajalec uredil s pravnimi pravili. Glede na to merilo delimo pogodbe na imenske (nominantne) in neimenske (inominantne)³. V imenskih pogodbah so urejena

---

¹ OZ v prvem odseku (Sklenitev pogodbe), prvega oddelka (Pogodba), II. poglavja (Nastanek obveznosti) vsebuje naslednje točke: I. Soglasje volj; II. Predmet; III. Podlaga; IV. Sposobnost; V. Napake volje; VI. Oblika pogodbe; VII. Pogoj; VIII. Rok; IX. Ara in odstopnina; (15.–68. člen).

² Npr. odobritev staršev k pravnim poslom, ki jih sklene njihov otrok, ki je dopolni 15 let, in sicer glede tistih, ki so tako pomembni, da bistveno vplivajo na mladoletnikovo življenje, ali če so takšni, da lahko vplivajo na njegovo življenje tudi po polnoletnosti (108. člen ZZZDR). V postopku prodaje kmetijskih zemljišč, gozda ali kmetije mora biti ponudba izročena upravni enoti, ki mora tudi odobriti ali zavrniti pravni posel (21.–23. člen ZZK).

³ Med pogosto sklenjene tovrstne pogodbe v poslovni praksi sodijo pogodbe o lizingu, sponzorska pogodba.

splošna (običajna) tipska pravna pravila, ki imajo dvojni pomen. Strankam lahko služijo kot vzorec pri urejanju pogodbenega razmerja ali (in) se uporabijo podrejeno, če stranki nista določenega vprašanja uredili z izrecnim pogodbenim pravilom (Plavšak et al., 2003, str. 175).

Temeljni pravni vir, v katerem so urejene imenske pogodbe, je Obligacijski zakonik (v nadaljevanju OZ). V njegovem posebnem delu so urejene tudi posamezne vrste pogodb, in sicer:

- prodajna pogodba in njene modalitete (435.–527. člen);
- menjalna pogodba (528.–529. člen);
- starinarska pogodba (530.–532. člen);
- darilna pogodba (533.–545. člen);
- pogodba o izročitvi in razdelitvi premoženja (546.–556. člen);
- pogodba o dosmrtnem preživljanju (557.–563. člen);
- pogodba o preužitku (564.–568. člen);
- posojilna pogodba (569.–578. člen);
- posodvena pogodba (579.–586. člen);
- zakupna (najemna) pogodba (587.–618. člen);
- podjemna pogodba (pogodba o delu) (619.–648. člen);
- gradbena pogodba (649.–665. člen);
- prevozne pogodbe (666.–703. člen);
- licenčna pogodba (704.–728. člen);
- shranjevalna pogodba (729.–746. člen);
- skladiščna pogodba (747.–765. člen);
- pogodba o naročilu (mandat) (766.–787. člen);
- komisijaska pogodba (788.–806. člen);
- pogodba o trgovskem zastopanju (agencijska pogodba) (807.–836. člen);
- posredniška pogodba (837.–850. člen);
- špedicijska pogodba (851.–870. člen);
- pogodba o kontroli blaga in storitev (871.–882. člen);
- pogodba o organiziranju potovanja (883.–903. člen);
- posredniška pogodba o potovanju (904.–908. člen);
- pogodba o najetju gostinskih zmogljivosti (alotmajska pogodba) (909.–920. člen);
- zavarovalna pogodba (921.–989. člen);
- družbena pogodba (990.–1002. člen);
- skupnost (1003.–1011. člen);
- poroštvo (1012.–1034. člen);
- nakazilo (asignacija) (1035.–1049. člen);
- poravnava (1050.–1059. člen).

V poslovni praksi se pogosto dogaja, da se sklepajo pogodbe, v katerih se prepletajo sestavine (predpostavke) različnih tipov pogodb, zato je treba pri razlagi posamezne pogodbe najprej te sestavine ugotoviti, da se lahko v pogodbi vsebovano pravno pravilo razvrsti (subsumira) pod že znane tipe nominantnih ali inominantnih pogodb; za pogodbene dogovore, ki jih ne moremo umestiti v nobenega izmed takšnih tipov, pa je treba ugotoviti morebitno nedopustnost (npr. morebitno nasprotje s splošnimi pravili kogentnega značaja) oz. posebnosti, po katerih se ločijo od drugih pogodb. Pri tem je treba upoštevati razliko med mešanimi⁴, imenskimi in neimenskimi ter pogodbami sui generis. Težave pri razlagi (uporabi) nastajajo tudi zaradi uporabe neenotne terminologije, ne povsem jasnih razlikovalnih znakov med njimi in njihovega prekrivanja (Jagodic, 2009, str. 11)⁵.

---

4 "Poslovođenje gospodarske družbe se lahko izvaja v civilnem ali v delovnopravnem razmerju. Če gre za sklenitev pogodbe o zaposlitvi, nikakor ne gre prezreti kogentnosti nekaterih določb ZGD-1. Glede na določila ZDR-1 je razumeti, da naj bi se s poslovodnimi osebami praviloma sklepala pogodba civilnega prava, ki je mešanica med pogodbo o delu in med mandatno pogodbo, pogodba o zaposlitvi pa le izjemoma." (Globočnik, N., 2017, str. 52).

VSRS, Sklep III Ips 14/2016 z dne 9. 12. 2016: "15. Položaj članov organov vodenja do družbe je podoben mandatnemu razmerju (pogodba o naročilu). Upravi je zaupano upravljanje tujega premoženja, kar v bistvenem ustreza obveznosti mandatarja, ki se z mandatno pogodbo zaveže naročitelju, da bo zanj opravil določene posle (prvi odstavek 766. člena OZ). Z aktom imenovanja neke osebe za člana uprave se vzpostavi pravno-poslovno razmerje med tem članom in družbo, ki je urejeno v zakonu in v pogodbi o poslovođenju. Upravo tako za imenovanjem vežejo določene obveznosti pri vodenju poslov družbe, katerih kršitev utemeljuje njeno odškodninsko odgovornost napram družbi."

5 VSRS, sodba III Cp 76/2015 z dne 25. 10. 2016: "12. V obligacijskem pravu na splošno veljata načelo avtonomije (3. člen OZ) in načelo dispozitivnosti (2. člen OZ). Stranke so tako pri določitvi pogodbene vsebine načeloma proste in niso vezane na ureditev pogodbenih tipov, kot se nahajajo v posebnem delu OZ. Mogoče je pritrđiti presoji sodišč nižjih stopenj, da so bile v obravnavanem primeru med strankama postopka sklenjene t. i. mešane pogodbe, ki vsebujejo na eni strani (prevladujoče) elemente najemne pogodbe in na drugi strani element podjemne pogodbe. Ta se kaže v zavezi tožnika, da bo z najetimi vozili opravljal prevoze izključno za toženko."

VSRS, sklep VIII Ips 387/2008 z dne 25. 10. 2010: "8. Tožnik je s toženo stranko dne 30. 6. 2000 sklenil pogodbo o igranju nogometa za določen čas do 30. 6. 2004, kot pogodbo o zaposlitvi. Delovno razmerje mu je prenehalo 31. 8. 2001. Po tem datumu je na podlagi iste pogodbe za toženo stranko opravljal storitve, za katere je prejemal plačilo na podlagi izstavljenih računov. Dne 1. 7. 2002 je sklenil pogodbo o zaposlitvi za določen čas z drugim nogometnim klubom, zaradi česar mu je morala tožena stranka izdati izpisnico. V tem drugem klubu je ostal do 1. 12. 2002 ..... 11. Pravilno je nadaljnje stališče sodišča druge stopnje, da je obveznosti, ki iz pogodbe z dne 30. 6. 2000 izhajajo, treba presojati po določbah civilnega prava, glede na ugotovitev, da je pogodba po 31. 8. 2001 (prenehanje delovnega razmerja) veljala še naprej in se tudi izvrševala. Vendar pa pravice in obveznosti iz podjemne pogodbe niso omejene le na določbo 619. člena OZ, po kateri se podjemnik zavezuje opraviti določen posel, kot je izdelava ali popravilo kakšne stvari, kakšno telesno ali umsko delo ipd., naročnik pa se zavezuje, da mu bo za to plačal. Obveznost plačila, dogovorjenega s pogodbo, namreč ni vezana zgolj na opravljeno storitev (delo). Po prvem odstavku 270. člena OZ obveznost preneha, ko je izpolnjena, kot tudi v drugih z zakonom določenih primerih. Podjemna pogodba velja, dokler posel ni končan, pred tem pa lahko stranki tudi odstopita od pogodbe (npr. v primerih iz 627., 628., 638., 639. in 648. člena OZ)."

2. POGODBE O STORITVAH

Ena izmed splošnih predpostavk pogodbe je izpolnitveno ravnanje (predmet). Za posamezne vrste pogodb so značilna točno določena, tipična izpolnitvena ravnanja, zato se pogodbe po tem kriteriju tudi medsebojno razlikujejo. Po načinu izpolnitve se izpolnitvena ravnanja razvrščajo v:

- aktivna in pasivna ter
- dajatve, storitve, opustitve in dopustitve.

Storitev je aktivno ravnanje, ki pomeni opravljanje ali izvršitev kakšnega dela (posla), pri čemer je lahko predmet storitve bodisi materialno ali umsko (pravnoposlovno) izpolnitveno ravnanje (Plavšak et al., 2003, str. 280).

Pogodbe o storitvah se razvrščajo v:

- podjemniške pogodbe (pogodbe o delu), za katere je značilno, da ima storitev naravo obligacije uspeha (rezultata)⁶;
- pogodbe o naročilu (mandatne pogodbe), pri katerih je storitev obligacija prizadevanja⁷.

V praksi se pogosto prepletajo posamezne sestavine podjemniške in mandatne pogodbe, zato je v primeru sporov potrebna njihova natančna analiza.

V nadaljevanju bodo predstavljene osnovne značilnosti obeh pogodb, kot so urejene v OZ-ju.

3. PODJEMNA POGODBA (POGODBA O DELU)⁸

3.1. Splošne značilnosti

Za označevanje te vrste pogodbe OZ kot sinonima uporablja pojem podjemna pogodba oz. pogodba o delu. Slednji izraz je uporabljal ZOR, vendar je bil premalo natančen oz. preozek. Značilnost te pogodbe namreč ni le izvedba dela (določenih ravnanj), temveč končni rezultat (uspeh), do katerega privede celota vsega

---

⁶ Posebne oblike podjemniških pogodb so gradbena, projektantska in prevozne pogodbe.

VSRS, sodba in sklep III Ips 45/2009 z dne 17. 4. 2012: "Projektantska pogodba je atipična oblika podjemne pogodbe, pri kateri je pomembna ne le izdelana projektna dokumentacija, temveč tudi končni rezultat, to je objekt, zgrajen brez napake. Če ima objekt napake zaradi napačne ali pomanjkljive projektne dokumentacije, je (ob obstoju ostalih predpostavk odgovornosti) podana poslovna odškodninska odgovornost projektanta za škodo, ki nastane naročniku."

⁷ Posebne oblike mandatnih pogodb so komisijska, špedicijska, pogodba o trgovskem zastopanju, pogodba o posredništvu, pogodba o kontroli blaga in vsi bančni posli.

⁸ V OZ-ju je urejena od 619.–648. člena.

delovanja (ne zgolj dela), opravljenega z namenom dosege tega rezultata. Pojem "podjem" je torej širši od pojma "delo" (Plavšak et al., 2004, str. 725). Stranki pogodbe sta podjemnik ter naročnik. Pogodba spada med neoblične (konsenzualne), kar pomeni, da pisna oblika ni predpostavka za njeno veljavnost.

S podjemno pogodbo se podjemnik zaveže, da bo opravil določen posel (storitev), naročnik pa, da mu bo plačal. Ker je predmet podjemnikovega izpolnitvenega ravnanja določen zelo splošno⁹, je podjemna pogodba ena najpogostejše sklenjenih pogodb sploh. Storitvena obveznost ima značilnost obligacije rezultata (Brus, 2016, str. 17). Podjemnik je zavezan, da doseže končni interes (rezultat) naročnika; zato je nepomembno, koliko dela oz. materiala ali drugih sredstev je vložil v delovanje (opravljanje podjema), da bi končni rezultat dosegel; če ga ne doseže, ni upravičen do nikakršnega plačila (Plavšak et al., 2004, str. 727)¹⁰.

3.2. Obveznosti podjemnika

Podjemnikova osnovna obveznost je, da izvrši delo po dogovoru in pravilih posla ter v določenem (če ta ni določen, pa v razumnem) času in opravljeno stvar (posel) izroči naročniku. OZ razumljivo določa to obveznost zelo abstraktno, sodna praksa pa (v vsakem primeru posebej, glede na ugotovljena odločilna dejstva) meni, da mora podjemnik praviloma izvršiti delo, ki ima običajne lastnosti (Brus, 2016, str. 19).

Podjemnik je dolžan naročniku omogočiti, da nadzoruje posel in daje navodila, če to ustreza naravi posla. Navodila se lahko nanašajo le na predmet pogodbe (izpolnitveno ravnanje, torej končni rezultat), **ne pa na način, kako naj se posel izvrši**. Podjemnik je namreč pri tem samostojen in zato tudi odgovoren (z ustrežno obliko skrbnosti), če se dogovorjeni končni rezultat ne doseže.

Zato je podjemnik dolžan opozoriti naročnika na morebitne pomanjkljivosti v njegovem naročilu ob sklenitvi pogodbe (in navodilih) ter tudi na okoliščine, ki nastanejo po sklenitvi pogodbe in so takšne narave, da lahko vplivajo na uresničitev posla (naročnikovega interesa)¹¹.

Poleg pojasnilne dolžnosti so druge stranske obveznosti podjemnika še dolžnost hrambe naročnikovih stvari, zaščita pred škodo (različni varovalni oz. varstveni ukrepi), varovanje zaupnih podatkov.

---

⁹ OZ v 619. členu npr. opredeljuje vrste poslov, in sicer: "... opraviti določen posel, kot je izdelava ali popravilo kakšne stvari, kakšno telesno ali umsko delo ipd. ..."

¹⁰ V okviru splošnih določb OZ posebej ureja položaje, ko je predmet pogodbe izdelava premične stvari.

¹¹ OZ posebej ureja pojasnilno dolžnost, če mora stvar izdelati iz naročnikovega materiala.

Praviloma podjemnik¹² posla ni dolžan opraviti osebno, razen če se je s pogodbo izrecno zavezal ali če iz narave posla izhaja, da ga mora opraviti osebno. Tudi če posel zaupa nekemu tretjemu (podizvajalec), še zmeraj odgovarja naročniku, kar pomeni, da med naročnikom in tretjim ne obstaja pogodbeno razmerje. OZ pa določa izjemo, na podlagi katere lahko tretji ("sodelavci"), če so izpolnjene zakonske predpostavke, zahtevajo plačilo od naročnika¹³.

3.3. Obveznosti naročnika

Naročnik mora po sklenitvi pogodbe pogosto prvi opraviti kakšno dejanje, da se lahko podjemnik sploh loti izvrševanja svoje obveznosti (npr. priskrbeti material, plačati predujem, dati potrebna obvestila, izročiti dokumentacijo ...).

Naročnik ima pravico (ne pa tudi obveznost), da nadzoruje izvrševanje posla. Če se izkaže, da podjemnik krši svoje obveznosti, ga lahko naročnik na to opozori, mu dodeli primeren rok za njihovo odpravo, na voljo ima tudi različne pravne sankcije (povrnitev škode, tudi odstop od pogodbe).

Naročnik je dolžan (praviloma na podjemnikovo zahtevo) pregledati opravljeno delo. Če ima delo napake, mora naročnik o tem nemudoma obvestiti podjemnika.

Delo, ki je bilo pravilno izvršeno, mora naročnik prevzeti. Če tega ne stori brez utemeljena razloga, nastopi fikcija prevzema. S prevzemom pa nastane dolžnost naročnika, da plača dogovorjeno ceno. OZ ima posebne določbe za primer, če pogodbenika v pogodbi nista določila cene¹⁴.

3.4. Sankcije pri morebitnih kršitvah

Obe stranki pogodbe imata pri kršitvah na voljo pravne institute, katerih primarni namen je kršitve odpraviti; če to ni mogoče, pa omogočiti končanje pogodbenega razmerja. Najtežja sankcija je odstop od pogodbe, tej pa lahko sledijo zahtevki za povrnitev škode (če je ta nastala).

Ker podjemna pogodba podjemnika zavezuje, da doseže končni rezultat (obligacija rezultata), OZ posebej ureja položaje, ko ta rezultat bodisi ni dosežen

---

¹² Kadar je prevzemnik naročila pravna oseba, opravljajo naročilo osebe, ki tvorijo njegov personalni substrat; enako velja, če gre za samostojnega podjetnika posameznika, ki ima zaposlene.

¹³ 631. člen OZ-ja; v razmerju med naročnikom in podjemnikom obstaja in je dospela (ni pa še plačana) podjemnikova terjatev za plačilo posla, ki ga je opravil tretji (podizvajalec); v razmerju med podjemnikom in podizvajalcem mora biti podizvajalčeva terjatev pripoznana.

¹⁴ 642. člen OZ.

ali je nastala zamuda. Urejeni so torej jamčevalni zahtevki za napake¹⁵ in zamudo¹⁶.

Naročnik mora izvršeno delo pregledati in če opazi napako, mora o tem podjemnika nemudoma obvestiti¹⁷. Če gre za skrito napako¹⁸, mora o njej podjemnika obvestiti čim prej, najpozneje pa v enem mesecu po odkritju. Po dveh letih od prevzema posla pa se naročnik ne more več sklicevati na napake.

Če je naročnik podjemnika pravočasno obvestil o napakah, ima leto dni časa, da jamčevalne zahtevke uveljavlja pred sodiščem, sicer jih izgubi¹⁹. Strogost te določbe je omiljena z določbo 636. člena OZ-ja²⁰.

Če obstaja napaka, je naročnikov primarni zahtevek za njeno odpravo; gre za pravico naročnika in njegovo dolžnost. Naročnik mora podjemniku določiti primeren rok, ob tem pa pridobi naročnik pravico zahtevati povrnitev nastale škode. Če podjemnik napake ne odpravi, lahko naročnik ali odpravi napako sam

---

¹⁵ VSRS, sklep II Ips 42/2014 z dne 5. 11. 2015: "Tožnik in prva toženka sta v medsebojnem podjemnem razmerju, v katerem se je prva toženka zavezala izvesti ogrevalni sistem na tožnikovi hiši (619. člen OZ). Podjemnikova izpolnitev ni pravilna, če ima delo, ki se ga je podjemnik zavezal opraviti, napako. Naročnik ima na podlagi podjemnikove odgovornosti za stvarne napake jamčevalne zahtevke (prvi odstavek 637. člena OZ). Če napaka opravljenega posla v naročnikovi sferi poleg škode, ki jo pomeni napaka sama, povzroči tudi nadaljnje negativne posledice, ima naročnik tudi pravico zahtevati povračilo takšne škode (drugi odstavek 637. člena OZ). Da ima opravljen posel – zgrajen ogrevalni sistem – stvarne napake, za katere odgovarja prva toženka, ne more biti več sporno. Tožnik ima zato na voljo jamčevalne zahtevke, škoda zaradi neuporabe stvari, ki jo zatrjuje, pa se uvršča med škodo zaradi zaupanja."

¹⁶ 633. do 640. člen.

¹⁷ VSRS, sklep III Ips 29/2013 z dne 19. 5. 2015: "Glede na ugotovitve sodišč prve in druge stopnje, da je tožena stranka že med izvajanjem del napake podjemniku (tožeči stranki) notificirala, ni pravilen zaključek, da bi morala to storiti ponovno po zaključku izvajanja del. Če naročnik podjemnika že med samim izvajanjem del obvesti o tem, da ima delo napake, je namen grajanja napak dosežen še v večji meri, kot če naročnik izvajalca o napakah obvesti ob prevzemu del."

¹⁸ VSRS, sodba III Ips 62/2014 z dne 25. 9. 2015: "Vzrok za lom stekla ni odločilno dejstvo. Šele ob lomu se je namreč pokazala **skrita napaka** stekla: neustrezna fragmentacija. Prva toženka odgovarja za napake v materialu, ki so ob (drugem) lomu preprečile fragmentacijo stekla, torej za nekakovosten material. Lomljenje stekla kot tako (torej možnost loma) je sicer morda pričakovano, vendar pa to ne pomeni, da je bilo z opravljenim delom vse v redu, če steklo ni imelo pričakovanih in obljubljenih lastnosti. Dejstvo, da so dela potekala brez gradbenega dovoljenja, ima lahko posledice na drugih področjih, vendar pa izvajalca ne odveže odgovornosti za kvalitetno opravljeno delo, še zlasti, če je delal po lastnem projektu in vseskozi zatrjeval, da ima vgrajeno steklo ustrezne lastnosti."

¹⁹ VSRS, sklep II Ips 57/2015 z dne 7. 5. 2015: "Enoletni prekluzivni rok po prvem odstavku 635. člena OZ, je glede na to, da so bila z dopisom z dne 6. 1. 2012 dogovarjanja pogodbenih strank v zvezi z odpravo napak končana, do vložitve tožbe dne 5. 2. 2013 že potekel. Po prvem odstavku 635. člena OZ namreč naročnik (v obravnavani zadevi je to tožnica), ki je podjemnika (torej toženko) pravočasno obvestil o napakah izvršenega posla, po enem letu od tega obvestila ne more več sodno uveljavljati svoje pravice."

²⁰ "Podjemnik se ne more sklicevati na kakšno določbo prejšnjih členov, če se napaka nanaša na dejstva, ki so mu bila znana ali mu niso mogla ostati neznana, pa jih ni sporočil naročniku, ali če je s svojim ravnanjem zavedel naročnika, da pravic ni pravočasno uveljavljal."

(ali s pomočjo osebe) na podjemnikov račun ali zniža plačilo ali odstopi od pogodbe.

Če podjemnik zamudi z izpolnitvijo (položaj zamude nastane praviloma tudi v primerih, ko obstaja napaka in jo podjemnik odpravlja), potem se uporabljajo pravila o zamudi iz splošnega dela OZ-ja, saj podjemna pogodba tega položaja posebej ne ureja (Brus, 2016, str. 23).

4. POGODBA O NAROČILU (MANDATNA POGODBA)²¹

4.1. Splošne značilnosti

Za označevanje te vrste pogodbe OZ kot sinonima uporablja pojem pogodba o naročilu oz. mandatna pogodba. Stranki pogodbe o naročilu sta prevzemnik naročila ali mandatar ter naročitelj ali mandant. Pogodba spada med neoblične (konsenzualne), kar pomeni, da pisna oblika ni predpostavka za njeno veljavnost.

Teorija opredelitev pogodbe o naročilu iz OZ-ja (766. člen) razlaga natančneje, in sicer kot pogodbo, s katero se prevzemnik naročila (mandatar) zaveže naročitelju (mandantu), da si bo prizadeval zanj opraviti določen posel (storitev) in da bo pri tem ravnal v skladu z ustrezno strokovno skrbnostjo, naročitelj pa mu bo (praviloma) plačal (Plavšak et al., 2004, str. 188). Storitvena obveznost ima značilnost obligacije prizadevanja. Prevzemnik naročila se zaveže samo, da si bo prizadeval (trudil) doseči končni interes naročitelja in da bo pri tem ravnal v skladu z ustrezno strokovno skrbnostjo, ni pa zavezan, da se končni interes naročitelja tudi doseže (uresniči).

Posel²² (naročilo oz. storitveno izpolnitveno ravnanje oz. predmet) je lahko bodisi opravljanje dejanskih (vsi posli, ki lahko obsegajo storitvene dejavnosti, tako fizično oz. intelektualno delo) ali pravnih poslov (zastopanje naročitelja). V pogodbi mora biti določen ali vsaj določljiv, kar pogodbenika storita tako, da opredelita značilnosti posla, ki naj ga mandatar opravi. Pomembno je vedeti, da se pogodba o naročilu in pogodba o delu **ne razlikujeta glede posla** (predmeta), temveč, kot je bilo pojasnjeno, **glede vsebine (narave) obveznosti**.

---

²¹ V OZ-ju je urejana v 766.–787. členu.

²² OZ za "posel" uporablja različne izraze, ki pa so sinonimi: "izvršiti naročilo"; "izpolniti naročilo"; "opravljeno naročilo"; "zaupani posel".

4.2. Obveznosti prevzemnika naročila²³

OZ določa, da mora prevzemnik naročila naročilo izvršiti po prejetih navodilih naročitelja. Pri razlagi vsebine te določbe je treba upoštevati, da ne gre za navodila, s katerimi bi se določil **način** izvršitve posla. Prevzemnik naročila je namreč samostojen, neodvisen od naročiteljevih navodil o tem, kako oz. na kakšen način bo naročilo izvršil. Posel (vsebino naročila) mora namreč opraviti po pravilih stroke in zato tudi odgovarja z ustrezno obliko skrbnosti (skrbnost dobrega gospodarstvenika oz. skrbnost dobrega gospodarja; prvi odst. 768. člena in 6. člen OZ-ja).

Povezanost prevzemnika naročila z navodilom naročitelja se torej nanaša na opredelitev predmeta pogodbe, tj. **vsebino naročila**. Z njimi naročitelj prevzemniku naročila ne nalaga, kako naj ravna (način), temveč določi (naroči), kaj naj doseže (značilnosti posla, ki naj ga opravi)²⁴.

Če po sklenitvi pogodbe nastanejo okoliščine, zaradi katerih izvedba posla pod pogoji, določenimi z navodili naročitelja ob sklenitvi pogodbe, ne omogoča uresničitve naročiteljevega interesa, **mora prevzemnik naročila o tem obvestiti naročitelja** in mu predlagati, da ustrezno spremeni pogoje naročila (pridobitev soglasja za odmik od naročila). Izjemoma, če obstajajo utemeljene okoliščine, sme prevzemnik naročila tudi brez soglasja naročitelja spremeniti naročilo (odmik od naročila), če meni, da je to v naročiteljevem interesu²⁵.

Samostojnost prevzemnika naročila je povezana (omejena) z njegovo odgovornostjo. Vrsta odgovornosti je odvisna od lastnosti prevzemnika naročila; če gre za osebo, ki se profesionalno (odplačno) ukvarja s prevzetim poslom, odgovarja strožje (poklicna odgovornost po merilu skrbnosti dobrega gospodarstvenika), sicer blažje (skrbnost dobrega gospodarja).

Naročiteljev interes je, da je posel, zaradi katerega je sklenil pogodbo, uspešno opravljen (zato je tudi del poslovne podlage oz. kavze). Zahteva, določena v prvem odst. 768. člena OZ-ja, da mora prevzemnik naročila: "... v vsem paziti na naročiteljeve interese, ki mu morajo biti vodilo", pomeni, **da mora posle opraviti**

---

²³ 768.–775. člen OZ-ja.

²⁴ Npr. položi ploščice z navodilom, v kakšni obliki (vzorec), kakšne vrste ploščic ipd.; zastopa naročnika v odškodninski pravdi z navodilom, da se naj za posamezno vrsto denarne odškodnine zahteva točno določen znesek; pripravi projektno dokumentacijo, potrebno za pridobitev gradbenega dovoljenja za gradnjo hiše, z navodili o bistvenih lastnostih hiše.

²⁵ 769. člen OZ-ja.

pod pogoji, ki so za naročitelja najugodnejši (Plavšak et al., 2004, str. 224). Zato je to načelo tudi merilo za uspešno opravljen posel.

Prezemnik naročila ima do naročitelja še druge (stranske) obveznosti, zlasti pojasnilno, obveznost poročanja, dolžnost varovanja zaupnih podatkov, pripraviti poročilo o opravljenem poslu²⁶.

Praviloma mora prevzemnik naročila posel izvršiti osebno²⁷. Če se naročitelj strinja ali če obstajajo utemeljene okoliščine, lahko naročilo izvrši tudi nekdo drug. V teh primerih se spremeni odgovornost prevzemnika naročila²⁸, skupaj s podizvajalcem pa sta do naročitelja solidarno odgovorna²⁹; naročitelj pridobi zoper podizvajalca tudi neposreden izpolnitveni zahtevek.

Obveznost prevzemnika naročila, da poda poročilo o opravljenem poslu, pomeni, da mora naročitelju posredovati vse pomembne podatke o naročilu (stroških, koristih in obveznostih, plačilu) ter nanj prenesti vse koristi, ki jih je prejel (npr. denar)³⁰.

---

²⁶ VSRS, Sodba II Ips 167/2015 z dne 8. 6. 2015: "Pri mandatni pogodbi so vodilo mandatarjevega delovanja naročiteljevi interesi torej mora mandatar (pooblaščenec) posle opravljati pod pogoji, ki omogočajo uresničitev naročiteljevih interesov v največjem možnem obsegu, pri čemer je treba izhajati iz značilnosti mandatarja kot profesionalne osebe. Merilo za presojo o tem, ali je profesionalna oseba ravnala s poklicno skrbnostjo, je tipično (običajno, pogosto), normalno ravnanje povprečnega strokovnjaka z istega področja. Velja pa še pojasniti, da ima mandatar v razmerju do naročitelja poleg opravljanja posla, ki se ga je z mandatno pogodbo zavezal opraviti (npr. zastopanja stranke v sodnem postopku), tudi druge obveznosti, med katere sodi predvsem pojasnilna obveznost in obveznost obveščanja naročitelja o okoliščinah, pomembnih za uresničitev naročiteljevih interesov, saj ima naročitelj položaj laika."

VSRS, Sodba II Ips 68/2013 z dne 5. 3. 2015: "9. Glede na navedeno je treba pritrditi revizijskim očitkom o nepravilnem zaključku pritožbenega sodišča, da protipravnost odvetnikovega ravnanja ni podana. Odvetnik, pooblaščen za zastopanje tožnice v pravnem postopku, bi v obravnavani zadevi glede na okoliščine konkretnega primera tožnici, ko ji je izročil sodbo višjega sodišča, moral pojasniti, kdaj je to sodbo prejel in kdaj se izteče rok za vložitev revizije. Tožnica je namreč ves čas trajanja pravnega postopka trdila, da bo uporabila vsa dovoljena in mogoča pravna sredstva (torej tudi revizijo). Odvetnik ji je ob izročitvi sodbe višjega sodišča celo svetoval, naj si za vložitev revizije zagotovi drugega odvetnika. Torej je vedel, da tožnica namerava vložiti revizijo. Na izročeni sodbi višjega sodišča pa je bil zapisan drug, kasnejši datum brez pojasnila, kaj ta datum predstavlja. Tožnica in odvetnik sta sklenila pogodbo o naročilu (določbe od 766. do 787. člena OZ), med njima je torej šlo za mandatno (zaupno) razmerje. Odvetnik kot mandatar je pravni strokovnjak, ki mora stranki povedati podatke, relevantne za uspeh v postopku. To, da mora odvetnik za vložitev izrednih pravnih sredstev (torej tudi revizijo) po drugem odstavku 95. člena ZPP predložiti novo pooblastilo, ne pomeni, da te obveznosti nima."

²⁷ Kadar je prevzemnik naročila pravna oseba, opravljajo naročilo osebe, ki tvorijo njegov personalni substrat; enako velja, če gre za samostojnega podjetnika posameznika, ki ima zaposlene.

²⁸ Tretji in četrti odst. 770. člena OZ-ja.

²⁹ Enako velja tudi, če je bila pogodba o naročilu že ob sklenitvi sklenjena z več prevzemniki naročil; 774. člen OZ-ja.

³⁰ 771. člen OZ-ja.

4.3. Obveznosti naročitelja³¹

Prezemnik naročila ima že ob sklenitvi pogodbe pravico do denarnega predujma. Glede višine plačila se stranki pogodbe o njem dogovorita; če izrecnega dogovora ni, potem OZ določa, da je naročitelj dolžan običajno plačilo; če takega plačila ni, pa pravično plačilo. Praviloma obveznost plačila nastane po opravljenem poslu. Višina se lahko zmanjša, če je bil posel opravljen le deloma, ali če je bilo dogovorjeno plačilo v očitnem nesorazmerju z opravljenim poslom. Prezemnik naročila ima tudi pravico do povrnitve stroškov.

Naročitelj je dolžan prevzemniku naročila povrniti škodo, ki je brez njegove krivde nastala pri izpolnjevanju naročila. Prevzeti mora obveznosti, ki jih je med opravljanjem naročila prevzel zanj prevzemnik naročila.

4.4. Sankcije pri morebitnih kršitvah

OZ ne določa posebnih pravil o odgovornosti za škodo, katere vzrok je nepravilna izpolnitev storitvene obveznosti, ki ima značilnost obligacije prizadevanja. Zato je treba to odgovornost presojeti zlasti z analogno (smiselno) uporabo splošnih pravil o poslovni odškodninski obveznosti, ki se ureja v 1. odseku 1. oddelka III. poglavja splošnega dela OZ-ja³² (Plavšak, 2004, str. 235)³³.

Tudi za preostale vrste sankcij, ki nastanejo kot posledica kršitev prevzemnika naročila (izpolnitveni zahtevek, odstop od pogodbe), se uporabljajo splošna pravila.

Sicer pa lahko med trajanjem pogodbenega razmerja tako naročitelj (odstop od pogodbe) kot prevzemnik naročila (odpoved naročila) predčasno dosežeta prenehanje veljavnosti pogodbe.

---

³¹ 775.–781. člen OZ-ja.

³² 239.–246. člen OZ-ja.

³³ VSRS, Sodba in sklep II Ips 94/2015 z dne 2. 7. 2015: "Pogodbeno razmerje je vzpostavljeno ob soglasju volj obeh pogodbenih strank, ki se lahko izjavi tudi na konkludenten način. Revizijsko sodišče ugotavlja, da je pogodba o opravljanju zdravstvenih storitev sklenjena konkludentno v trenutku, ko se pacient zglaš pri zdravniku (tudi v primeru predhodnega napotila), le-ta pa na podlagi informacij pacienta prične izvajati ukrepe, ki jih je mogoče uvrstiti v krog izvajanja zgoraj opredeljene zdravstvene dejavnosti v širšem smislu. Dejanske okoliščine, ugotovljene pred sodiščema nižjih stopenj, tako vodijo do zaključka, da je bila med prvo tožnico in drugim tožencem dne 4. 7. 2002 s konkludentnim ravnanjem obeh strank sklenjena pogodba o opravljanju zdravstvenih storitev, zato je potrebno postavljene zahteve prve tožnice presojeti z uporabo določb o poslovni odškodninski odgovornosti iz drugega odstavka 239. člena OZ."

5. LITERATURA IN VIRI

1. Brus, M. (2016). Podjemna pogodba. *Pravna praksa*, št. 24/2016. Ljubljana: GV Založba.
2. Cigoj, S. (1981). *Teorija obligacij*. Ljubljana: ČZ Uradni list.
3. Globočnik, N. (2017). Pogodba o zaposlitvi s poslovodno osebo. *Odvetnik*, št. 80/2017. Ljubljana.
4. Jagodic, T. (2009). Pravna narava sponzorske pogodbe. *Pravna praksa*, št. 22/2009. Ljubljana: GV Založba.
5. Juhart, M. et al. (2011). *Uvod v civilno pravo*. Ljubljana: Uradni list.
6. Obligacijski zakonik – OZ. *Uradni list RS*, št. 83/2001, 32/2004, 28/2006 – odl. US, 40/2007.
7. Plavšak, N. et al. (2003). *Obligacijski zakonik s komentarjem* (splošni del), 1. knjiga. Ljubljana: GV Založba.
8. Plavšak, N. et al. (2004). *Obligacijski zakonik s komentarjem* (posebni del), 4. knjiga. Ljubljana: GV Založba.
9. Strohsack, B. (1988). *Obligacijska razmerja*. Ljubljana: ČZ Uradni list.

Poslovodska predstavitev v primeru revizorjeve prilagoditve mnenja zaradi omejitev področja revidiranja

IZ PRAKSE ZA PRAKSO (PR-REV 4-4/17)

Revizijski svet je na svoji seji pojasnil stališče glede potrebne vsebine poslovodske predstavitve v primeru revizorjeve prilagoditve mnenja zaradi omejitev področja revidiranja.

IZHODIŠČE

Glavni revizorjevi cilji pri opravljanju revizije računovodskih izkazov so pridobiti sprejemljivo zagotovilo, da računovodski izkazi kot celota ne vsebujejo nobene pomembne napačne navedbe zaradi prevare ali napake, kar revizorju omogoča, da izrazi mnenje o tem, ali so računovodski izkazi v vseh pomembnih pogledih pripravljeni v skladu s primernim okvirom računovodskega poročanja. V vseh primerih, kadar ni mogoče pridobiti sprejemljivega zagotovila mora revizor prilagoditi mnenje v svojem poročilu ali se, če je to mogoče, umakniti iz posla (MSR 200).

Poslovodstvo pravne osebe, pri kateri poteka revidiranje, mora revizijski družbi posredovati vso zahtevano dokumentacijo in ji omogočiti vpogled v poslovne knjige, spise in računalniške zapise. Če pravna oseba revizijski družbi ne omogoči izvajanja revizije na prej navedeni način, mora pooblaščen revizor to napisati v revizijskem poročilu (37. člen ZRev-2).

Revizor zahteva od poslovodstva pisno predstavitev, da je zagotovilo revizorju vse ustrezne informacije in dostop do njih, kot je dogovorjeno po pogojih revizijskega posla (MSR 580). Običajno poslovodstvo v zvezi s tem v pisni predstavitvi izjavlja, kot na primer:

- omogočili smo vam dostop do vseh informacij, za katere vemo, da so povezane s pripravo računovodskih izkazov, kot so evidence, dokumentacija in druge zadeve;
- posredovali smo vam dodatne informacije, ki ste jih zahtevali od nas zaradi revizije;
- omogočili smo vam neomejen dostop do oseb v organizaciji, od katerih je bilo treba po vaši presoji pridobiti revizijske dokaze.

Kadar pisne predstavitve niso skladne z drugimi revizijskimi dokazi, poskuša revizor zadevo razrešiti z dodatnimi revizijskimi postopki. Če zadeva ostane nerazrešena, revizor ponovno prouči svojo presojo sposobnosti, neoporečnosti, etičnih vrednot ali skrbnosti poslovodstva oziroma njegove pripadnosti tem vrednotam ali njihovega uveljavljanja in ugotovi, kako to lahko vpliva na zanesljivost predstavitev (ustnih ali pisnih) in na revizijske dokaze na splošno (MSR 580).

Revizor lahko med izvajanjem posla naleti na omejitvev področja revidiranja, nastale zaradi poslovodstva revidirane družbe ali zaradi objektivnih okoliščin na strani družbe. Možne vrste takih omejitev so lahko na primer:

- poslovodstvo ne dovoli opazovanja štetja zalog, oziroma preprečuje ponovno izvedbo štetja določenih vrst zalog;
- poslovodstvo ne dovoli da bi zahteval zunanje potrditve določenih saldov na kontih;
- del poslovne dokumentacije je uničen zaradi naravne ali druge nesreče;
- pomemben del računovodskih evidenc je zasežen s strani državnih organov in vpogled vanje ni mogoč.

Če revizor ne more pridobiti zadostnih in ustreznih revizijskih dokazov, presoja pomembnost in vseobsegajočnost možnih učinkov morebitnih neodkritih napačnih navedb, ter se v skladu s tem odloča o potrebi po prilagoditvi mnenja v svojem poročilu ali o odstopu od posla (MSR 705).

Na podlagi predstavljenega izhodišča je bila sprejeta naslednja strokovna razlaga.

STROKOVNA RAZLAGA

Kadar revizor prilagodi mnenje v svojem poročilu zaradi omejitvev področja revidiranja mora, ne glede na razlog take omejitve, od poslovodstva zahtevati prilagoditev pisne predstavitve na način, da bo ta odražala omenjeno omejitvev in tudi morebitne razloge zanjo. Poslovodska predstavitev se lahko prilagodi kot na primer:

- *omogočili smo vam dostop do vseh informacij, za katere vemo, da so povezane s pripravo računovodskih izkazov, kot so evidence, dokumentacija in druge zadeve, razen do [... navedba informacij, do katerih poslovodstvo ni zagotovilo dostopa ...], ki ste jih od nas zahtevali [... morebitna navedba datuma oziroma dokumenta iz katere izhaja zahteva revizorja ...], ker [... morebitna navedba razloga za onemogočanje dostopa do informacij ...];*

ali

- *štetje zalog smo opravili na dan [... navedba datuma popisa ...], nismo pa vam omogočili štetja zalog na dan [... navedba datuma ...] za katerega ste zaprosili, ker [... morebitna navedba razloga ...].*

S tako prilagoditvijo poslovske predstavitve revizor zagotovi potrditev poslovodstva, da so bile informacije ali izvedba postopkov katerih izostanek je bil razlog za prilagoditev mnenja, dejansko zahtevane, vendar mu informacije niso bile posredovane oziroma mu je bila izvedba revizijskih postopkov onemogočena.

V primeru, da se poslovodstvo ne strinja s prilagoditvijo predstavitve ter izda predstavitev, ki ne odraža dejanskega stanja, mora revizor tako predstavitev obravnavati kot nezanesljivo in postopati v skladu z pravili revidiranja.

Nepriustranskost pri ocenjevanju vrednosti za potrebe delodajalca

IZ PRAKSE ZA PRAKSO (PR-OV 4-4/17)

Problematiko nepristranskosti pri ocenjevanju vrednosti za potrebe delodajalcev je obravnaval Odbor sekcije pooblaščenih ocenjevalcev vrednosti in pripravil naslednjo strokovno razlago.

IZHODIŠČE

Pri ocenjevanju vrednosti se pojavljajo situacije, kjer lahko znotraj skupine povezanih družb želijo prenesti sredstva z enega poslovnega subjekta na drugega ali pa da se pokažejo potrebe po ocenjevanju vrednosti za potrebe računovodskega poročanja. Dilema, ki se pri tem pojavlja, je, ali lahko zaposleni v takšni družbi, ki je hkrati tudi pooblaščen ocenjevalec vrednosti, opravi ocenjevanje vrednosti kot interni ocenjevalec in ali to predstavlja potencialno nasprotje interesov.

Pooblaščen ocenjevalec vrednosti morajo v primerih, ko obstaja potencialni dvom o njihovi nepristranskosti, ravnati tako, da zadovoljijo zahteve Hierarhije pravil ocenjevanja v rednosti. Na podlagi predstavljenega izhodišča je bila sprejeta naslednja strokovna razlaga:

STROKOVNA RAZLAGA

Po mnenju Odbora sekcije pooblaščenih ocenjevalcev vrednosti lahko tudi interni ocenjevalec, ki je zaposlen v organizaciji (družbi), ki storitve naroča, ovrednoti sredstva, pri čemer mora izpolnjevati vsa načela Kodeksa etike in v skladu z zahtevami MSOV-jev v okviru prepoznavanja ocenjevalca razkrije, kako je, če je, povezan s predmetom ocenjevanja vrednosti in s stranko, za katero izdeluje poročilo o oceni vrednosti.

MSOV 2017 med naloge ocenjevanja vrednosti uvrščajo tudi ocenjevanje vrednosti, ki jih opravljajo ocenjevalci vrednosti za svoje delodajalce (interna ocenjevanja vrednosti). Ker se pri internih ocenjevanjih vrednosti postavlja vprašanje neodvisnosti ocenjevalca vrednosti, kar ustvarja tveganje zaznane

nepriustranskosti ocenjevanja vrednosti, morajo biti vzpostavljeni potrebni postopki in ukrepi za zagotavljanje nepristranskosti ocenjevanja vrednosti ter ukrepi, ki jih je treba sprejeti za zagotavljanje primerne kontrolnega okolja, v katerem bodo čim manjše možnosti ogrožanja neodvisnosti pri ocenjevanju vrednosti (40.1. in 40.2. odstavek Okvira MSOV 2017).

Pri tem opozarjamo na smiselno uporabo 120.2. odstavka MSOV 500 – Finančni instrumenti, ki sicer govori o internem ocenjevanju finančnih instrumentov in določa, da velja splošno načelo, da mora ocene vrednosti, ki jih izdelata en oddelek organizacije in bodo vključene v računovodske izkaze ali se bodo tretje stranke kako drugače zanašale nanje, skrbno pregledati in potrditi neodvisen oddelek te organizacije. Organ, ki pripravi končno oceno vrednosti, naj bi bil ločen in popolnoma neodvisen od služb, ki prevzemajo tveganja. V praksi bodo načini ločevanja teh funkcij različni glede na naravo organizacije, vrsto instrumenta ali sredstva, katerega vrednost se ocenjuje, in pomembnost vrednosti določene vrste finančnih instrumentov ali sredstev za splošni cilj. Za preprečevanje nasprotja interesov je treba določiti primerne protokole in kontrole ter pri tem skrbno upoštevati nevarnosti, ki ogrožajo nepristranskost, ki jo morajo zaznati tretje stranke, ki se zanašajo na oceno vrednosti.

Ob upoštevanju vseh potrebnih ukrepov za zagotavljanje nepristranskosti ocenjevalec lahko opravlja cennitve vrednosti nepremičnin za organizacijo, v kateri je zaposlen.

Delovni program posla po COSO – Celovitem okviru notranjega kontroliranja (2013)

IZ PRAKSE ZA PRAKSO (PR-NR 6-4/17)

IZHODIŠČE

Standard 2240 – Delovni program posla zahteva od notranjega revizorja, da pred izvedbo vsakega revizijskega posla pripravi in dokumentira program dela, s katerim se dosežejo cilji posla. Odbor sekcije preizkušenih notranjih revizorjev je v tej zvezi objavil strokovno razlago.

STROKOVNA RAZLAGA

Standard 2240 določa, da mora delovni program posla vključevati postopke za prepoznavanje, proučitev, ovrednotenje in dokumentiranje informacij med potekom posla ter mora biti odobren pred izvedbo, vključno z odobritvijo vsake spremembe. Delovni program za posle svetovanja se od delovnega programa posla zagotavljanja po obliki in vsebini lahko razlikuje glede na naravo posla. V nadaljevanju je obravnava omejena na posle dajanja zagotovil.

Notranji revizor z delovnim programom posla opredeli vse postopke prepoznavanja, proučevanja, ovrednotenja in dokumentiranja informacij med izvajanjem posla, vključno z metodami preizkušanja in vzorčenja.

Delovni program posla se pripravi na osnovi pridobljenih informacij o predmetu revidiranja, zastavljenih ciljev in obsega posla, spoznanj o kontrolnem okolju in začetni oceni tveganj. Vsebuje vse pomembne sestavine, ki vodijo notranjega revizorja skozi postopek izvedbe posla, notranjemu revizorju pomagajo prepoznati ključna tveganja in morebitne pomanjkljivosti notranjih kontrol.

Ustrezno in uspešno upravljanje tveganj je zaradi povečevanja vloge ustvarjanja vrednosti za lastnike vse pomembnejše, zaradi česar se povečuje tudi pomembnost notranjega revidiranja. Notranji revizor pri zagotavljanju delovanja notranjih kontrol v organizaciji slednje vrednoti in preizkuša. V ta namen stroka notranjemu revizorju priporoča uporabo okvira kontroliranja, kot je COSO – Celovit okvir notranjega kontroliranja, ki ga je nazadnje v letu 2013 izdal Odbor

sponzorskih organizacij Treadwayeve komisije (odslej: okvir kontroliranja COSO (2013)), ali drugega primerljivega okvira kontroliranja.

Notranji revizor danes najpogosteje uporabi okvir kontroliranja COSO (2013) za vrednotenje notranjih kontrol, ki temelji na razmerju treh razsežnosti: ciljev (delovanja, poročanja, skladnosti), organizacijskega ustroja organizacije in sestavin notranjih kontrol. Pri tem notranjemu revizorju lahko pomaga tudi v slovenski jezik preveden povzetek COSO – Celovit okvir notranjega kontroliranja iz maja 2013, ki je objavljen na spletnih straneh SIR-a.

Sestavine notranjih kontrol so:

1. KONTROLNO OKOLJE je osnova vseh sestavin in temeljni del ureditve notranjih kontrol v organizaciji. Vključuje zavezanost k integriteti in etičnim vrednotam izvajanje nadzora s strani organa nadzora nad nalogami posloводства, vzpostavitev organizacijskega ustroja, pristojnosti in odgovornosti, kadrovske usmeritve in postopke ter doslednost pri merilih uspešnosti, spodbudah in nagradah za odgovornost za uspešnost.

V delovnem programu posla notranji revizor opredeli postopke, s katerimi vrednoti in preizkusi, ali zaposleni spoštujejo etične vrednote in izkazujejo osebno in strokovno neoporečnost, so ustrezno izobraženi in imajo dovolj izkušenj ter ali je vzpostavljeno ocenjevanje, nagrajevanje in napredovanje zaposlenih. V okviru kontrolnega okolja notranji revizor opredeli postopke, da vrednoti in preizkusi ustreznost podelitve pooblastil in odgovornosti. Nadalje so opredeljeni postopki, s katerimi notranji revizor vrednoti in preizkusi, ali posloводство revidirane enote skrbi za urejeno, gospodarno, uspešno in učinkovito vodenje, primerno organizacijsko ureditev ter ustrezno spremljanje in poročanje.

Eden izmed možnih zglodov iz delovnega programa posla za preizkus in vrednotenje kontrolnega okolja organizacije je predstavljen v tabeli 1, pri čemer ta program med drugim kaže zastavljene cilje notranjega revizorja in načrtovane postopke notranjega revizorja.

2. OBVLADOVANJE TVEGANJ zajema prepoznavanje tveganj, ki vplivajo na doseganje ciljev organizacije. Posloводство organizacije mora oceniti tveganja in vpeljati ustrezne aktivnosti za njihovo obvladovanje. Negotovost se vrednoti z dveh vidikov: verjetnosti in vpliva. Verjetnost predstavlja možnost, da bo dogodek nastal, vpliv pa njegovo posledico. Ključna so deležna največje pozornosti posloводства. Posloводство organizacije mora ovrednotiti možne odzive na tveganja, ovrednotiti učinek odziva na tveganje, oceniti strošek in koristi ter upoštevati, da tveganja za organizacijo lahko pomenijo tudi priložnosti v poslovanju.

Notranji revizor v delovnem programu posla v okviru druge sestavine opredeli postopke, s katerimi vrednoti in preizkusi obstoj določitve ustreznih ciljev, prepoznave in ocenjevanja opredeljenih pomembnih tveganj, ki vplivajo na doseganje ciljev predmeta revidiranja. Dalje notranji revizor opredeli postopke, da vrednoti in preizkusi politiko obvladovanja tveganj v organizaciji. Opredeli tudi postopke, s katerimi vrednoti in preizkusi ustreznost ocenjevanja tveganja prevar.

Eden izmed možnih zgledov iz delovnega programa posla za preizkus in vrednotenje ocenjevanja tveganj v organizaciji je predstavljen v tabeli 2, pri čemer ta program med drugim kaže zastavljene cilje notranjega revizorja in načrtovane postopke notranjega revizorja.

3. KONTROLNE AKTIVNOSTI so ukrepi, vzpostavljeni z usmeritvami in postopki, ki pomagajo zagotavljati, da se izvajajo navodila posloводства za ublažitev tveganj pri doseganju ciljev organizacije. Zajemajo integracijo odzivnosti na tveganja, vrste kontrolnih aktivnosti (po namenu), kot na primer preventivne in detektivne kontrole. Na kontrolne aktivnosti vplivata tako narava in obseg dejavnosti kot kompleksnost poslovanja organizacije.

V okviru tretje sestavine notranji revizor v delovnem programu posla opredeli postopke, s katerimi bo vrednotil in preizkusil vpeljane kontrolne aktivnosti. Le-te so lahko preventivne ali detektivne. Primer preventivnih kontrolnih aktivnosti so postopki potrditve in odobritve (npr. izhodnega računa), razmejitve odgovornosti odobravanja, izvajanja, evidentiranja in pregledovanja, kontrole nad dostopi v posamezne dele aplikacije oziroma informacijske rešitve ipd. Detektivne kontrolne aktivnosti so preveritve postopkov (posle in pomembne dogodke je treba preverjati pred izvedbo in po njej), uskladitve (gre za občasne uskladitve evidenc z odgovarjajočimi dokumenti) in pregledi poslovnih rezultatov (redno pregledovanje poslovnih rezultatov glede na postavljene kriterije uspešnosti in učinkovitosti). Nekatere kontrolne aktivnosti so hkrati preventivne in detektivne, kot na primer pregledi poslovanja, procesov in dejavnosti, s čimer zagotovimo usklajenost s predpisi, usmeritvami in postopki ali zahtevami ter nadzor, ki pomaga zagotoviti primerno dosego namenov notranjega kontroliranja.

4. INFORMIRANJE IN KOMUNICIRANJE zajemata primerno informiranje in učinkovito komuniciranje. Prave in pravočasne informacije so bistvenega pomena za postopek upravljanja tveganj ter za vodenje organizacije. Organizacija zbira podatke iz zunanjega in notranjega okolja ter iz preteklosti in sedanjosti. Podatki iz preteklosti omogočajo poslovodstvu, da primerja dejansko izvajanje glede na načrtovano ter mu pomagajo pri napovedih v prihodnje, tekoči podatki pa poslovodstvu omogočajo hitre odzive na tveganja, da organizacija ostane znotraj sprejete stopnje tveganja (spremeni kontrolne aktivnosti ali

svojo nagnjenost k tveganju). Zelo pomemben je informacijski sistem, ki mora zagotavljati tok informacij v vseh smereh, od posloводства do zaposlenih in obratno ter med zaposlenimi in oddelki. Pomembno je tudi zbiranje informacij iz okolja ter komuniciranje z okoljem in organom nadzora.

Kakovost informacij je ključnega pomena za sprejemanje pravih odločitev, kar velja za vse procese organizacije. V delovni program posla zato notranji revizor vključi postopke, s katerimi bo vrednotil in preizkusil, ali so informacije ustrezne, natančne, pravočasne in dosegljive ter ali komunikacija poteka v vseh smereh. Običajno poteka komuniciranje po ustaljenih kanalih in zaposleni poroča neposredno nadrejenemu. Obstajati pa mora tudi možnost neustaljenega komuniciranja, da zaposleni lahko poročajo neposredno poslovodstvu ali notranjemu revizorju.

5. NADZIRANJE zajema tekoče nadziranje, ločeno vrednotenje in poročanje o pomanjkljivostih. Tekoče nadziranje se opravlja med samim postopkom in zajema običajne kontrole, primerjave in druge rutinske postopke. Okvir kontroliranja COSO (2013) priporoča, da se občasno izvedejo tudi ločena ocenjevanja, ki naj se osredotočijo na celotno upravljanje tveganj in na oceno učinkovitosti tekočega nadzora. Tako ocenjevanje lahko opravijo posamezniki, odgovorni za poslovanje, ali notranji revizor na zahtevo posloводства ali organa nadzora.

V peti sestavini notranji revizor v delovni program posla vključi postopke, s katerimi vrednoti in preizkusi vzpostavljenost, uspešnost in učinkovitost izvajanja rednega nadzora posloводства nad procesom, ki je predmet revidiranja.

V delovnem programu posla je treba opredeliti tudi postopke preizkušanja in vzorčenja podatkov.

Pet sestavin okvira kontroliranja COSO (2013) deluje skupaj in povezano. Notranji revizor ne bi smel sestavin obravnavati ločeno. Sestavine so soodvisne in delujejo kot celovit sistem. Skupno delovanje vseh petih sestavin zmanjšuje tveganje nedoseganja cilja organizacije na sprejemljivo raven.

Delovni program posla pregleda in odobri vodja notranje revizije, ki pregleda in odobri tudi vsako njegovo spremembo, nastalo med potekom posla.

Ustrezno pregledan in odobren delovni program posla se shrani na način, ki velja v organizaciji pri dokumentiranju in shranjevanju revizijskega (delovnega) gradiva.

Delovni program posla po okviru kontroliranja COSO (2013) je za notranjega revizorja učinkovito orodje za ocenjevanje uspešnosti notranjega kontroliranja. Ne nazadnje je okvir kontroliranja COSO (2013) pripoznan kot vodilni okvir kontroliranja za vzpostavitev, uveljavitev in izvajanje notranjega kontroliranja ter za ocenjevanje uspešnosti notranjega kontroliranja.

Tabela 1

CILJ	TVEGANJE	KONTROLA	REVIZIJSKI POSTOPEK	OCENA NK	REVIZOR	OZNAKA DG	
KONTROLNO OKOLJE				Nadzor: AB, 30. 4. 2017			
C2	Ustrezna razmejitev pristojnosti in odgovornosti zaposlenih.	T2	Pristojnosti in odgovornosti v procesu niso natančno opredeljene.	K2	Sistemizacija delovnih mest z opisom del in nalog po posameznem delovnem mestu.	Pogled internega pravilnika in priloge pravilnika. Izvedba razgovorov.	ustrezna
				K3	Opis procesa.	Pregled popisa procesa. Izvedba razgovorov.	ustrezna
				K4	Organigram.	Pregled organigrama družbe. Izvedba razgovorov.	ustrezna
				K5	Natančno opredeljene odgovornosti in pristojnosti zaposlenih v internih aktih.	Pregled dokumentov, v katerih so podana pooblastila in odgovornosti.	ustrezna
				K6	Informacijska podpora omogoča ustrezno ločevanje del in nalog zaposlenih.	Pregled internega navodila za delo. Izvedba razgovorov.	ustrezna
				K7	Naloge, pooblastila, pravice znotraj informacijskega sistema so vezane na naloge in delovno mesto posameznika.	Pregled internega navodila za delo. Izvedba razgovorov.	ustrezna
C4	Ustrezna podprtost procesa z internimi akti.	T6	Interni akti, ki podpirajo proces, so pomanjkljivi, neažurni in neustrezni.	K12	Opredeljena odgovornost za pripravo in ažuriranje internih aktov.	Pregled internih aktov, vezan na proces.	ustrezna
				K13	Opredeljena odgovornost za potrditev internih aktov pred izdajo.	Pregled pravilnika o obvladovanju dokumentov, internih aktov, vezanih na proces.	ustrezna
				K14	Predpisani postopki priprave, potrditve in objave internih aktov.	Pregled poslovnika družbe in pravilnika o obvladovanju dokumentov.	ustrezna
				K15	Vpeljan ISO standard 9001.	Pregled poslovnika družbe in pravilnika o obvladovanju dokumentov.	ustrezna
					CD	DG-L; DG-R/L	

Tabela 2

CILJ	TVEGANJE	KONTROLA	REVIZIJSKI POSTOPEK	OCENA NK	REVIZOR	OZNAKA DG			
OCENITEV TVEGANJ				Nadzor: AB, 30. 4. 2017					
C2	V podjetju so prisotne aktivnosti za prepoznavanje in ocenjevanje tveganj.	T3	Podjetje nima vzpostavljenega sistema prepoznavanja tveganj na področju upravljanja kadrov.	K6	Vzpostavljen sistem upravljanja tveganj v povezavi s procesom.	Pregled Pravilnika upravljanja tveganj. Pregled dokumentov družbe. Izvedba razgovorov.	ustrezna	CD	DG-M; DG-R/M
				K7	Predpisano v internih aktih o upravljanju tveganj.	Pregled Pravilnika upravljanja tveganj.	ustrezna		
				K8	Vzpostavljen register tveganj.	Pregled registra tveganj. Izvedba razgovorov.	ustrezna		
				K9	Opremljene odgovornosti za prepoznavanje tveganj in določeni nosilci prepoznanih tveganj.	Pregled Pravilnika upravljanja tveganj.	ustrezna		
		T4	Podjetje nima vzpostavljenega sistema ocenjevanja tveganj na področju upravljanja kadrov.	K10	Letno in medletno ocenjevanje tveganj.	Pregled Pravilnika upravljanja tveganj. Pregled dokumentov družbe. Izvedba razgovorov.	ustrezna		
				K11	Delovna navodila za ocenjevanje tveganj.	Pregled Pravilnika upravljanja tveganj.	ustrezna		
				K8	Vzpostavljen register tveganj.	Pregled registra tveganj. Izvedba razgovorov.	ustrezna		
				K12	Opremljene odgovornosti za ocenjevanje tveganj.	Pregled Pravilnika upravljanja tveganj.	ustrezna		

Poročanje o notranjereviziji poslu

IZ PRAKSE ZA PRAKSO (PR-NR 7-4/17)

IZHODIŠČE

Standardi strokovnega ravnanja pri notranjem revidiranju določajo, da mora vodja notranje revizije poročati o izidih notranjerevizijskih poslov ustreznim strankam. Pojavljajo se vprašanja glede minimalnih zahtev, ki jih mora izpolnjevati iz naslova poročanja, da zagotovi skladnost s Standardi. Glavna vprašanja, ki se pojavljajo, so: Kako naj poteka poročanje? Kakšna naj bosta oblika in način poročanja ter komu poročati?

STROKOVNA RAZLAGA

V skladu s Standardom 2440 – Razširjanje izidov mora vodja notranje revizije izide sporočiti ustreznim strankam. Pojasnilo k Standardu 2440 tudi navaja, da je vodja notranje revizije odgovoren za pregled in odobritev končnega poročila o poslu, preden je izdano, ter za odločanje o tem, komu in kako bo razposlano.

Notranji revizorji morajo poročati o izidih notranjerevizijskih poslov. Vendar pa se sam postopek, čas, oblika in vsebina poročanja razlikujejo glede na velikost oddelka notranje revizije, vrste posla in zrelosti same organizacije.

Vodja notranje revizije določi postopek poročanja za dajanje zagotovit in za svetovalne posle v pisni obliki ter ga obdobjno pregleduje, po potrebi posodablja ter s tem vzdržuje in izboljšuje njegovo kakovost. Glede na stopnjo zrelosti organizacije lahko postopek preveri tudi organ nadzora.

Vodja notranje revizije predvsem v sodelovanju z upravo in organom nadzora oblikuje smernice glede načina poročanja. S tem pomaga ugotoviti, kako, kdaj in komu bi bilo treba poročati vmesne in končne izide notranjerevizijskega posla.

Pravočasno in usposobljeno poročanje lahko poveča učinkovitost in uspešnost upravljanja in obvladovanja tveganj, možnosti za izboljšave procesov, vpliva na pozitivne spremembe ter poslovne priložnosti za učinkovito izvajanje popravljalnih ukrepov.

Izidi notranjerevizijskega posla so običajno predstavljeni oziroma poslani notranjim prejemnikom, in sicer lastnikom procesov, višjemu vodstvu, upravi, organom nadzora ter drugim posameznikom znotraj organizacije. Izjemoma so lahko poslani tudi zunanjim prejemnikom, in sicer zunanjim revizorjem, nadzornim institucijam itd.

Priporoča se izdelava standardiziranega distribucijskega seznama, ki pa naj se prilagaja glede na posebnost notranjerevizijskega posla. Med prejemniki naj bodo tudi posamezniki, ki lahko s pooblastili učinkovito izvajajo popravljalne ukrepe. Prav tako se priporoča, da se pisno določi, katerim zunanjim prejemnikom in v katerih primerih se jim lahko pošlje poročilo notranjerevizijskega posla, v katerih primerih pa bi bilo treba pred distribucijo pridobiti odobritev potrebnih organov (npr. uprave, pravnega oddelka ali drugega).

Distribucijo poročila notranjerevizijskega posla mora potrditi in odobriti vodja notranje revizije, da se zagotovi, da je poročanje izvedeno in posredovano ustreznim strankam, ki lahko zagotovijo, da bodo ugotovitve ustrezno upoštevane. Poročila notranjerevizijskega posla so zaupni dokumenti, kar pomeni, da mora biti distribucija opravljena na podlagi potrebe po seznanitvi z njimi.

Priporoča se tudi stalno komuniciranje (ustno in pisno) ves čas trajanja revizijskega posla, tako z lastniki procesa kot z višjim vodstvom in upravo. Ta praksa pomaga graditi partnerstvo z organizacijo in zmanjšuje število napak, nesporazumov in nesoglasij. Prav tako lahko odgovorne osebe pojasnijo določene ugotovitve ter dajo mnenja o popravljalnih ukrepih. Postopek komuniciranja se lahko razlikuje glede na organizacijsko strukturo, vrsto notranjerevizijskega posla in s tem povezanih potrebnih popravljalnih ukrepov.

Za načrtovane posle vodja notranje revizije v internih pravilnikih določi časovni načrt poročanja. Za zagotovitev pravočasnega obveščanja o izidih notranjerevizijskega posla je dobra praksa, da se osnutek revizijskega poročila izda nekaj dni po zaključnem sestanku oziroma po zaključku pregleda, najpozneje dva tedna po izdaji osnutka pa se izda še končno poročilo.

Izdaja poročila za nenačrtovane posle ima prednost pred drugimi načrtovanimi posli. To je bistvenega pomena za učinkovito in uspešno reševanje situacij z visokim tveganjem.

Po potrebi se izvaja tudi vmesno poročanje, in sicer je predvsem pri ugotovljenih pomembnih tveganjih preudarno, da se ustno razpravlja o ugotovitvah, še preden je izdano pisno poročilo.

Pogostost in način komuniciranja z upravo je odvisen od vrste organizacije. Končna poročila ali povzetki se predstavijo oziroma posredujejo upravi vsaj ob zaključku notranjerevizijskega posla.

Pisni izidi notranjerevizijskega posla zagotovijo formalen način obveščanja o revizijskih ugotovitvah, povezanih tveganjih, priporočilih za izboljšanje (popravljalnih ukrepih) in morebitnih akcijskih načrtih odgovornih oseb.

Pri izdelavi pisnega poročila o notranjerevizijem poslu je pomembna vsebina pred obliko. Slog in oblika pisnih poročil notranje revizije se razlikujeta med organizacijami, vendar pa so v pisno poročilo vključene najmanj navedbe o cilju, obsegu, ugotovitve, ocena, priporočila (popravljalni ukrepi) in morebitni akcijski načrti. Podrobne ugotovitve, priporočila oziroma akcijski načrt tvorijo jedro pisnega poročila. Jednat povzetek pa lahko poudari oziroma vsebuje tudi dobre prakse, ugotovljene med notranjerevizijskim pregledom, in predstavitev ukrepov za izboljšanje upravljanja in notranjega kontroliranja. Kakovostno poročilo mora biti natančno, objektivno, jasno, jedrnato, konstruktivno, popolno in pravočasno.

Dobro napisano poročilo zagotavlja višjemu vodstvu, upravi, organu nadzora in drugim zainteresiranim boljše razumevanje upravljanja organizacije, obvladovanja tveganj in notranjih kontrol.

Pri pripravi poročila naj bodo notranji revizorji previdni, da se izognejo naslednjim morebitnim pastem:

- večjim napakam ali opustitvam,
- jeziku, ki je preveč strokoven ali celo žargonski,
- uporabi tujk, če to ni nujno za razumevanje področja,
- ugotovitvam in priporočilom, ki niso dobro oblikovana,
- opustitvi ali nepojasnitvi omejitev obsega,
- prepoznavnemu izdajanju poročila ali izdaji neustreznim strankam.

Tem pastem se lahko izognemo s skrbno pripravo in pregledom poročila pred izdajo. Pomembno je, da se pred končnim poročanjem temeljito pregleda vsebina, preverita točnost in popolnost poročanja ter da so izidi in sklepi podprti z zadostnimi, zanesljivimi, ustreznimi in koristnimi dokazi.

Vodja notranje revizije je odgovoren za pregled in potrditev končnega poročila pred izdajo. To je pomemben korak, ki potrjuje, da je bilo delo izvedeno pravilno, priporočila pa so usklajena s cilji organizacije.

ZAKLJUČEK

Vodja notranje revizije določi natančne pisne smernice poteka, oblike in minimalne zahteve vsebine ustnega in pisnega poročanja o izidih notranjerevizijskega posla za potrebe vmesnega in končnega poročanja. Smernice naj vsebujejo seznam potrebnih prejemnikov, na katerem naj bodo tudi posamezniki, ki lahko učinkovito izvajajo popravljalne ukrepe. Pred izdajo končnega pisnega poročila je vodja

notranje revizije odgovoren za pregled in potrditev ter za njegovo distribucijo pravim prejemnikom. Tudi če vodja notranje revizije te naloge prenese na koga drugega, je še vedno odgovoren za distribucijo.

Uporaba programske opreme za vodenje poslovnih knjig

IZ PRAKSE ZA PRAKSO (PR-RAČ 6-4/17)

Uporabo programske opreme za vodenje poslovnih knjig sta obravnavala Odbor sekcije preizkušenih računovodij in računovodij in Odbor preizkušenih davčnikov ter pripravila naslednjo strokovno razlago.

IZHODIŠČE

V Sloveniji delujejo tudi zelo majhne organizacije, ki imajo majhen obseg poslov in malo poslovnih dogodkov. Če ne gre za samostojne podjetnike, ki so obdavčeni z uporabo dejanskih prihodkov in normiranih odhodkov, so skladno s 54. členom Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1; Uradni list RS, št. 65/09 – uradno prečiščeno besedilo, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13 – odl. US, 82/13, 55/15 in 15/17) ali za druge organizacije z drugimi predpisi dolžne voditi poslovne knjige. Zastavlja se vprašanje, katera računalniška programska oprema je potrebna za vodenje poslovnih knjig.

Slovenski inštitut za revizijo je po ZGD-1 in Zakonu o revidiranju (ZRev-2; Uradni list RS, št. 65/08 in 63/13 – ZS-K) pooblaščen za izdajo Slovenskih računovodskih standardov (SRS). SRS-ji (2016) določajo pravila pripoznavanja, merjenja, vrednotenja in oprave pripoznanj gospodarskih kategorij ter pravila izdelave računovodskih izkazov tako, da v zasnovi ne odstopa od Mednarodnih računovodskih standardov (MRS) oziroma Mednarodnih standardov računovodskega poročanja (MSRP). Niti SRS-ji, MRS-ji in MSRP-ji pa ne določajo "tehničnih" pravil knjiženja in evidentiranja poslovnih dogodkov.

Po 5. točki A. Uvoda SRS-je dopolnjujejo Pravila skrbnega računovodenja (PSR), ki obravnavajo delovanje na posameznih področjih računovodenja: računovodskega predračunavanja, knjigovodenja, računovodskega nadziranja, računovodskega analiziranja in računovodskega informiranja ter tudi konsolidiranja. PSR-ji se sestavljajo in sprejemajo na enak način kot SRS-ji, s tem da k njim ne dajeta soglasja minister, pristojen za gospodarstvo, in minister, pristojen za finance. PSR-ji se po sprejetju objavijo na spletnih straneh Inštituta: www.si-revizija.si.

Uporaba PSR-jev ni obvezna, temveč se priporoča predvsem pri notranjem poročanju.

Pravilo skrbnega računovodenja 2 – Poslovne knjige (računovodski razvidi) v 2.16. členu določa:

"Oblika glavne knjige je odvisna od tehnike in metode vnašanja knjigovodskih podatkov vanjo. Pri računalniškem vodenju glavne knjige se uporabljajo preverjeni računalniški programi, ki onemogočajo naknadno brisanje in spreminjanje že potrjenih vnosov v poslovne knjige. Knjigovodski podatki, vneseni v računalniški dnevnik, se razvrščajo v ustrezne konte v datotekah. Podatki se vnašajo v glavno knjigo z enega ali več krajev, na katerih nastajajo poslovni dogodki. Če se vnašajo na več krajih, mora računalniški program zagotoviti prepoznavanje knjigovodskih listin in odgovornih oseb. Računalniško vodena glavna knjiga mora kadarkoli zagotavljati ustrezno revizijsko sled, ki omogoča naknadno kontroliranje knjiženja, pa tudi prikaz kateregakoli konta in/ali celotne glavne knjige na zaslonu oziroma odtis na papirju." Računalniško vodena glavna knjiga mora izpolnjevati tudi zahteve po integriteti in popolnosti vnesenih podatkov. Vsi zapisi v glavno knjigo so kasneje lahko popravljeni izključno na način, ki ohranja prvotni zapis, ki ga s popravkom spreminjamo. Brisanje že izvedenih zapisov v glavni knjigi ali drugih poslovnih knjigah je prepovedano.

Slovenski inštitut za revizijo ni pooblaščen za razlago predpisov s področja obračunavanja in plačevanja davkov.

Na tej osnovi objavljamo naslednjo strokovno razlago.

STROKOVNA RAZLAGA

Vodenje poslovnih knjig z uporabo programov za elektronske preglednice (angl. spreadsheets) (kot na primer MS Excel, OpenOffice Calc, MS Works, IBM Lotus Symphony in drugi) ni skladno s 16. členom PSR 2, ker tovrstni programi omogočajo naknadno brisanje in spreminjanje že potrjenih vnosov v poslovne knjige in pri tem ne zagotavljajo ustrezne revizijske sledi.

Vodenje poslovnih knjig z uporabo programov za elektronske preglednice tudi ne izpolnjuje pogojev iz 38. člena Zakona o davčnem postopku (ZDavP-2; Uradni list RS, št. 13/11 – uradno prečiščeno besedilo, 32/12, 94/12, 101/13 – ZDavNep, 111/13, 25/14 – ZFU, 40/14 – ZIN-B, 90/14, 91/15 in 63/16), v katerem so predpisana pravila elektronskega obdelovanja podatkov. Za nespoštovanje določb tega člena so predpisane visoke globe v 398.a členu istega zakona.

Vse organizacije, ki so dolžne voditi poslovne knjige, morajo ne glede na obseg poslovanja pri računalniškem vodenju za vodenje poslovnih knjig uporabljati preverjene računalniške programe, ki so skladni s PSR 2.16. in 38. členom ZDavP-2.

Razveljavitev knjižb (storno)

IZ PRAKSE ZA PRAKSO (PR-RAČ 7-4/17)

Razveljavitev knjižb (storno) je obravnaval Odbor sekcije preizkušenih računovodij in računovodij in pripravil naslednjo strokovno razlago.

IZHODIŠČE

V poslovnih knjigah je treba pogosto razveljaviti vneseni podatek zaradi različnih razlogov, in sicer zaradi napake, spremembe računovodske usmeritve, spremembe okoliščin ali drugih razlogov. Pojavlja se vprašanje, kdaj se v ta namen uporabi vknjižba z negativnim predznakom na isti strani konta, kot je bil vpisan prvotni podatek (t. i. rdeči storno), kdaj pa se stanje na kontih popravi tako, da se znesek vknjiži na nasprotni strani konta, kot je bil vpisan prvotni podatek (t. i. črni storno).

SRS-ji (2016) določajo pravila pripoznavanja, merjenja, vrednotenja in oprave pripoznanj gospodarskih kategorij ter pravila izdelave računovodskih izkazov. Po ZGD-1 pa SRS-ji ne smejo biti v nasprotju z Mednarodnimi računovodskimi standardi (MRS) oziroma Mednarodnimi standardi računovodskega poročanja (MSRP). Niti ZGD-1 in SRS-ji niti MRS-ji oziroma MSRP-ji pa ne določajo "tehničnih" pravil knjiženja in evidentiranja poslovnih dogodkov.

Po 1. točki B. Okvira Slovenskih računovodskih standardov morajo organizacije zasnovati svoje računovodenje tako, da "sestavljanje računovodskih obračunov in računovodskih predračunov, s tem pa tudi računovodskih izkazov, ne povzroča večjih težav". Računovodenje mora pri tem zagotavljati naslednje kakovostne značilnosti računovodskih izkazov: razumljivost, ustreznost, zanesljivost in primerljivost. Postavke v računovodskih izkazih so zanesljive, če 1) ne vsebujejo pomembnih napak in pristranskih stališč, 2) če istočasno zvesto predstavljajo tisto, o čemer trdijo, da predstavljajo, ali za kar se lahko upravičeno domneva, da predstavljajo, in 3) so hkrati konti in knjižbe na njih popolni in zanesljivi.

Po 5. točki A. Uvoda SRS-je dopolnjujejo Pravila skrbnega računovodenja (PSR), ki obravnavajo metodiko delovanja na posameznih področjih računovodenja: računovodskega predračunavanja, knjigovodenja, računovodskega nadziranja,

računovodskega analiziranja in računovodskega informiranja ter tudi konsolidiranja. PSR-ji se sestavljajo in sprejemajo na enak način kot SRS-ji, s tem da k njim ne dajeta soglasja minister, pristojen za gospodarstvo, in minister, pristojen za finance. PSR-ji se po sprejetju objavijo na spletnih straneh Inštituta: www.si-revizija.si. Uporaba PSR-jev sicer ni obvezna, temveč se priporoča predvsem pri notranjem poročanju.

Pravilo skrbnega računovodenja 2 – Poslovne knjige (računovodski razvidi) v 2.13. členu pravi, da morajo biti "vpisi v poslovne knjige opravljeni brez pobotanj gospodarskih kategorij, pri čemer si morajo slediti po časovnem zaporedju ter biti urejeni, popolni, pravilni in sprotni. Pred ponovno (pravilno) knjižbo je treba napačne knjižbe in zneske ustrezno razveljaviti". V nadaljevanju 2.20. člen razlaga, da se "razveljavitev knjižbe (storno) opravi v poslovnih knjigah praviloma tako, da se napačna knjižba na isti strani konta najprej izniči z enakim zneskom, nato pa se knjiži pravilni znesek na pravih kontih (da se doseže pravilen promet na ustreznih kontih)".

Na tej osnovi objavljamo naslednjo strokovno razlago.

STROKOVNA RAZLAGA

Ne glede na to, da je z vidika ugotavljanja končnega stanja kontov nepomembno, ali pretekli podatek razveljavljamo s knjižbo z negativnim predznakom na isti strani konta (s t. i. rdečim stornom) ali pa s knjižbo na nasprotni strani konta, kot je bil vpisan prvotni podatek (s t. i. črnim stornom), je izbira načina razveljavitve pomembna zato, ker s tem vplivamo na prikaz podatkov o prometu na kontu in posledično lahko tudi na zanesljivost postavk v računovodskih izkazih.

Če organizacija razveljavlja vneseni podatek (v istem poslovnem letu) zaradi napake (na primer zaradi zatipka), to opravi tako, da napačen znesek izniči z enakim zneskom na isti strani konta (opravi t. i. rdeči storno), če prvotni znesek na tem kontu še obstaja. Enako ravna tudi v nekaterih primerih spremembe računovodskih usmeritev – na primer pri prehodu s SRS 2006 na SRS 2016, če je organizacija spremenila model vrednotenja opredmetenih osnovnih sredstev iz modela revaloriziranja v model nabavne vrednosti.

Če organizacija razveljavlja v preteklosti vneseni podatek zaradi spremembe okoliščin (na primer zaradi naknadne odobritve popusta kupcu, zaradi naknadnega popusta dobavitelja ali zaradi spremembe dobe koristnosti opredmetenega osnovnega sredstva), to opravi tako, da prvotni znesek zmanjša z drugim zneskom na isti strani konta (opravi t. i. rdeči storno), če ta znesek na tem

kontu še obstaja. Če prvotnega zneska ni več, ker na primer popravljamo prihodke, ki smo jih pripoznali v preteklem poslovnem letu, popravek opravi z dopolnilno knjižbo (na primer na kontu odhodkov).

Oprostitev DDV-ja za storitve, ki so neposredno povezane z izvozom in uvozom blaga

IZ PRAKSE ZA PRAKSO (PR-DAV 6-4/17)

Problematiko DDV-ja oproščenih storitev je obravnaval Odbor sekcije preizkušenih davčnikov in pripravil naslednjo strokovno razlago.

IZHODIŠČA

DDV-ja oproščene transakcije so v ZDDV-1 urejene v VIII. poglavju (OPROSTITVE DDV). Med drugimi so po točki e) prvega odstavka 52. člena ZDDV-1 oproščene storitve, vključno s prevoznimi storitvami in pomožnimi storitvami, če so neposredno povezane z izvozom ali uvozom blaga. Oprostitev je natančneje pojasnjena v 82. členu Pravilnika o izvajanju ZDDV-1, po katerem se DDV ne plačuje ob izvozu blaga ter od prevoznih in drugih postranskih storitev, ki so neposredno povezane z izvozom blaga. Kot izvoz se šteje tudi dobava blaga, ki se odpošlje ali odpelje iz Unije iz druge države članice. Plačila DDV-ja so oproščene storitve, ki se opravijo v zvezi z odpremo blaga neposredno v izvoz (na primer: prevozne storitve, storitve nakladanja, razkladanja, prekladanja na drugo prevozno sredstvo, storitve organiziranja prevoza blaga ipd.), ter tudi te storitve, ki se opravijo v zvezi z dobavo blaga, za katero obveznost za plačilo DDV-ja od uvoza v skladu z drugim odstavkom 31. člena ZDDV-1 še ni nastala.

Oprostitev temelji na Direktivi Sveta EU 2006/112, ki v 146. členu določa, da države članice oprostijo določene transakcije plačila DDV-ja, med drugim tudi "opravljanje storitev, vključno s prevoznimi in pomožnimi posli, razen opravljanja storitev, ki so oproščene v skladu s členoma 132 in 135, če so neposredno povezane z izvozom ali uvozom blaga, ki ga zajemajo določbe člena 61 in člena 157(1)(a)."

V praksi prevozniki blaga, ki imajo pogodbeno razmerje z izvozniki blaga, da bodo zanje opravili prevoz blaga iz EU-ja v tretje države (v izvoz), prevoz bodisi opravijo sami, bodisi ga prenesejo na svojega pogodbenega podizvajalca ("podprevoznika"). Na tej podlagi storitve prevoza opravi podprevoznik in jih zaračuna pogodbenemu prevozniku, ta pa jih zaračuna izvozniku blaga.

V taki situaciji se postavlja vprašanje, ali podprevoznik lahko uporabi oprostitev iz točke e) prvega odstavka 52. člena ZDDV-1, čeprav ni v neposrednem pogodbenem razmerju z izvozniki blaga.

O tem vprašanju je 29. junija 2017 odločalo tudi sodišče Evropskih Skupnosti (prvi senat), ki je v zadevi C-288/16 med drugim razložilo:

- da se člen 146 Direktive 2006/112 nanaša na oprostitev DDV-ja za transakcije izvoza zunaj Evropske unije. V okviru mednarodne trgovine se želi namreč s tako oprostitvijo spoštovati načelo obdavčevanja zadevnega blaga ali storitev v kraju, kamor so namenjeni. Vsak izvoz – kot tudi vsaka podobna transakcija – mora biti torej oproščen DDV-ja, da se zagotovi, da se zadevna transakcija obdavči izključno v kraju, kjer se bo zadevno blago porabilo;
- da oprostitev za storitve prevoza, ki so neposredno povezane z izvozom blaga, dopolnjujejo izvozno oprostitev za blago. Namen oprostitve za storitve je tako kot namen oprostitve za izvoz blaga zagotoviti obdavčitev opravljanja zadevnih storitev v njihovem namembnem kraju, torej kraju, kjer bodo izvoženi proizvodi porabljeni;
- da bi široka razlaga te določbe, ki bi vključevala storitve, ki se ne opravljajo neposredno za izvoznika, uvoznika ali naslovnika tega blaga, lahko za države članice in zadevne subjekte pomenila zaveze, ki ne bi bile združljive s pravilno in enostavno uporabo oprostitvev;
- da je treba oprostitve DDV-ja v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča razlagati ozko, ker pomenijo izjemo od splošnega načela, na podlagi katerega se ta davek plačuje za vsako dobavo blaga ali storitev, ki jo davčni zavezanec opravi za plačilo (enako sodbe z dne 26. junija 1990, Velker International Oil Company, C-185/89, EU:C:1990:262, točka 19; z dne 16. septembra 2004, Cimber Air, C-382/02, EU:C:2004:534, točka 25; z dne 14. septembra 2006, Elmeka, od C-181/04 do C-183/04, EU:C:2006:563, točki 15 in 20, in z dne 19. julija 2012, A, C-33/11, EU:C:2012:482, točka 49).

Izhajajoč iz navedenih pojasnil, je sodišče v zadevi C-288/16 zaključilo, da iz besedila in cilja člena 146(1)(e) Direktive 2006/112 izhaja, da je treba to določbo razlagati tako, da obstoj neposredne vezi ne pomeni samo, da opravljanje zadevnih storitev v skladu z njihovim namenom prispeva k dejanski izvedbi transakcije izvoza ali uvoza, temveč tudi, da se te storitve opravljajo neposredno za – odvisno od primera – izvoznika, uvoznika ali naslovnika blaga iz navedene določbe. Sodišče razloži (točka 24), da čeprav so storitve, ki jih opravlja podprevoznik, sicer res nujne za dejansko izvedbo transakcije izvoza, se te storitve ne opravljajo neposredno za izvoznika tega blaga, temveč za njegovega sopogodbenika, to je glavnega oziroma pogodbenega prevoznika, ki je z izvoznikom blaga v neposrednem pogodbenem razmerju.

Na podlagi predstavljenih pravnih in strokovnih podlag objavljamo naslednjo strokovno razlago.

STROKOVNA RAZLAGA

Oprostitev DDV-ja po točki e) prvega odstavka 52. člena ZDDV-1 se ne more uporabiti za prevozne in druge postranske storitve, ki so neposredno povezane z izvozom blaga, če se te storitve ne opravljajo neposredno za pošiljatelja ali naslovnika tega blaga.

Anonimizacija osebnih podatkov

IZ PRAKSE ZA PRAKSO (PR-RIS 4-4/17)

Problematiko anonimizacije osebnih podatkov je obravnaval Odbor sekcije preizkušenih revizorjev informacijskih sistemov (v nadaljevanju: PRIS) in pripravil naslednjo strokovno razlago.

IZHODIŠČE

Sodobni informacijski sistemi zbirajo velike količine podatkov v najrazličnejših oblikah: večrazsežnostne podatke (relacijske podatke), podatke v obliki grafov, geografske podatke, transakcijske podatke in časovna zaporedja. Večina teh podatkov vsebuje tudi osebne podatke. Pri analiziranju, testiranju ali posredovanju teh podatkov upravljavci osebnih podatkov vse pogosteje uporabljajo anonimizacijo za zagotavljanje zasebnosti posameznikov, na katere se ti podatki nanašajo.

Kdaj lahko trdimo, da je anonimizacija zadostna za zagotavljanje zasebnosti glede na možnosti uporabe sodobnih statističnih metod, podatkovnega rudarjenja in umetne inteligence, ki pogosto omogočajo identifikacijo posameznika na podlagi dodatnih javno objavljenih (npr. družbena omrežja) ali zasebnih virov (npr. lastna zbirka osebnih podatkov prejemnika anonimiziranih podatkov)?

Na osnovi predstavljenega strokovnega izhodišča objavljamo naslednjo strokovno razlago.

STROKOVNA RAZLAGA

Uredba (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Direktive 95/46/ES (Splošna uredba o varstvu podatkov) v 27. odstavku preambule izpostavlja, da načel varstva podatkov ne bi smeli uporabljati za anonimizirane informacije, in sicer informacije, ki niso povezane z določenim ali določljivim posameznikom, ali osebne podatke, ki so bili

anonimizirani na tak način, da posameznik, na katerega se nanašajo osebni podatki, ni več določljiv. Ta uredba torej ne zadeva obdelave anonimiziranih informacij, vključno z informacijami v statistične ali raziskovalne namene.

Hkrati pa v 26. odstavku preambule razlaga, da bi bilo treba osebne podatke, ki so bili psevdonomizirani in jih je mogoče z uporabo dodatnih informacij, pripisati posamezniku, obravnavati kot informacije o določljivem posamezniku.

Psevdonomizacija pomeni, da je upravljavec sprejel potrebne tehnične in organizacijske ukrepe za zagotovitev, da se dodatne informacije, na podlagi katerih se osebni podatki lahko pripišejo določenemu posamezniku, na katerega se nanašajo osebni podatki, hranijo ločeno¹.

Pri ugotavljanju, ali je posameznik določljiv, bi bilo treba upoštevati vsa sredstva (kot na primer izločitev), za katera se razumno pričakuje, da jih bo upravljavec ali druga oseba uporabila za neposredno ali posredno identifikacijo posameznika. Da bi ugotovili, ali se za ta sredstva lahko razumno pričakuje, da bodo uporabljena za identifikacijo posameznika, bi bilo treba upoštevati vse objektivne dejavnike, kot so stroški identifikacije in čas, potreben zanj, ter razpoložljivo tehnologijo in tehnološki razvoj v času obdelave.

Anonimizacija je za namen tega stališča postopek obdelave podatkov, ki preprečuje, da bi lahko naknadno povezali anonimizirane podatke s posameznikom, in to tudi v primeru, če bi imeli na razpolago dodatne podatke. Samo v tem primeru gre skladno s Splošno uredbo o varstvu osebnih podatkov za podatke, ki jih Uredba ne ureja.

Primeri uporabe anonimizacije so poleg uporabe podatkov za analitične namene in posredovanja podatkov tudi priprava podatkov za testiranje – za dostop do podatkov na strežnikih, namenjenih zagotavljanju kakovosti in posredovanje teh podatkov zunanjemu izvajalcu za testiranje.

Cilj upravljavca je zagotoviti anonimnost posameznikov in hkrati ohraniti uporabno vrednost anonimiziranih podatkov.

Skladno z literaturo je treba za uspešno anonimizacijo podatkov uporabiti več kot eno metodo anonimizacije². Nekatero metode, ki jih lahko zasledimo v aktualni literaturi, so³:

---

¹ 29. odst. preambule Splošne uredbe o varstvu osebnih podatkov.

² N. Venkataramanan, A. Shriram: Data Privacy, Principles and Practice, CRC Press, 2017.

³ Povzeto po N. Venkataramanan, A. Shriram: Data Privacy, Principles and Practice, CRC Press, 2017 in ne predstavlja izčrpnega ali popolnega seznama metod.

- *naključnost (težko dokazljiva zasebnost, slaba odpornost),*
- *k-anonimizacija⁴ (ohranja porazdelitev podatkov, vendar je občutljiva za napade homogenosti),*
- *l-diverzifikacija⁵ (zmanjšuje občutljivost za napade homogenosti, vendar zmanjšuje uporabnost podatkov),*
- *t-bližina⁶ (daje dobre rezultate skupaj s k-anonimizacijo).*

Da bi se lahko izognili očitkom nezadostne anonimizacije podatkov, je potrebna posebna skrbnost, kadar je za anonimizacijo uporabljen pristop z naključnostjo (Gaussov šum⁷). Zato je v teh primerih praviloma smiselna izvedba dodatnih testov za statistično potrditev zadostnosti anonimizacije. Pri uporabi preizkušenih in dobro dokumentiranih metod anonimizacije se je mogoče zanesti na značilnosti rezultata, ki ga navaja literatura, če je bila metoda pravilno uporabljena.

---

⁴ Več informacij in razlaga napada homogenosti: Q. Wang, Z Xu, S. Qu: An Enhanced K-Anonymity Model against Homogeneity Attack, Journal of software, vol. 6, št. 10, oktober 2011.

⁵ Več informacij v: A. Machanavajjhala, D. Kifer, J. Gherke, M. Venkatasubramanian: L-diversity: Privacy beyond k-anonymity, ACM Transactions on Knowledge Discovery from Data (TKDD) TKDD Homepage archive, Volume 1 Issue 1, marec 2007.

⁶ Več informacij v: N. Li, T. Li, S. Venkatasubramanian: t-Closeness: Privacy Beyond k-Anonymity and l-Diversity, IEEE 23rd International Conference on Data Engineering, 2007. ICDE 2007.

⁷ Če ima vsak vzorec povprečno vrednost normalne (Gaussove) porazdelitve enako nič.

KANDIDATI, KI SO USPEŠNO ZAKLJUČILI IZOBRAŽEVANJE PRI INŠTITUTU

V okviru izobraževanja je Slovenski inštitut za revizijo organiziral zaključne izpite za kandidate, vpisane v izobraževanje za pridobitev strokovnih znanj za opravljanje nalog pooblaščenega ocenjevalca vrednosti nepremičnin in pooblaščenega ocenjevalca vrednosti podjetij ter pridobitev strokovnega naziva prizkušeni notranji revizor.

Po uspešni izdelavi zaključnega dela je Slovenski inštitut za revizijo izdal potrdilo o strokovnem znanju za opravljanje nalog pooblaščenega ocenjevalca vrednosti nepremičnin:

- **Mateji Domjan** in
- **Zdravku Turku.**

Čestitkam se v imenu vseh imetnikov nazivov, vpisanih v registre pri Inštitutu, pridružuje tudi Slovenski inštitut za revizijo.